MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
VERSLO TEISĖS KATEDRA

JULIUS LANKELIS
(VERSLO TEISĖS NUOLATINĖS MAGISTRANTŪROS STUDIJOS)

LIZINGO SUTARTIES DALYKO PROBLEMATIKA

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas – doc. dr. Tomas Talutis

Vilnius, 2014

TURINYS

1. ĮVADAS 4

2. LIZINGO SUTARTIES APŽVALGA: TEISINIS REGULIAVIMAS BEI ESAMOS PROBLEMINĖS SRITYS 10

2.1. Lizingo teisinis reguliavimas Lietuvoje 10

2.2. Lizingo teisinis reguliavimas užsienyje 17

2.2.1. Rusijos Federacijos lizingo teisinio reguliavimo apžvalga 18

2.2.2. Jungtinių Amerikos Valstijų lizingo teisinio reguliavimo apžvalga 20

2.2.3. Jungtinės Karalystės lizingo teisinis reguliavimas 21

2.2.4. Vokietijos Federacinės Respublikos lizingo teisinis reguliavimas 23

2.2.5. Trumpa lizingo teisinio reguliavimo apžvalga kitose valstybėse 24

2.2.6. Užsienio valstybių lizingo teisinio reguliavimo apibendrinimas 26

2.3. Lizingo teisinis reguliavimas tarptautiniuose dokumentuose bei *soft law* instrumentuose 27

2.3.1 Otavos konvencijos apžvalga: tikslai bei taikymo apimtis 29

2.3.2. Keiptauno konvencija ir ją lydinčių protokolų trumpa apžvalga 31

2.3.3. Pavyzdinio lizingo įstatymo esmė 33

3. ŽEMĖS IR GAMTOS IŠTEKLIŲ KAIP LIZINGO SUTARTIES DALYKO PROBLEMATIKA 37

3.1. Draudimas lizinguoti žemę Lietuvoje: teisinis reguliavimas, teismų praktika bei verslo atstovų pozicija 37

3.2. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso *travaux preparatoires* analizė 39

3.3. Lietuvos teismų praktika dėl žemės kaip lizingo sutarties dalyko 40

3.3.1. 2013 m. kovo 29 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2013 analizė bei kritika 43

3.3.2. Teismų praktika po kritikuotos nutarties 46

3.4. Gamtos ištekliai kaip lizingo sutarties dalykas 47

4. KITO TURTO KAIP LIZINGO SUTARTIES DALYKO PROBLEMATIKA 53

4.1. „Kito turto“ lizingavimo problema 53

4.1.1. Trumpa „daikto“ bei „turto“ sąvokos genezė 53

4.1.2. Trumpa „kito turto“ sampratos apžvalga 55

4.1.3. Lizingo sutarties dalykas pagal CK 6.568 straipsnio 1 dalį: daiktinė vs. prievolinė teisė..... 58

4.2. Specifinių turto rūšių, nepasižyminčių fizinio apčiuopiamumo kriterijumi, lizingavimo problematika 60

4.2.1. Atlygintinų paslaugų lizingavimo problema 61

4.2.2. Nematerialaus turto lizingavimas: intelektinės nuosavybės kaip lizingo sutarties dalyko problema 66

4.3. Įmonės kaip visumos turtinių ir neturtinių teisių komplekso lizingavimo problematika. 70

5. IŠVADOS..... 77

6. PASIŪLYMAI 79

7. LITERATŪROS SĄRAŠAS..... 81

8. ANOTACIJA..... 94

9. ANOTATION 95

10. SANTRAUKA 96

11. SUMMARY 97

12. PRIEDAI 98

1. ĮVADAS

Pagrindinė šio ***magistrinio darbo tiriamoji problema*** yra susijusi su riboto (susiaurinto) lizingo sutarties dalyko sąrašo teisiniu bei ekonominiu nepagrįstumu. Tiek vidaus rinkoje[1], tiek bet kurios kitos pakankami ekonomiškai išsivysčiusios užsienio valstybės vidaus rinkoje[2], tiek tarptautiniame lygmenyje lizingas yra itin populiari verslo subjektų finansinė veikla. Tačiau nūdieną civilinėje apyvartoje populiariausios tos lizingo sutartys, kurių dalykas[3] yra transporto priemonės (lengvosios ir komercinės paskirties), įrengimai bei specialioji technika, skirta įvairiems komercinio pobūdžio darbams. Taigi lizinguojamų, neišimtų iš civilinės apyvartos, objektų sąrašas ganėtinai skurdus – apsiribojantis tik transporto priemonėmis bei įrenginiais. Manytina, jog lizinguojamų objektų sąrašo skurdumo priežastis iš esmės gali būti ydingas (netobulas) arba pasenęs teisinis reguliavimas.

Magistro baigiamojo darbo ***temos aktualumas*** iš esmės pasireiškia kintančiais socialiniais – ekonominiais verslo aplinkos reiškiniais šalies ūkyje bei praktikoje itin populiarėjančiu *soft law*[4] teisiniu reguliavimu. Lietuvos Respublikai atkūrus nepriklausomos valstybės statusą, buvusi centralizuota komandinio ūkio tipo ekonomikos sistema perorientuota į tobulos konkurencijos bei laisvos rinkos dėsniais grindžiamą ekonomikos sistemą[5]. Laikotarpį iki šiuolaikinio civilinio kodekso įsigaliojimo[6] užpildė palikti galioti sovietiniai įstatymai, kurie dėl aiškios socializmo ideologijos jau nebebuvo tinkami naujai kuriamiems laisvos rinkos turtiniams santykiams[7]. Tačiau naujai įsigaliojusio Lietuvos Respublikos civilinio kodekso[8] (toliau – CK) nuostatos, kaip ir kiekvieno įstatymo apskritai, *per se* nebuvo aiškios – nuostatas reikėjo (ir reikia) aiškinti tiek

---

[1] Nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2014 m. rūgpjūčio 30 d. Lietuvoje sudaryta daugiau kaip 69 tūkstančiai (69081) naujų lizingo sutarčių, kurių vertė siekia beveik 2 milijardus litų (1 957 047 000 Lt). [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-02]. <http://lba.lt/index.php?3516285634>.

[2] Pavyzdžiui, 2013 m. Estijoje ir Latvijoje buvo sudaryta lizingo sutarčių už 1 milijardo 588 milijonų eurų sumą (vertę). [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-02 16:47]. <http://lba.lt/index.php?3516285634>.

[3] Tokią išvadą šio magistrinio darbo autorius padarė išanalizavęs komercinių bankų internetiniuose tinklalapiuose pateikiamą informaciją apie siūlomus lizingo sutarties dalykus. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-09-27]. <http://www.swedbank.lt/lt/pages/verslo/lizingas>; <https://www.seb.lt/verslo-klientams/lizingas/automobiliu lizingas>; <https://www.dnb.lt/lt/verslo-klientams/lizingas>; <http://www.nordea.lt/lt/verslo>; <http://www.lloydsbank.com/business/retail-business/loans-and-financing/financing/asset-finance.asp>.

[4] Angliškas terminas „*soft law*“ teisinėje literatūroje į lietuvių kalbą verčiamas įvariai: „švelnioji teisė“, „negriežtoji teisė“, įpareigojančio pobūdžio neturintys dokumentai, „neprivalomo pobūdžio instrumentai“, „rekomendacinio pobūdžio instrumentai“, akademinės kodifikacijos“ ir t. t. Šiame baigiamajame magistro darbe stiliaus vienodumo reikalavimui įgyvendinti bus vartojamas terminas „*soft law*“. Ambrasienė, D.; Cirtautienė, S.; Dambrauskaitė, A., *et al*. *Lyganamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, p. 7.

[5] Davulis, G. *Ekonomikos teorija.* Vilnius: MRU, 2009, p. 35–39.

[6] Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas įsigaliojo 2001 m. liepos 1 d. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 2 straipsnis. *Valstybės žinios.* 2000. Nr. 74-2262.

[7] Pakalniškis, V. Pirmasis Lietuvos Respublikos civilinis kodeskas – modernios valstybės kūrimo priemonė. *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: Pirmieji dešimt galiojimo metų*. Mokslo studija. Vilnius: MRU, 2013, p. 14.

[8] Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.

doktrininiu, tiek praktiniu lygmeniu. Šio tyrimo autoriaus manymu, pirmąjį rimtą išbandymą CK patyrė 2008 m., kai tiek Lietuvą, tiek pasaulį ištiko ekonominis sunkmetis, kuris *inter alia* buvo pripažintas visuotinai žinoma aplinkybe net teismų praktikoje[9]. Sunkmečio laikotarpiu lizingo sandorių rinka drastiškai susitraukė: 2009 m. naujai sudaromų lizingo sandorių skaičius Lietuvoje sumažėjo net 85,84 %, lyginant su 2008 metais[10], nors dabartiniu metu lizingo rinka nežymiai auga. Taigi lizingo rinkos dalyviams, norintiems išvengti cikliškai pasikartojančių ekonomikos sunkmečių sukeliamų neigiamų pasekmių, kyla objektyvus poreikis pasinaudoti alternatyviais teisės mokslo instrumentais, kurie išplėtė lizingo sutarties dalyko ribas. Komerciniams santykiams tapus tarptautiškesniems, tačiau teisiniu požiūriu – sudėtingesniems (susiduriama su skirtingomis teisės tradicijomis, sistemomis ir reguliavimu, valstybių socialinės tikrovės skirtumais), atsirado alternatyvaus, t. y. mažiau politizuoto ar protekcionistinio, teisinio reguliavimo poreikis. O šia nišą užpildo tarptautinio pripažinimo sulaukęs *soft law* teisinis reguliavimas: UNIDROIT[11], DCFR[12], PECL[13] tarptautinės sutartys ar protokolai[14], kurie nebetaiko imperatyvių ribojimų lizingo sutarties dalykui, t. y. išplečia lizinguojamų objektų sąrašą. Žinoma, visuomet aktualu ir vertinga susipažinti su kitų valstybių praktine patirtimi lizingo veiklos sferoje.

Šio baigiamojo magistrinio darbo ***tyrimo temos naujumas*** grindžiamas tuo, kad civilinėje apyvartoje plačiai cirkuliuojančio teisinio instrumento – lizingo – dalykas stokoja išsamesnių mokslinių tyrimų ne ekonominiu, bet teisinio reguliavimo aspektu. *Soft law* instrumentai lizingo dalyko sampratą gerokai išplėtė pasiūlydami kur kas didesnį lizinguojamų objektų sąrašą, užsienio teisės doktrinoje atsirado (ir atsiranda) naujesnių veikalų šia tematika.

Apžvelgiant į lizingo, kaip socialinio – ekonominio reiškinio bei teisinio instrumento, ***ištirtumo lygį*** moksliniame lygmenyje, pastebėtina, kad gausių mokslinių darbų bei tyrimų yra atlikta lizingą analizuojant ekonominiu aspektu. Ekonominiu požiūriu lizingas yra tiriamas kaip vienas iš savarankiškų ūkinių – komercinių veiklos rūšių, kurio pagalba lizingo bendrovės už tam tikrą užmokestį – palūkanas, sutarties administravimo bei vykdymo mokesčius teikia lizingavimo

[9] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-265/2011.
[10] Lizingo bendrovių statistika. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-02 17:36]. <http://lba.lt/index.php?2186219142>.
[11] UNIDROIT tarptautinių komercinių sutarčių principai. *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*. Rome, 2010. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-02 17:51].
<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>.
[12] Bendrosios pagrindų sistemos projektas. *Draft Common Frame of Reference (DCFR). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law*. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-02 17:56].
< http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf>.
[13] Europos sutarčių teisės principai. *Commision on European Contract Law. The principles of European Contract Law 1999 (PECL)*. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-02 17:49].
<http://www.fd.unl.pt/docentes_docs/ma/mhb_MA_4741.htm>.
[14] Pavyzdžiui, Otavos konvencija. UNIDROIT Convention on International Financial Leasing. 2321 UNTS 195; 27 ILM 931 (1988).

paslaugas. Taip pat analizuojami su lizingo sandoriais susiję mokestiniai klausimai (mokėtini mokesčiai, lengvatos), daug tyrimų atlikta ieškant tinkamiausių matematinių formulių, siekiant tiksliai apskaičiuoti lizingo veiklos kaštus. Mokestiniu požiūriu itin naudingas šaltinis yra apskaitos standartas „*nuoma, lizingas (finansinė nuoma), ir panauda*“[15]. Lizingas ekonomine prasme analizuotas E. Buškevičiutės[16], I. Dainauskienės[17], D. Ruchovienės[18], D. V. Gazmanovo[19], V. V. Gončiariovo[20], J. Brookman[21], J, Broome[22], R. Isenhower[23] darbuose. Atkreiptinas dėmesys, jog ekonomikos, finansų ar vadybos specialybių studentai magistrinių darbų lizingo tematika yra parašę daugiau, nei teisės krypties magistrantai[24].

Lietuviška teisės doktrina nagrinėjanti lizingo teisės problemas – ekvilibristiška: mokslinis dėmesys skiriamas tik bendriausio pobūdžio klausimams, pavyzdžiui, lizingo sampratai, šalių teisėms ir pareigoms, atsakomybei, sutarties nutraukimo, atribojimo nuo kitų panašių civilinių sutarčių problemoms. Pažymėtini G. Lisausko[25], V. Mizaro[26], R. Juodkos[27] moksliniai straipsniai. Lizingo rūšių teisinės klasifikacijos sąvokų apibrėžimais itin vertingas A. Danio bei T. Milašausko darbas „*Lizingas*“[28]. Tačiau, pastebėtina, jog susidomėjimas lizingo teisiniais ypatumais egzistavo tik pirmaisiais CK galiojimo metais nesant aiškios nei teisminės, nei verslo praktikos. Dar daugiau, padrikai arba iš viso nebuvo atsižvelgiama į UNIDROIT, PECL, DCFR bei kitus tarptautinio lygmens dokumentus. Vėlesniais laikotarpiais jokių išsamesnių mokslinių tyrimų lizingo tematika nėra atlikta, nėra ir jokių išsamesnių lyginamųjų mokslo studijų. Tik paskutiniu metu pasirodė išsamesnė publikacija, kurioje nagrinėjamas lizingo sutarties santykis su kitomis panašiomis sutarčių

[15] 2003 m. gruodžio 18 d. Lietuvos Respublikos apskaitos instituto standartų tarybos nutarimu Nr. 1 patvirtintas 20-as verslo apsakitos standartas „Nuoma, lizingas (finansinė nuoma), ir panauda“. *Valstybės žinios.* 2013. Nr. 137-6959.
[16] Buškevičiūtė, E. *Finansinė analizė*. Kaunas: Technologija, 1998. – 246.
[17] Dainauskienė, I. *Lizingas*. Vilnius: Teisinės informacijos institutas, 1999. – 53.
[18] Ruchovienė, D. Alternatyvios įmonės veiklos finansavimo rūšys – lizingas ir faktoringas. *Ekonomika ir vadyba' 97: tarpautinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Kaunas: Technologija, 1997, p. 231–232.
[19] Газман, В. Д. *Лизинг: Теория. Практика. Коментарии.* [Leasing: theory. Practice. Comments]. 1999, Москва. – 415.; Газман, В. Д. *Рынок лизинговых услуг.* [Leasing market]. Москва, 1999. – 374.
[20] Гончаров, В. В. *В поисках совершенства управления: руководство для высшего управленческого персонала* [In Search of Excellence Management: A Guide for top management]. Москва: МНИИПУ. 2т. 1997. – 685.
[21] Brookman, J. The leverage of leasing. *Journal of financial research*. 1995, Vol. 40 Issue 9.
[22] Broome, J. Should you lease or buy? *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 1994.
[23] Isenhower, R. Leasing: A viable financial management option. *Journal of financial research*. 2001.
[24] Tokia išvada padaryta atlikus paiešką Lietuvos studijų baigiamųjų darbų ir disertacijų (ETS) elektroninėje paieškos sistemoje įvedus raktinį žodį „lizingas“.
[25] Lisauskas, G. Finansinės nuomos ir tiesioginio lizingo santykis pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą. *Jurisprudencija*. 2003, Nr. 47 (39): 112–120; Lisauskas, G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 34 (26): 15–21.
[26] Mizaras, V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*. 2003, Nr. 1-2 (43-44): 3–15.
[27] Juodka, R. Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai klausimai. *Justitia*. 2000. Nr. 4-5: 31–34.
[28] Danys, A.; Milašauskas, T. *Lizingas*. Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas, 2000. – 164 p.

rūšimis[29]. Teismų praktika kur kas įdomesnė: analizuojami tokie klausimai, kaip lizingo sutarties santykis su bendratučių teisėmis ir pareigomis lizinguojant bendrąja daline nuosavybe priklausantį turtą[30], lizingo sutarties (ne)perkvalifikavimas į savo esme panašias sutarčių rūšis (nuomą, pirkimą–pardavimą, pirkimą–pardavimą išsimokėtinai)[31], lizingo davėjo, gavėjo bei trečiųjų asmenų santykiai bankroto ir restruktūrizavimo procesuose[32] ir pan. Pažymėtina, jog daugeliu aspektų, ypač tuo klausimu, ar lizingas yra savarankiška, ar *sui generis*, ar pirkimo–pardavimo, o gal visgi tik nuomos sutarties rūšis, teismų praktika dar tik formuojama[33]. Egzistuoja keletas išsamesnių magistrinių darbų, analizuojančių siauresnius lizingo teisinius klausimus, kuriuose trumpai paliečiamos ir lizingo dalyko apimties problemos[34]. Užsienio teisės literatūra yra gausesnė: egzistuoja ir lyginamųjų mokslo studijų[35], parengta įvairių *soft law* komentarų[36], mokslinių darbų[37] bei straipsnių rinkinių[38].

Šio darbo reikšmė teisės doktrinai pasireikš koncentruotai susisteminta bei ištirta informacija apie teisinius lizingo mokslinius tyrimus. Tačiau iš principo didžioji dalis darbo išvadų bei pasiūlymų adresuojami įstatymų leidėjui tam, kad būtų tobulintinas imperatyvusis lizingo dalyko teisinis reguliavimas, įtvirtintas CK. Tyrimas taip pat naudingas verslo teisės subjektams

[29] Stripeikienė, J.; Didžiulis, L. Aktualūs finansinės nuomos (lizingo) instituto taikymo klausimai. *Privatinės teisės doktrina ir praktika*. Mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: MRU, 2014, p. 319–335.

[30] Kauno apygardos teismo 2014 m. rugsėjo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1327-230/2014. Šio tyrimo autoriaus turimais duomenimis, cituojama nutartis 2014 m. gruodžio 1 d. kasacinio proceso tvarka yra apskųsta Lietuvos Aukščiausiajam Teismui.

[31] Žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 9 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-154/2013.

[32] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2012.

[33] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-238/2014.

[34] Žr. Šarkaitė, S. *Finansinis lizingas: samprata, ypatumai, vieta sutarčių teisės sistemoje*. Vilnius: MRU, 2013. – 68.; Leškys, V. *Lizingo gavėjo teisių gynimas esant lizingo objekto trūkumams ir nuosavybės teisės garantijos pažeidimui*. Vilnius: VU, 2014. – 66.; Malickaitė, J. *Ar lizingo sutarties teisinis reglamentavoimas užtikrina lizingo gavėjo interesus?* Kaunas: VDU, 2013.; Urbonavičius, S. *Lizingo (finansinės nuomos) teisinis reglamentavimas Lietuvoje ir tarptautinėje teisėje*. Vilnius: MRU, 2007. – 57.; Šutova, J. *Lizingas (finansinė nuoma): Lietuvos teismų praktikos vertinimas*. Vilnius: MRU, 2008. – 71.

[35] Messman, S.; Tajiti, T., *eds*. *The case law of central & Eastern Europe: Leasing, piercing the corporate veil, and the liability of the managers & controlling shareholders, privatization, takeovers and the problems of collateral law.* Berlin: European University Press, 2007, p. 18–430.

[36] UNIDROIT Model Law on Leasing: Official commentary (as prepared by the UNIDROIT Secretariat and authorised for publicationby UNIDROIT Governing Council as its 89th session, held in Rome from 10 to 12, 2010). UNIDROIT 2010 – Study LIX A – Doc. 24: 1–24. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-09-29 10:00]; Castillo–Trianai, R. *The UNIDROIT Model Law on leasing: Background, foundation and application*. 2006: 1–50. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-09-29 13:29].

[37] Lilleholt, K.; Victorin, A.; Fotshl, A. *et al. Principles of European Law. Study Group on a European Civil Code. Lease of Goods (PEL LG).* München: European Law Publishers; Bruxelles: Brylant; Berne: Stæmpfli, 2008. – 364; Лещенко, М. И. *Основы лизинга* [Fundamentals of Leasing]. Москва: Финансы и статистика, 2002. – 336.

[38] Ferrari, F. General Principles and International Uniform Commercial Law Conventions: A Study of the 1980 Vienna Sales Conventions and the 1988 UNIDROIT Conventions on International Factoring and Leasing. *Pace International Law Review*. Vol. 10 (I), 1998: 157–185; Levy, D. A. Financial Leasing Under the UNIDROIT Convention and the Uniform Commercial Code: A Comparative Analysis. *Indiana International & Comparative Law Review*, Vol. 5, Issue 2 (1995): 267–302.

(verslininkams, verslo teisės teisininkams), nes jiems atkreipiamas dėmesys į alternatyvų *soft law* lizingo dalyko teisinį reguliavimą, jo taikymo galimybes, privalumus bei grėsmes.

Šio magistro baigiamojo darbo tikslas yra išanalizuoti CK 6.568 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą lizingo sutarties dalyko susiaurinimo (ribojimo) teisinį pagrįstumą. Užsibrėžtam tikslui pasiekti autorius formuluoja šiuos ***uždavinius***:

- nustatyti lizingo sutarties dalykui, pagal CK 6.568 straipsnio 1 dalį, taikomus ribojimus, jų apimtį bei išanalizuoti tokių draudimų siekiamus tikslus, įvertinti tokių ribojimų (ne)pagrįstumą;
- išanalizuoti modernių teisinių instrumentų siūlomas alternatyvas teisiniam lizingo sutarties dalyko reguliavimui;
- išanalizuoti užsienio valstybių lizingo sutarties, o ypač lizingo dalyko, teisinį reguliavimą;
- nustatyti galimas (pageidautinas) lizingo (finansinės nuomos) sutarties teisinio reguliavimo vystymosi tendencijas Lietuvoje.

Magistro baigiamojo darbo ***tyrimų metodika*** sudaryta vadovaujantis bendraisiais[39] bei specialiaisiais[40], tik teisės aiškinimui ir taikymui skirtais, mokslinio pažinimo metodais. Iš bendrųjų mokslinio pažinimo metodų svarbiausias yra *pirminių (originalių) dokumentų analizės metodas*. Taikant šį metodą iš esmės nustatomas autentiškas (originalus) teisės aktų, teismų sprendimų, konkrečių sutarčių turinys, tikslai bei minėtų dokumentų *ratio legis*. *Sisteminės (loginės) analizės metodas* naudotinas reiškinių tarpusavio santykio tyrimams, pavyzdžiui, specialiosios ir bendrosios teisės normų, įvairių reiškinių konkurencijos / prieštaringumo atvejams nustatyti. Itin svarbus yra *apibendrinamasis tyrimo metodas*, kuriuo vadovaujantis surinkta informacija apdorojama ir išskiriami tiriamojo objekto bendriausieji dėsningumai, principai, tendencijos. Iš specialiųjų teisinių tyrimo metodų paminėtini *teleologinis mokslinio tyrimo metodas* (analizuojami konkrečia teisės norma siekiami tikslai), taip pat aktualus *gramatinis* bei *lyginamasis tyrimo metodas* (taikytinas visapusiškesniam tiriamo objekto ištyrimui, papildomos informacijos apie reiškinius gavimui, teisės reiškinių tendencijoms (vyraujantys, išskirtiniai) apibendrinti).

Magistro baigiamojo darbo ***tyrimo struktūra*** susideda iš ¼ autorinio lanko įvado, 3½ autorinio lanko dėstomosios dalies (trys pagrindiniai skyriai, kurie susideda iš 3-4 smulkesnių poskyrių, kuriuose yra 1-6 skyreliai) bei ¼ autorinio lanko išvadų bei pasiūlymų. Likusios tyrimo

[39] Pečkaitis, S. J.; Mačerisnkienė, I. *Magistro baigiamojo darbo rengimo tvarka*. Vilnius, 2008, p. 16, 28.; Tidikis, R. *Socialinių tyrimų metodologija*. Vilnius: MRU, 2003, p. 355–565.

[40] Mackuvienė, E. Teisės mokslo ir jurisprudencijos moksliškumo problema. *Jurisprudencija*. 2010, 1 (5): 291–304; Mikelėnienė, D.; Mikelėnas, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 167–258.

struktūros dalys, tai: literatūros sąrašas, anotacija ir santrauka lietuvių bei anglų kalbomis, sąžiningumo deklaracija.

Šio tyrimo ***ginamasis teiginys*** – šiuolaikinės privatinės teisės požiūriu Lietuvos įstatymų leidėjas imperatyvia CK 6.568 straipsnio 1 dalimi teisiškai *nepagrįstai* susiaurino lizingo sutarties dalyką.

2. LIZINGO SUTARTIES APŽVALGA: TEISINIS REGULIAVIMAS BEI ESAMOS PROBLEMINĖS SRITYS

2.1. Lizingo teisinis reguliavimas Lietuvoje

Lizingo sandorių ir lizingo veiklos teisinis reguliavimas iš tiesų yra ganėtinai įvairus – nuo dispozityvių privatinės teisės normų iki imperatyvaus viešosios teisės reguliavimo ir tarptautinių teisės aktų, ar akademinių (*soft law*) kodifikacijų. Viena vertus, lizingo, kaip vienos iš specialių civilinės teisės sutarčių rūšių, sutarties samprata *expressis verbis* pateikta CK 6.567 straipsnio 1 dalyje. Kita vertus, lizingo sąvoka yra minima ir kituose Lietuvos Respublikos įstatymuose, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymo[41] (toliau – FĮĮ) 3 straipsnio 1 dalies 3 punktas lizingą apibrėžia kaip finansinę paslaugą. Taip pat *expressis verbis* lizingo kategorija paminėta ir Lietuvos Respublikos pelno mokesčio[42] (toliau – PMĮ), Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio[43] (toliau – PVMĮ), Lietuvos Respublikos sutarčių registro[44] (toliau – SRĮ) įstatymų nuostatose. Dar daugiau, su lizingu susijusius teisinius santykius gali reguliuoti ir kiti įstatymai, kuriuose implicistiškai lizingo terminas nėra pavartotas, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos žemės įstatymas[45] (toliau – ŽĮ) arba Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas (toliau – BAĮ)[46]. Doktrina pagrįstai atkreipia dėmesį, jog teisės normos reguliuoja įvairias situacijas ne kaip pavienės kauzualinio pobūdžio taisyklės, bet veikia kaip sudėtinga, susijusių teisės elementų organizacija[47], o jas aiškinant ir taikant praktinėje veikloje reikia įvertinti *visus įmanomus* sisteminius konkrečios normos ryšius su kitomis teisės normomis – tiek su to paties šaltinio, tiek su kitų teisės aktų nuostatomis[48]. Iš esmės tokiam sisteminiam teisės normų aiškinimui pritaria ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas[49] (toliau ir LAT). Taigi esant tokiam teisiniam reguliavimui, kai lizingo terminas minimas ne tik CK, bet ir kituose nacionalinės teisės aktuose, kyla sisteminės lizingą reguliuojančių teisės normų analizės poreikis, t. y. būtina analizuoti lizingą reguliuojančių teisės normų santykį, nustatyti, ar konkrečios teisės normos kildinamos iš privatinės ar viešosios teisės, ar savo esme įstatymo normos yra materialiosios ar procesinės, dispozityvios ar imperatyvios,

[41] Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002. Nr. 91-3891.
[42] Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios.* 2001. Nr. 110-3992.
[43] Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002. Nr. 35-1271.
[44] Lietuvos Respublikos sutarčių registro įstatymas. *Valstybės žinios.* 2010. Nr. 139-7115.
[45] Lietuvos Respublikos žemės įstatymas. *Valstybės žinios.* 2004. Nr. 28-868.
[46] Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas. *Valstybės žinios*. Nr. 99-3515.
[47] Baublys, L.; Beinoravičius, D.; Kaluina, A., *et al. Teisės teorijos įvadas. 2 pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: MES, 2012, p. 260–261.
[48] Mikelėnienė, D.; Mikelėnas, D., *supra* note 40, p. 194–195.
[49] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 2 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje Nr. 3K-3-406/2011.

įtvirtinančios bendrąjį ar specialųjį reguliavimą, ar nėra konkurencijos, prieštaravimo atvejų ir pan. Be kita ko, pažymėtina, kad iki šiol teisės doktrinoje nėra jokių išsamesnių lizingo veiklą reglamentuojančių teisės normų sisteminės analizės tyrimų.

Skaitant CK 6.567 straipsnio 1 dalį lingvistiškai (gramatiškai), esminės straipsnio nuostatos yra šios: a) lizingo davėjas įsipareigoja *įsigyti* nuosavybės teise lizingo gavėjo nurodytą daiktą; b) jį *perduoti* lizingo gavėjui naudotis ir valdyti verslo tikslais; c) ir *sutaria* dėl lizinguojamo daikto nuosavybės teisės perėjimo lizingo gavėjui *sąlygos*. Teisės doktrinoje teigiama, kad lizinguojamo daikto nuosavybės teisės perėjimas lizingo gavėjui nėra esminė lizingo sutarties sąlyga[50]. Tačiau šio darbo autorius akcentuoja tai, kad šio teiginio nereikėtų suvokti taip, kad sąlyga (arba kitaip – susitarimas) dėl lizinguojamo daikto nuosavybės teisės likimo ateityje apskritai nėra esminė. Lizingo davėjo ir lizingo gavėjo susitarimas (sąlyga) dėl nuosavybės teisės perėjimo yra esminė lizingo sutarties sąlyga, nes, kaip teisingai implicistiškai yra pastebėjęs kasacinis teismas[51], susitarimo dėl nuosavybės teisės sąlygų lizingo gavėjui turinys tiesiogiai lemia įmokų, lizingo gavėjo mokamų lizingo davėjui, sandarą. Tai reiškia, jog CK 6.567 straipsnio 1 dalis numato imperatyvų reikalavimą susitarti dėl lizinguojamo daikto nuosavybės teisės (ne)perėjimo lizingo gavėjui sąlygų dėl tos priežasties, kad lingvistiniu (gramatiniu) požiūriu CK nėra įtvirtinta taisyklės, jog lizingo gavėjui ir lizingo davėjui nesusitarus kitaip, lizinguojamo daikto nuosavybės teisė automatiškai pereina lizingo gavėjui. CK 6.567 straipsnio 1 dalis numato, kad lizinguojamas daiktas valdyti ir naudoti perduodamas su sutarties „sąlyga“ (susitarimu) dėl teisės disponuoti lizinguojamo daikto nuosavybės teise ateityje. Tai, ar lizinguojamo daikto nuosavybės teisė lizingo sutarties pabaigoje pereis automatiškai lizingo gavėjui, ar lizingo gavėjas įgis tik **teisę** nusipirkti iš lizingo davėjo daiktą už likutinę vertę arba daikto nuosavybės teisė liks lizingo davėjui būtent ir priklauso nuo „sąlygos“ (susitarimo) turinio taisyklių. Priešingu atveju, nesant „sąlygos“ (susitarimo) dėl lizinguojamo daikto nuosavybės teisės likimo, lizingo sutarties pabaigoje iškiltų nemažai teisinių problemų, pavyzdžiui, nebūtų aiški lizingo gavėjo ir lizingo davėjo teisių ir pareigų apimtis, kiltų kazusų dėl restitucijos taikymo (kurios taikymas lizingo sutarčių atveju būtent ir priklauso nuo susitarimo dėl nuosavybės teisės likimo ateityje[52]), lizingo sutarties nutraukimo teisinių padarinių ir t. t. Taigi „sąlyga“ (susitarimas) dėl teisės disponuoti lizinguojamo daikto nuosavybės teise ateityje yra privaloma ir esminė lizingo sutarties sąlyga. Dispozityvus tėra tik tokios „sąlygos“ (susitarimo)

[50] Mizaras, V., *supra* note 27, p. 5; Lisauskas G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą, *supra* note 26, p. 17–18.
[51] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2012.
[52] *Ibid*.

rezultatas, leidžiantis lizingo sutarties šalims laisvai susitarti dėl šios, CK 6.567 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos, „sąlygos“ (susitarimo) sukeliamų teisinių padarinių ateityje.

Tai, kad „sąlyga“ (susitarimas) dėl lizinguojamo daikto nuosavybės teisės ateityje pasibaigus lizingo sutarčiai yra esminė lizingo sutarties sąlyga patvirtina ir sisteminė lizingą ir lizingo veiklą reguliuojančių teisės normų, doktrinos bei teismų praktikos analizė. V. Mizaro teigimu[53], lizinguojamo daikto nuosavybės teisės likimas ateityje yra esminė ne civilinės teisės, bet mokesčių teisės savybė. Tačiau su tokia lietuviškos doktrinos pozicija užsienio teisės literatūra sutinka tik iš dalies, nes, pavyzdžiui, P. Dobson[54] teigia, kad pasirinkimas (angl. *an option*) dėl nuosavybės teisės likimo ateityje, lizingo gavėjui sumokėjus visas įmokas, yra viena iš trijų privalomų lizingo sutarties sąlygų. Be kita ko, atlikus CK 6.567 straipsnio 1 dalies žodžių junginio „<...> perduoti jį (lizinguojamą daiktą – *autoriaus pastaba*) lizingo gavėjui valdyti ir naudotis verslo tikslais su sąlyga <...>“ teleologinę bei sisteminę analizę, šio darbo autorius mano, kad įstatymų leidėjas imperatyviai įtvirtindamas reikalavimą susitarti dėl lizinguojamo daikto nuosavybės teisės perėjimo ateityje siekė net kelių tikslų. Pirmasis tikslas – *mokestinis*. Civilinė teisė reguliuoja prekių ir paslaugų civilinę apyvartą, o mokesčių teisė – apyvartos (arba prekių ir paslaugų objektų) apmokestinimą, t. y. mokesčių galima nemokėti tik tuomet, kai nėra apmokestinimo objekto[55]. PMĮ 13 straipsnio 1 dalis numato, jog vieneto turtas yra laikomas ir turtas gautas pagal lizingo sutartį, kurioje numatytas nuosavybės teisės perėjimas sumokėjus visą turto vertę. Pagal to paties įstatymo 38 straipsnio 1 dalį nuomos sandoriu perduotas turtas gali būti apmokestintas kaip pardavimo sandoris, jeigu atitinka bent vieną iš 38 straipsnio 1 dalies 1-4 punkto sąlygų, tačiau šio straipsnio 3 dalis teigia, kad lizingo (finansinės nuomos) sandoriams nėra taikytinas 2 šio straipsnio 1 dalies punktas. Tai reiškia, jog lizingo sandoris, kuriame yra numatytas nuosavybės teisės perėjimas ateityje gali būti apmokestintas kaip pardavimo sandoris, išskyrus PMĮ 38 straipsnio 3 dalyje numatytą išimtinį atvejį. Pažymėtina, jog PVMĮ 4 straipsnio 2 dalis lizingo sutartis mokestine prasme priskiria prekių teikimo veiklai, kuri pagal to paties įstatymo 3 straipsnio 1 dalį apmokestinama pridėtinės vertės mokesčiu. Dar daugiau, PVMĮ 15 straipsnio 9 dalis nustato, jog PVMĮ nurodyta tvarka apmokestinamos palūkanos, kurios aiškiai nurodytos sutartyje, tarp kurių paminėta ir lizingo sutartis. Taigi išanalizavus mokesčių teisės normas darytina išvada, jog CK 6.567 straipsnio 1 dalyje imperatyviai numatyta sąlyga dėl lizinguojamo daikto nuosavybės teisės ateityje likimo iš esmės lemia ir subjekto apmokestinimo klausimą. Sutarčių teisės požiūriu tai

[53] Mizaras, V., *supra* note 27, p. 5.
[54] Dobson, P. *Charleswoth's business law. Sixteen edition*. London: Thomson Sweet & Maxwell, 2008, p. 398.
[55] Dovidauskas, M.; Norkus, R. Civilinės ir mokesčių teisės sąlyčioir atribojimo problemos. *Jurisprudencija*. 2006, 2(80), p. 17–18.

reiškia, jog lizingo sutarties šalys turėtų apsitarti ir dėl mokestinių prievolių mokėjimo proporcijų / paskirstymo klausimų.

Antrasis CK 6.567 straipsnio 1 dalyje įtvirtino reikalavimo susitarti dėl lizinguojamo daikto nuosavybės teisės likimo ateityje tikslas *expressis verbis* buvo suformuluotas kasacinio teismo praktikoje. Minėta, LAT yra išaiškinęs[56], jog nuosavybės teisės perėjimo sąlygos buvimas tiesiogiai lemia įmokų, lizingo gavėjo mokamų lizingo davėjui, sandarą. Analizuojamojoje nutartyje nurodyta, kad tais atvejais, kai pasibaigus lizingo sutarčiai daikto nuosavybės teisė lieka lizingo davėjui, lizingo gavėjo mokamas įmokas sudaro lizingo davėjo patirtų išlaidų (sutarties administravimo, daikto nusidėvėjimo – amortizacijos ir pan.) kompensacija bei atlyginimas lizingo davėjui už suteiktą finansavimą ir teisę naudotis daiktu (palūkanos); kai lizinguojamo daikto nuosavybės teisė įvykdžius sutartį perduodama lizingo gavėjui, į įmokų sandarą papildomai įtraukiamos ir daikto vertės išpirkimo įmokos, nes lizingo gavėjas nuo sutarties įsigaliojimo momento pradeda įgyvendinti savo teisę įgyti nuosavybės teisę, periodinėmis įmokomis palaipsniui išpirkdamas daiktą iš lizingo davėjo. Šio tyrimo autoriaus nuomone, lizingo gavėjo mokamų įmokų sandara gali turėti ir kitokių, nei cituojamoje LAT nutartyje nurodytų, ypatumų, pavyzdžiui, logiška, jog įmokų sandaros ypatumai skirtingai pasireikš grįžtamojo lizingo (angl. *lease back*) atveju, arba lizingo sutartyje numačius išlygą, kad tinkamai įvykdęs lizingo sutartį, lizingo gavėjas įgis teisę nusipirkti iš lizingo davėjo daiktą už tam tikro dydžio sumą (simbolinę, iš anksto aptartą arba susietą su rinkos verte, turto amortizacija ar kitais panašiai kriterijais). Lizingo įmokų sandaros ypatumai detaliai analizuojami ekonominėje literatūroje[57], todėl šiame tyrime lizingo sutarties periodinių įmokų sandaros ypatumais plačiau nepasisakoma.

Trečiasis tikslas, šio tyrimo autoriaus nuomone, – *teisinis tikrumas bei teisėtų lūkesčių apsauga*. Lizingo sutarties šalys *ex ante* sutardamos dėl lizinguojamo daikto nuosavybės teisės likimo pasibaigus lizingo sutarčiai išvengia bet kokių ginčų dėl lūkesčio į nuosavybės teisės titulą ar teisinio tikrumo dėl savo teisių ir pareigų apimties. Viena vertus, iš anksto susitarus dėl lizinguojamo turto nuosavybės teisės likimo ateityje (o tai ypač akivaizdu itin brangaus turto, lizinguojamo labai ilgam periodui (5-25 metams) atveju) išvengiama situacijų kuomet lizingo gavėjas nepagrįstai bandytų pripažinti lizinguojamą daiktą asmenine (privačia) nuosavybe. Kita vertus, lizingo davėjas išvengia kitokių situacijų, pavyzdžiui, lizinguodamas aplinką teršiančius įrenginius lizingo gavėjas sutaręs dėl lizinguojamo turto nuosavybės teisės (ne)perėjimo ateityje iš

[56] *Supra* note 49, taip pat žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-277/2013.
[57] Žr., pvz., Danys, A.; Milašauskas, T., *supra* note 29, p. 24–31.

anksto turės pagrįstą lūkestį dėl tokių įrenginių utilizavimo prievolių. Pažymėtina, jog teisių ir pareigų kontekste nuosavybės teisės perėjimas itin svarbus dėl sutarties nutraukimo teisinių padarinių ir restitucijos taikymo galimybės[58], civilinės atsakomybės taikymo ypatumų.

Išanalizavus CK 6.567 straipsnio 1 dalyje pateiktas esmines lizingo sutarties sąlygas iš esmės atsiskleidė ir CK 6.567 straipsnio 1 dalies santykis su kitomis CK normomis bei aukščiau paminėtais mokestiniais įstatymais. Kitos CK normos, pavyzdžiui, numatančios civilinę atsakomybę, regresą bei mokestiniai įstatymai su CK 6.567 straipsnio 1 dalimi taikytini nuo vienos iš esminės lizingo sutarties sąlygos – susitarimo dėl lizinguojamo daikto nuosavybės teisės likimo ateityje turinio. Tai reiškia, jog kitų CK nuostatų bei mokestinių įstatymų normų santykis su CK 6.567 straipsnio 1 dalimi yra koreliacinis, t. y. nei kitos CK nuostatos, nei mokestinių įstatymų normos lizingo sutarties sampratos nekoreguoja. Tačiau visiškai nėra aišku, koks yra CK 6.567 straipsnio 1 dalies santykis su FĮĮ 3 straipsnio 3 dalimi. Tam būtina detalesnė analizė.

FĮĮ 3 straipsnio 3 dalis lizingą įvardijo kaip vieną iš finansinių paslaugų rūšių. Atkreiptinas dėmesys, jog įstatymai neįtvirtina „finansinės paslaugos“ sąvokos apibrėžimo. Lietuvos Respublikos bankų įstatymo[59] (toliau – BĮ) 2 straipsnio 6 dalis finansines paslaugas apibūdina blanketine teisės norma, t. y. nurodoma, kad finansinė paslauga yra ta paslauga, kuri numatyta FĮĮ 3 straipsnio 1 dalyje (lot. *idem per idem* apibrėžimas). Taigi galiojantys įstatymai nepateikia jokio aiškaus bei universalaus finansinės paslaugos apibrėžimo. Ekonomikos teorijoje finansinė paslauga apibrėžiama kaip ekonominės veiklos rūšis, o tikslų finansinių paslaugų turinį nustatyti reikia tada, kai joms (finansinėms paslaugoms) taikomi kokie nors ypatingi reikalavimai (pvz., licencijavimas) arba specialios apmokestinimo taisyklės[60]; taip pat nurodoma, jog finansinės paslaugos – tai gana abstrakčios paslaugos, kai įvairiomis formomis naudojami pinigai, kiekvienai sandorio formai taikomas sandorio elementas ir kiekviena paslaugų forma susijusi su tam tikru sandorio etapu[61]. Lietuvos Bankas[62] savo leidžiamuose leidiniuose finansinių paslaugų terminą yra apibrėžęs kaip piniginį ir kitą finansinį tarpininkavimą bei pagalbinių paslaugų teikimą (išskyrus draudimo ir pensijų fondų valdymo įmonių paslaugas) ir prie šių paslaugų priskiria tarpininkavimo organizuojant finansinę išperkamąją nuomą paslaugas. Taigi bendriausia prasme finansines paslaugas galima apibūdinti kaip komercinę veiklą, kuri yra susijusi su bent viena iš FĮĮ 3 straipsnio 3 dalyje numatytų paslaugų, t. y. veikla, susijusi su pinigų tvarkymu, indėlių priėmimu, paskolų teikimu, piniginių lėšų

[58] 2013 m. gegužės 8 d. nutartis Nr. 3K-3-277/2013, *supra* note 56.
[59] Lietuvos Respublikos bankų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004. Nr. 54-1832.
[60] Vainienė, R. *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: Tyto Alba, 2008, p. 89–90.
[61] Sūdžius, V. Finansinių priemonių ir paslaugų rinkodara: principai ir praktika. Vilnius: VGTU, 2011, p. 179.
[62] Lietuvos Banko mėnesinis biuletinis. 2012, Nr. 2012/8.

pervedimų. FĮĮ 1 straipsnio 1 dalis apibrėžia nagrinėjamo reguliavimo paskirtį – nustatyti reikalavimus, kurių turi laikytis finansų įmonės ir kredito įstaigos, teikiančios finansines paslaugas, t. y. tas paslaugas, kurios nurodytos FĮĮ 3 straipsnio 1 dalyje. Taigi čia atsikleidžia CK 6.567 straipsnio santykis su FĮĮ. CK 6.567 straipsnio 3 dalyje teigiama, kad lizingo davėjas yra bankas arba kitas pelno siekiantis asmuo. Šio tyrimo autoriaus manymu, ši CK 6.567 straipsnio 3 dalis privalo būti taikoma sistemiškai atsižvelgus tiek į FĮĮ 3 straipsnio 1 dalies 3 punktą, tiek ir į finansų paslaugas reguliuojančius teisės aktus apskritai. FĮĮ 3 straipsnio 1 dalies 3 punktas, minėta, teigia, jog lizingas laikomas viena iš finansinių paslaugų, kuriai, atsižvelgiant į FĮĮ 1 straipsnio 1 dalį, taikytinas finansinių paslaugų teisinis reguliavimas. Finansinės paslaugos pagal FĮĮ yra skirstomos į licencines ir nelicencines (FĮĮ 3 straipsnio 2 ir 3 dalys). Įstatymai *expressis verbis* nenustato reikalavimų turėti licenciją norint teikti lizingavimo paslaugas *inter alia* tą iš principo atkartoja ir teisės doktrina[63]. Kiek išsamiau CK 6.567 straipsnio 3 dalies santykis su FĮĮ 3 straipsnio 1 dalies 3 punktu (bei visu FĮĮ) analizuotas magistriniuose darbuose apie lizingą: magistrantas S. Urbonavičius[64] atliko lyginamąjį Prancūzijos, Italijos, Belgijos bei Rusijos lizingo davėjų teisinio statuso tyrimą, kuris iš esmės sutampa su G. Lisausko[65] lyginamąja lizingo davėjų teisinio statuso analize minėtuose valstybėse; S. Šarkaitė[66] analizavo Otavos konvencijoje bei *soft law* instrumentuose įtvirtintą teisinį reguliavimą lizingo gavėjo teisinio statuso atžvilgiu. Iš S. Šarkaitės analizės matyti, jog *soft law* instrumentai lizingo davėjų teisiniam statusui taikytinus reikalavimus palieka sureguliuoti kiekvienos valstybės teisei individuliai. Iš G. Lisausko ir S. Urbonavičiaus lyginamųjų tyrimų akivaizdu, jog užsienio valstybėse esti tendencija lizingo davėjui taikyti specialaus subjekto statusą, t. y. lizingo davėju gali būti ne bet koks juridinis asmuo, o tik atitinkantis tam tikrus kvalifikuojančius požymius, pavyzdžiui, – licencijos, leidimo, specialaus teisinio statuso (kredito įstaigos) reikalavimus. G. Lisausko[67] manymu, teisinis reguliavimas iš esmės nenumato lizingo davėjams jokių papildomų reikalavimų, o V. Mizaras[68] iš esmės nepaaiškina, ar lizingo davėjams taikytini kokie nors papildomi reikalavimai (tik deskripyviniu būdu aprašo FĮĮ normas), magistrantė J. Šutova[69] taip pat nesuformuluoja aiškios pozicijos, o štai

[63] Pastebėtina, jog iki 1994 m. Lietuvoje lizingo veikla visgi buvo licencijuojama. Žr. Danys, A.; Milašauskas, T., *supra* note 28, p. 11.; Lisauskas, G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą, *supra* note 25, p. 19.; Mizaras, V., *supra* note 26, p. 8.
[64] Urbonavičius, S., *supra* note 34, p. 30-31.
[65] Lisauskas, G., *op. cit.*
[66] Šarkaitė, S., *supra* note 34, p. 27.
[67] Lisauskas, G., *op. cit.*
[68] Mizaras, V., *supra* note 26, p. 8.
[69] Šutova, J., *supra* note 34, p. 28.

magistrantės R. Šarkaitės manymu[70] lizingo paslaugas gali teikti tik asmenys, kurių veiklai taikomas FĮĮ. Tačiau šio tyrimo autoriaus nuomone, pati teisingiausia yra magistranto S. Urbanavičiaus[71] išvada, jog lizingo davėjas yra specialus subjektas, t. y. tas, kuris pagal FĮĮ teikia finansines paslaugas. Papildydamas G. Lisausko bei S. Urbonavičiaus lyginamąją analizę, šio tyrimo autorius nustatė, kad Bulgarijoje[72], Slovakijoje bei Čekijoje[73], taip pat Slovėnijoje[74] (numato tik labai formalų ir menką pradinio kapitalo dydžio reikalavimą) iš esmės jokių papildomų reikalavimų lizingo davėjų veiklai nenumatyta. Tačiau Slovėnijos[75] pavyzdys rodo, kad papildomų arba kvalifikuotų reikalavimų lizingo veiklos vykdymui nebuvimas nėra sveikintinas reiškinys. Tai paaiškintina tuo, jog įprastos įmonės paprasčiausiai nesugeba prisiimti ilgalaikių finansinių įsipareigojimų, neturi galimybių samdyti itin brangaus kvalifikuoto personalo, joms trūksta suvokimo apie pačią lizingo, kaip finansinės tarpininkavimo paslaugos, veiklą ir dėl šios priežasties itin greitai bankrutuoja, taip smukdydamos lizingo paslaugos prestižą apskritai. Pažymėtina, jog lyginamuoju aspektu egzistuoja ir kardinaliai priešingas teisinis reguliavimas. Štai antai Vengrijoje[76] lizingo davėju gali būti tik finansų įstaigos statusą turintis subjektas. Rumunijoje[77] lizingo paslaugas gali teikti tik akcinės bendrovės (angl. *joint-stock company*) veikiančios kaip finansinės institucijos. Įdomus yra Ukrainos[78] teisinis reguliavimas, kuris nors *de iure* lizingo davėjus pripažįsta tiek fizinius, tiek juridinius asmenis, tačiau *de facto* lizingo veikla gali verstis tik finansinės įstaigos. Tokia situacija esti dėl tos priežasties, jog Ukrainos finansinių įstaigų teisinis reguliavimas *expressis verbis* numato, jog lizingo veikla yra finansinė paslauga, kurią gali teikti **tik** finansinės įstaigos. Atkreiptinas dėmesys, jog Ukrainos teisinis reguliavimas yra itin panašus į lietuviškąjį (manytina dėl to, jog tiek Ukrainos, tiek Lietuvos lizingo teisinį reguliavimą iš esmės įtakojo Rusijos civilinio kodekso nuostatos).

Taigi išanalizavus FĮĮ 3 straipsnio 1 dalies 3 punktą, šios nuostatos sisteminį ryšį su FĮĮ įstatymo nuostatomis apskritai, atsižvelgus į užsienio šalių teisinį reguliavimą, t. y. į tai, kad iš 11 analizuotų valstybių (Prancūzijos, Italijos, Belgijos, Rusijos, Bulgarijos, Slovakijos, Čekijos, Slovėnijos, Vengrijos, Rumunijos bei Ukrainos) tik trys nenustato jokių papildomų (kvalifikuotų) reikalavimų lizingo davėjams (Bulgarija, Slovakija ir Čekija), taip pat į Slovėnijos patirtį, jog iš

[70] Šarkaitė, S., *supra* note 34, p. 26–27.
[71] Urbonavičius, S., *supra* note 34.
[72] Messman, S.; Tajiti, T., *supra* note 35, p. 191–192.
[73] *Ibid*., p. 214.
[74] *Ibid*., p. 365.
[75] *Ibid*., p. 365.
[76] *Ibid*., p. 233.
[77] *Ibid*., p. 271.
[78] *Ibid*., p. 396–367.

esmės lizingo gavėjams papildomas (kvalifikuotas) teisinis reguliavimas yra būtinas dėl lizingo įmonių finansinio stabilumo bei pajėgumo prisiimti ilgalaikius įsipareigojimus, dar daugiau, į tai, jog ir pats Lietuvos Bankas pripažįsta lizingą finansinio tarpininkavimo paslauga ir savo ataskaitose nuolat kontroliuoja lizingo bendrovių veiklą, darytina išvada, jog CK 6.567 straipsnio 3 dalies „*bankas arba kitas pelno siekiantis juridinis asmuo*“ nedėrtų skaityti formaliai pažodžiui (gramatiškai). FĮĮ 3 straipsnio 1 dalies 3 punktas bei FĮĮ esantis reguliavimas apskritai numato, jog lizingo paslaugas gali teikti tik finansų įstaigos (finansų įmonės arba kredito įstaigos (FĮĮ 2 straipsnio 7 ir 24 dalys, BĮ 2 straipsnio 1 dalis)), taigi dėl šios priežasties CK 6.567 straipsnio 3 dalis iš esmės numato ribotą lizingo davėjų subjektų sąrašą – lizingo davėjais gali būti specialūs subjektai, numatyti FĮĮ 2 straipsnio 7 bei 24 dalyse. *Summa summarum*, CK 6.567 straipsnio 3 dalis, šio tyrimo autoriaus nuomone, tėra kiek netiksliai suformuluota blanketinė teisės norma, nukreipianti į finansinių priemonių ir jų rinkos teisės normas (FĮĮ, FPRĮ, BĮ), kurios ir numato specialius reikalavimus lizingo davėjo teisinei formai bei vykdytinai veiklai.

Apibendrinant šio poskyrio argumentus matyti, jog lizingo teisinis reguliavimas yra kompleksiškas, nes tiek eksplicitiškai, tiek implicistiškai įtvirtintas ne viename Lietuvos Respublikos teisės akte: CK, FĮĮ, PMĮ, PVMĮ, BĮ, BAĮ, SRĮ, ŽĮ. Kompleksinis lizingo teisinis reguliavimas pasireiškia tuom, kad CK nustato (apibrėžia) tik lizingo ekonominių santykių teisinę formą – lizingo sutartį ir esminius lizingo sutarties elementus. Tačiau kitas esamas teisinis reguliavimas, šio tyrimo autoriaus nuomone, numato būtent lizingo kaip ekonominės veiklos arba kaip finansinės paslaugos teikimo reguliavimą, t. y. numatomas specialus lizingo davėjų subjektų ratas, jiems keliami papildomi (griežtesni) reikalavimai, apibrėžiamos lizingo veiklos procedūrinės taisyklės (mokesčiai, apskaita, lizingo davėjo atskaitomybė kompetentingoms finansinių paslaugų veiklą prižiūrinčioms įstaigoms ir pan.).

2.2. Lizingo teisinis reguliavimas užsienyje[79]

Lizingo sutarties (ekonominių lizingo santykių teisinė forma) ir lizingo veiklos (kaip vienos iš finansinių paslaugų arba ekonominės veiklos rūšių) teisinis reguliavimas įvairiose užsienio valstybėse taip pat įvairus. Teisinio reguliavimo įvairovė iš esmės priklauso nuo konkrečioje valstybėje egzistuojančios teisės suvokimo – kontinentinės (germaniškosios) (anlg. *continental law*) arba bendrosios teisės (angl. *common law*) tradicijos laikymosi. Kontinentinės tradicijos teisę

[79] Patys bendriausi teiginiai dėl lizingo sutarties teisinio rguliavimo užsienio valstybėse šio tyrimo autoriaus suformuluoti išstudijavus Lilleholt, K.; Victorin, A.; Fotshl, A., *et al*., *supra* note 37, p. 101–104 bei Messman, S.; Tajiti, T., *eds*., *supra* note 35.

atstovaujančių valstybių lizingo teisinis reguliavimas, logiška, yra labiau sunormintas. Priešingai, bendrosios teisės tradicijos valstybės įstatymais reguliuoja daugiau procedūrinius, t. y. lizingo kaip ekonominės veiklos rūšies aspektus, o pats lizingo sutarties (esminių sutarties sąlygų, dalyko, teisių bei pareigų santykio ir pan.) teisinis reguliavimas yra daugiau bendrojo pobūdžio, nes lizingo sutarties aiškinimas paliktas teismų praktikai. Pažymėtina, jog lizingo reguliavimas yra painesnis dualistinės civilinės teisės valstybėse dėl to, jog civilinę ir komercinę teisę apibrėžiančios taisyklės yra skirtinguose teisės aktuose ir tai dažnai lemia normų kolizijų, konkurencijos ar aiškinimo problemų. Monistinės teisės valstybėse, kur civilinę ir komercinę teisę reguliuoja vienas ir tas pats teisės aktas, išvengiama blanketinių ir nukreipiamųjų normų santykio problemų, vieningesnė yra ir teisinė terminija. Įdomu tai, jog nepaisant teisės tradicijos ir civilinės bei komercinės teisės santykio yra valstybių, kurios lizingą (lizingo veiklą arba lizingo sutartį, arba lizingo veiklą ir lizingo sutartį *in corpore*) numato specialiuose teisės aktuose. Taigi šiame žemiau pateikiamuose skyreliuose apžvelgtinti aktualiausi lizingo teisinio reguliavimo ypatumai užsienio įvairiose jurisdikcijose[80].

2.2.1. Rusijos Federacijos lizingo teisinio reguliavimo apžvalga

Rusijos Federacija[81] (toliau ir Rusija) savo teisinę sistemą, natūralu, grindžia kontinentinės teisės tradicija, o civilinė ir komercinė teisė reguliuojama vieningu teisės aktu – Rusijos Federacijos civiliniu kodeksu[82] (rus. *Гражданский кодекс Российской Федерации*). Tai reiškia, jog Rusija priklauso kontinentinės teisės tradicijos grupei su monistine civilinės teisės sistema. Bendrosios lizingo sutarties nuostatos yra reglamentuojamos Rusijos CK II knygos 665-670 straipsniuose[83]. Lizingo sutarties samprata pateikta Rusijos CK 665 straipsnyje, o lizingo dalykas apibrėžiamas CK 666 straipsnyje. Pažymėtina, jog Rusijos CK 666 straipsnis taip pat yra blanketinė teisės norma į Rusijos Federalinį lizingo įstatymą, kuris susideda iš 39 straipsnių[84]. Taigi Rusijos CK pateikia tik pačias bendriausias lizingo ekonominių santykių teisinės formos taisykles, kurios išsamiai detalizuotos specialiame, federaliniame lizingo įstatyme. Šio tyrimo autoriaus nuomone, toks lizingo teisinis reguliavimas – pasiteisinęs bei sveikintinas dalykas. Rusijos CK 665 straipsnis pateikia tik teisinį lizingo sutarties apibrėžimą bei esminius šios sutarties elementus, CK 666 straipsnis numato

[80] Šio tyrimo autorius paaiškina, jog analizuojamos užsienio valstybės atrinktos pagal tai, kiek atitinkama užsienio valstybė yra tinkamai išviešinusi informaciją apie lizingo teisinį reguliavimą autoriui suprantamomis užsienio kalbomis, kuri atitinka kriterijus, taikytinus socialinių mokslų tyrimams atlikti.
[81] Messman, S.; Tajiti, T., *eds*., *supra* note 35, p. 300–303.
[82] *Ibid.*
[83] Originalius Rusijos CK straipsnių bei vertimo į anglų kalbą tekstus žr. priede Nr. 1.
[84] Федеральный закон от 29.10.1998 N 164-ФЗ (ред. от 28.06.2013) "О финансовой аренде (лизинге)" [Fedral Law on Financial Leasing] (29 октября 1998 г.) [Interakyvus]. [Žiūrėta 14-10-09 09:18]. <http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_148282/>.

lizingo dalyko objektą – bet kokie nesuvartojamieji daiktai, išskyrus žemę ir gamtos išteklius. Teisinio reguliavimo prasme Rusijos CK įtvirtintos tik materialinio teisinio pobūdžio normos, kurios ekonominiais ir procedūriniais terminais neišdarko vieningos kodekso terminijos. Pažymėtina, kad federalinio lizingo įstatymo 2 straipsnis iškristalizuoja tris skirtingas sąvokas: lizingą, lizingo sutartį bei lizingo veiklą. Taigi Rusijoje „lizingo“ sąvoka suprantama plačiąja prasme, t. y. lizingas yra teisinių (lizingo sutarties – *autoriaus pastaba*) ir ekonominių santykių (lizingo veiklos – *autoriaus pastaba*) visuma (sąveika), tinkamai įgyvendinant lizingo sandorius. Lizingo sutarties apibrėžimas iš esmės atkartoja Rusijos CK 665 straipsnio nuostatą, tačiau Rusijos įstatymų leidėjas *expressis verbis* įstatymu nustatė, jog lizingo veikla – tai investicinė veikla, kurios metu turtas įsigyjamas su tikslu jį (įsigytą turtą) lizinguoti.

Šio tyrimo autorius atkreipia dėmesį į tai, jog Rusijoje egzistuoja analogiškas draudimas lizinguoti žemę ir gamtos išteklius, kaip ir Lietuvoje. Verta paminėti, jog žvelgiant iš istorinės Rusijos lizingo teisinio reguliavimo perspektyvos, pradinėje lizingo nuostatų kūrimo stadijoje (iki 1994 m.) lizingo dalykui Rusijoje nebuvo taikoma absoliučiai jokių apribojimų, t. y. lizingo sutarties dalyku galėjo būti bet koks kilnojamas ir nekilnojamas turtas, išskyrus tą turtą, kuris yra išimtas iš civilinės apyvartos[85]. Tačiau 1998 m. Rusijos Dūmai priėmus federalinį lizingo įstatymą, deja, lizingo sutarties dalykas buvo susiaurintas[86]. Šio tyrimo autoriaus subjektyvia nuomone, grįsta cituojamos rusų teisės doktrinos, lizingo dalykas Rusijoje buvo susiaurintas dėl dviejų priežasčių. *Pirmoji priežastis* buvo specifinis įstatymų leidėjo požiūris į tai, koks turėtų būti lizingo teisinis reguliavimas Rusijoje. Iš tiesų, lizingo teisinio reguliavimo sukūrimas buvo patikėtas teisės mokslininkams, kurie Rusijos įstatymų leidėjui pateikė akademinį lizingo teisinio reguliavimo projektą. Akademinis Rusijos lizingo teisinio reguliavimo projektas buvo ganėtinai pažangus, nes grįstas išsamia lyginamąja lizingo sutarties moksline analize. Tačiau Rusijos įstatymų leidėjas, atsižvelgęs į tam tikras politines ir teisines šalies realijas, akademinį projektą modifikavo ir įtvirtino tokį lizingo teisinį reguliavimą šalyje, kuriame jau buvo numatytas lizingo sutarties dalyko ribojimas. Taigi lizingo sutarties dalyko susiaurinimas iš dalies paaiškinamas politiniu aspektu. *Antroji lizingo sutarties dalyko susiaurinimo priežastis* – Rusijos CK ir federalinio lizingo įstatymo nuostatų santykis (suderinamumas) su kitais Rusijoje galiojančiais teisės aktais. Federalinio lizingo įstatymo komentaras, komentuodamas federalinio lizingo įstatymo 3 straipsnį, kuriame numatytas lizingo sutarties dalyko ribojimas draudžiantis lizinguoti žemę ir gamtos išteklius nurodo, jog toks

[85] Брагинский, И. М.; Витрянский, В. В. *Договорное право. Договоры о передаче имущества*. [Contract law. Vol. 2: Agreement on the transfer of property]. Кн. II, 2-ое изд. Москва: Статут, 2000, p. 566–567.
[86] *Ibid*., p. 576–577, 586–587.

ribojimas buvo įtvirtintas dar ir dėl to, kad Rusijoje galioja *specialaus* teisinis reguliavimas kai kuriems civilinių teisių objektams[87]. Į šį specialų teisinį reguliavimą pakliūna žemė ir iš jos kylantys teisiniai santykiai, kurie reguliuojami žemės kodeksu, taip pat miškas (reguliuojamas miškų kodeksu), saugomos teritorijos (reguliuojama saugomų teritorijų įstatymu), tam tikri navigacijos bei kosmoso įrenginiai (reguliuojama navigacijos įstatymu), vaistai (reguliuojama narkotinių ir psichotropinių vaistų įstatymu) ir t. t. Specialiuose įstatymuose, pasak federalinio lizingo įstatymo komentaro, yra numatytos specialios disponavimo, valdymo ir naudojimo taisyklės, susijusios su iš lizingo sutarties dalyko išimtais objektais.

2.2.2. Jungtinių Amerikos Valstijų lizingo teisinio reguliavimo apžvalga

Jungtinės Amerikos Valstijos[88] (toliau tekste – JAV) yra klasikinis bendrosios teisės tradicijos (angl. *common law*) valstybės pavyzdys. JAV neturi vieningos civilinio kodekso modifikacijos, tačiau dedamos pastangos sukurti „vieningą komercinį kodeksą“ (angl. *Uniform Commercial Code*) (toliau tekste – UCC). UCC yra pavyzdinis komercinės teisės kodifikacijos bandymas, tačiau prieš konkrečioms UCC nuostatoms įgaunant teisinę galią atitinkamoje valstijoje (JAV šiuo metu yra 50 valstijų – *autoriaus pastaba*), UCC nuostatos turi būti apsvarstytos ir priimtos atitinkamos JAV valstijos įstatymo leidėjo. Nors šiuo metu visos valstijos yra priėmusios UCC[89], tačiau visiškai vieningu šio kodeksu nepavadinsi – kiekviena valstija priimdama UCC nuostatas gali daryti išlygas: priimti UCC visa apimtimi ar tik dalį jos, tam tikros UCC nuostatos gali turėti įvairių modifikacijų skirtingų valstijų jurisdikcijose. Atkreiptinas dėmesys, jog atitinkamai valstijai priėmus UCC nuostatas, šis pavyzdinis teisės aktas tampa konkrečios valstijos teisinio reguliavimo objektu ir prie UCC pavadinimo prisideda konkrečios valstijos pavadinimas, pavyzdžiui, *California Uniform Commercial code*, *New York Uniform Commercial Code* ir t. t. Tačiau teisės doktrinoje analizuojama doktrininė (originali, pavyzdinė) UUC versija. Taigi lizingas yra reglamentuotas UCC 2A skirsnyje, pavadinimu „*leases*“[90], o konkreti finansinio lizingo sąvoka pateikta UCC 2A-103 (1) (g) dalyje. Iš UCC 2A-103 (1) (g) esančio reguliavimo bei jį komentuojančios teisės doktrinos[91] darytinos šios išvados: a) UCC *expressis verbis* numato lizingo

[87] Сапожникова, Ю. В. *Комментарий к Федеральному закону от 29 октября 1998 г. n 164-ФЗ „О финансовой аренде (лизинге) (постатейный)“* [Commentary to the Federal Law of 29 October 1998 „On financial leasing]. Москва: Юстицинформ, 2010, p. 35–38.
[88] [Interaktyvus]. [Žiūrėta 14-10-09 15:00]. < https://law.duke.edu/lib/researchguides/ucc/#official>.
[89] Uniform Commercial Code Locator [Interaktyvus]. [Žiūrėta 14-10-09 14:17]. <http://www.law.cornell.edu/uniform/ucc>.
[90] Žr. priedą Nr. 1.
[91] Levy, D. A., *supra* note 38.

paslaugas (ir sutartis) skirtas tiek verslui, tiek vartotojams, tačiau detalesnis vartojimo lizingo teisinis reguliavimas yra paliktas kiekvienos valstijos teisei sureguliuoti individualiai (UCC 2A-104 (1) (c)); b) JAV 1990 m. gruodžio 28 d. tiesiogiai prisijungė prie Otavos konvencijos, todėl lizingo veiklą ir lizingo sutartį reglamentuojančios teisės normos yra įtakotos būtent šios konvencijos nuostatų; c) lizingo dalykas pagal UCC 2A-103 (1) (h) yra susiaurintas iki kilnojamųjų daiktų, taip pat kilnojamųjų daiktų inkorporuotų į žemės sklypą bei dar negimusių gyvūnų. Kaip matyti iš pateikto teisinio reguliavimo, nekilnojamųjų daiktų UCC nemini. Dar daugiau, UCC 2A-103 (1) (h) straipsnis eksplicitiškai nustato, jog intelektinė nuosavybė, finansinės paslaugos, žemės mineralai (įskaitant naftą ir dujas) nepatenka į šio straipsnio reguliavimo sritį. Tačiau šio tyrimo autorius atkreipia dėmesį, jog aukščiau išvardintų objektų lizingavimas JAV nėra draudžiamas apskritai. Kiekviena JAV valstija turi atskirą nekilnojamojo turto, intelektinės nuosavybės ar finansinių paslaugų teisinį reguliavimą. *Inter alia* išanalizavus UCC 2A-309 (1) (a) dalį darytina išvada, jog nekilnojamojo turto UCC neapima dėl to, kad nekilnojamojo turto teisinis teisinis reguliavimas (angl. *real estate law*) (ypač žemės ar pastatų) yra kiekvienos valstijos individualaus reguliavimo dalykas[92]. Tačiau pažymėtina, jog iš esmės nekilnojamąjį turtą (ir žemę) kiekviena valstija lizinguoti leidžia, tik tokiai lizingo rūšiai taiko tam tikrus, dažnai formalaus pobūdžio, reikalavimus.

2.2.3. Jungtinės Karalystės lizingo teisinis reguliavimas

Jungtinės Karalystės (toliau tekste – JK arba Anglija), taip pat kaip ir Airijos, lizingo teisinis reguliavimas yra ganėtinai painus ir sudėtingas tiek dėl teisinės terminijos, tiek dėl skirtingos doktrinos pozicijos, tiek dėl pačios teisės aktų kaitos ir sunkiai skaitomų teismų sprendimų. Nesant kodifikacijų, daugelis teisinių instrumentų (ir reiškinių), pavyzdžiui, lizingas, JK teisės sistemoje vystėsi iš bendrųjų sutarčių teisės taisyklių per teisminę praktiką. JK yra laikoma lizingo, kaip teisinio reiškinio ir teisinio instrumento, gimtinė[93], kurioje lizingas išsivystė ne iš nuomos, o iš pasaugos (angl. *bailment*) sutartinių santykių teisinio reguliavimo[94]. *Inter alia* dėl esančio britų terminų specifiškumo, šio tyrimo autoriaus nuomone, būtina nepainioti britų teisės doktrinoje vartojamų terminų: *bailment, hire*, *hire–purchase* (arba tiesiog *hire purchase*), *rent* ir *rental*, *lease* ir *leasing*. Nors šie terminai buitinėje britų kalboje dažnai vartojami kaip sinonimai, tačiau teisine prasme kiekviena paminėta sąvoka britų teisinėje sistemoje turi tam tikrų praktinių ypatumų.

[92] Real Estate Law. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-12-13 22:08].
< http://wiki.lexisnexis.com/academic/index.php?title=Real_Estate_Law>.
[93] Atiyah, P. S.; Adams, J. N.; Macqueen, H. *The Sale of Goods.11th edition.* Harlow: Longman, 2005, p. 14.
[94] Bradgate, R. *Commercial Law. Third edition*. London: Butterworths (Lexis Nexis), 2000, p. 237.; Dobson, P., *supra* note 54; *Ibid*., p. 14–15.

Pasaugos (angl. *bailment*) sąvoka JK teisės sistemoje yra bendrojo pobūdžio, apimanti platų spektrą teisinių santykių ir sutarčių rūšių, t. y. *bailment* yra skirstomas į šias rūšis[95]: a) įprastą pasaugą (angl. *contracts for custody for reward*); b) darbo, rangos bei paslaugų sutartis, kurių metu daiktas perduodamas valdyti tam tikram tikslui pasiekti, pavyzdžiui, daikto remontui (angl. *contracts for work and labour*); c) nuomos sutartis (angl. *contracts for hire of goods such as rental or leasing*); d) užstatą (angl. *contracts for pledge*). Taigi kiekviena iš paminėtų sutarčių rūšių yra pasaugos (angl. *bailment*) forma su atskiru teisiniu reguliavimu, tačiau nagrinėjamu atveju tyrimui aktualiausia yra nuomos (angl. *hire*) sutartis. Akcentuotina, jog nuoma, JK įvardijama kaip „*hire*“, taip pat turi net tris didelius porūšius, kurie turi skirtingas komercines reikšmes ir paskirtis, tai[96] – a) *leases* (turto davėjas perduoda turtą naudotis turto gavėjui už tam tikrą mokestį, periodinių mokėjimų forma); b) *contract hire* (tai tokios, paprastai 12-36 mėnesių trukmės nuomos sutartis, kuriomis perduodamas turtas, kuris *contract hire* sutarties pabaigoje paprastai dar turi didelę komercinę vertę. Dažniausiai tai yra labai didelės vertės sutartys, susijusios su itin brangių įrenginių nuoma, pavyzdžiui, tokių kaip laivų varikliai, ar visas automobilių parkas); c) *rental* (tai tokios trumpalaikės nuomos sutartis, kurios sudaromos dėl labai paprastų, buitinių dalykų trumpam periodui, pavyzdžiui, televizijos priedelių nuoma, videokasečių nuoma, kelių valandų ar parų automobilio nuoma. Paprastai *rental* yra pagrindinė įmonės veikla, nereikalaujanti didelių investicijų į konkretų turtą, ir daiktas nuomojamas tol, kol jis turi paklausą.). Akivaizdu, jog šiam tyrimui pats aktualiausias „*hire*“ sutarties porūšis – „*lease*“ sutartys. *Lease* sutartis iš esmės ir yra lizingo sutartis, kuri skirstoma į operatyvinį (angl. *operative lease*) ir finansinį (angl. *finance lease*)[97]. Pagal britų teisės doktriną finansinis lizingas turi du terminus – *finance lease* ir *hire–purchase*. Finansinis lizingas (angl. *finance lease*) yra tuomet, kai lizingo sutartyje *ex ante* nustatyta, jog lizinguojamo daikto nuosavybės teisė ateityje nepereis lizingo gavėjui (tačiau yra galimybė numatyti lizingo sutarties termino pratesimą už mažesnę kainą)[98]. *Hire–purchase* sutartis bus kvalifikuojama tuomet, kai lizingo sutartyje yra numatyta galimybė lizingo davėjui lizinguojamą turtą įsigyti ateityje[99]. Šio tyrimo autorius akcentuoja, jog šie ypatumai yra grynai teisinio pobūdžio, todėl dažniausiai literatūroje terminas „*hire*“ apskritai yra suprantamas kaip lizingas (angl. *leasing*) plačiąja prasme[100]. Taigi kaip matyti, britų teisės doktrina lizingą gali įvardinti trimis visiškai

[95] Bradgate, R., *supra* note 94, p. 246.
[96] *Ibid*., p. 251–254.
[97] *Ibid*., p. 237.
[98] *Ibid*., p. 251.
[99] *Ibid*., p. 251.
[100] Keenan, D.; Riches, S. *Bussiness law. 7th edition*. Harlow: Longman, 2005, p. 302.

skirtingais terminais – *lease, leasing* bei *hire–purchase.* Terminas *leasing* labiau apibūdina lizingą kaip ekonominę veiklos rūšį, t. y. lizingavimo verslą, o terminai *lease* ir *hire–purchase* iš principo yra sinonimai, skiriasi tik lizingo sutarties sąlyga, numatanti arba nenumatanti galimybės lizingo gavėjui įsigyti lizinguojamą turtą lizingo sutarties pabaigoje.

Apžvelgiant lizingo teisinį reguliavimą JK pasakytina, jog lizingo veikla šioje valstybėje reguliuojama įvairiuose teisės aktuose. Visi nuomos sandoriai (angl. *bailment* arba *hire*), tarp jų ir lizingo (angl. *lease* arba *hire–purchase*) iš principo reguliuojami 1994 m. *Sale and Supply of Goods act*[101], kuris neretai sistemiškai taikomas su *Sale of Goods act (SOGA). Consumer Credit act* bei *Sale and Supply of Goods to Consumer Regulation act (2002)* taikomi tuo atveju, jei viena iš lizingo sutarties šalių yra vartotojas. *Hire–purchase act (1964)* taikytinas tik transporto priemonių lizingui[102]. Lizingo veiklos mokestiniai ir administraciniai klausimiai reguliuojami eilėje kitų teisės aktų: *Corporation Tax act (2010), Income Tax act (2007), Finance act (2010), Capital Allowances act (2010)* ir pan. JK, kaip ir Airijoje, subjektams norintiems vykdyti lizingo veiklą ypatingų ar specifinių reikalavimų keliama nėra – būtina laikytis bendrųjų komercinės teisės principų, įmonių teisinio reguliavimo taisyklių ir licencijavimo taisyklių, jeigu lizingavimo paslaugos teikiamos vartotojams.

2.2.4. Vokietijos Federacinės Respublikos lizingo teisinis reguliavimas[103]

Paradoksalu, tačiau Vokietija, būdama tarptautiniu požiūriu itin įtakinga valstybe bei turėdama civilinės ir komercinės teisės kodifikacijas, nei vientiso lizingo veiklos, nei lizingo sutarties teisinio reguliavimo neturi – lizingo veikla ir lizingo sutartis iš esmės reguliuojama daugelyje teisės aktų. Pavyzdžiui, atskiromis dalimis lizingas reguliuojamas tiek civiliniame, tiek komerciniame kodeksuose, vartotojų teisės apsaugos įstatyme, mokesčių teisės įstatymuose, atskirų nuostatų yra ir bankroto įstatyme, produktų saugos ir kituose teisės aktuose. Dar daugiau, Vokietijos lizingas įtakotas ir Europos Sąjungos teisinio reguliavimo, pavyzdžiui, vartotojų teisinio reguliavimo. Nors įstatyminio lizingo apibrėžimo statutinė Vokietijos teisė ir nepateikia, tačiau be jokios abejonės lizingo sutartis apibrėžta teisminėje jurisprudencijoje, o pastaroji lizingą mano esant specialia nuomos sutarties rūšimi. Tačiau atkreiptinas dėmesys, jog lizingo sutarties teisinis reguliavimas skiriasi priklausomai nuo to, apie kurią lizingo rūšį – finansinį, operacinį ar kitą – yra

[101] Žr. priedą Nr. 1.
[102] Dobson, P., *supra* note 54, p. 417.; taip pat žr. priedą Nr. 1.
[103] Vokietijos lizingo teisinė apžvalga atlikta remiantis Deustche leasing internetine sveitaine. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-25 13:00]. <http://www.deutsche-leasing.com/leasing_law.html>.

kalbama. Vokietijos teismų sprendimuose nurodoma, jog lizingui *mutatis mutandis* taikomas nuomos teisinis reguliavimas, numatytas Vokietijos civilinio kodekso 535-548 straipsniuose.

2.2.5. Trumpa lizingo teisinio reguliavimo apžvalga kitose valstybėse

Argentinos Respublikoje[104] lizingas sureguliuotas įstatymu Nr. 24,441 (angl. *Law 24,441 on Housing and Construction Financing*). Pagal minėtą teisinį reguliavimą lizingo veikla gali verstis tik finansinės įstaigos arba įmonės, kurios finansiškai pajėgios sudaryti lizingo sandorius. Pažymėtina, kad iš esmės lizingo dalykui Argentinoje nėra taikoma jokių apribojimų.

Tiek Čekijos Respublikos (toliau – Čekija), tiek Slovakijos Respublikos (toliau – Slovakija)[105] teisinis reguliavimas yra itin panašus, skiriasi tik tuo, kad istoriškai Čekijos teisė yra labiau įtakota Austrijos teisinio reguliavimo, o Slovakijos – Vengrijos paprotinės teisės[106]. Dar daugiau, būtina atkreipti dėmesį, jog 2014 m. sausio 1 d. Čekija priėmė naująjį civilinį kodeksą[107], kuris iš esmės pakeitė buvusį teisinį reguliavimą. Čekijoje ir Slovakijoje lizingo sutartis iš esmės gali pakliūti po skirtingu teisiniu reguliavimu, nes skiriasi teisės jurisprudencijos, teismų praktikos bei verslininkų požiūris į lizingo sutartį. Lizingas gali pakliūti po grynai nuomos ar samdos (angl. *hire*) teisiniu reguliavimu, taip pat lizingui gali būti taikomas tas komerciniame kodekse esantis teisinis reguliavimas, kuris taikomas norint įsigyti (išsipirkti) nuomojamą daiktą (angl. *contract of a purchase of leased object*). Trečiuoju atveju lizingo sutartis priskiriama prie kitų (neįvardijamų) (angl. *innominate or unnamed, atypical*) sutarčių rūšių, o pats lizingas traktuojamas kaip *sui generis* institutas.

Slovėnijos Respublikos[108] teisinė mintis lizingo sutartį priskiria prie kitų, neįvardintų sutarčių rūšių (angl. *inomminate*), kuriai taiko *sui generis* sutarčių koncepciją. Teisės doktrina teigia, kad lizingo sutartis yra netipinė nuomos sutarties rūšis (angl. *atypical*), tačiau Slovėnijos teismų praktika yra nuėjusi pragmatiniu keliu, t. y. svarbiausias dalykas kvalifikuojantis sutartį kaip lizingo yra sutarties šalių ketinimai – jeigu sutarties šalims dar sutarties sudarymo momentu buvo aišku, jog nuosavybės teisė į lizinguojamą objektą lizingo sutarties laikotarpio pabaigoje pereis automatiškai,

---

[104] Apžvelgiant Argentinos lizingo teisinį reguliavimą iš esmės remtasi Bilder, G.; Bizai, G. A. Leasing and trusts in Argentina. *Journal of International Banking Law*. [žiūrėta per Westlaw UK duomenų bazę].
[105] Čekijos ir Slovakijos Respublikų lizingo teisinio reguliavimo apžvalga apibendrinta išanalizavus Messman, S.; Tajiti, T., *eds.*, *supra* note 35, p. 206–227.
[106] *Ibid*., p. 207.
[107] Čekijos Respublikos civilinio kodekso originalus tekstas čekų kalba: <http://zakony.centrum.cz/obcansky-zakonik-novy>.
[108] Parengta pagal Messman, S.; Tajiti, T., *eds.*, *supra* note 35, p. 362–377.

tai tokia sutartis kvalifikuojama kaip išperkamoji nuoma. Slovėnijoje lizinguojamas tiek kilnojamasis, tiek nekilnojamasis turtas.

Analizuojant Bulgarijos[109] lizingo teisinį reguliavimą pastebėtina, jog Bulgarija yra sektinas teisinio reguliavimo pavyzdys – lizingo sutartis yra *expressis verbis* apibrėžta komerciniame kodekse, o teismų praktika aiškiai ir nedviprasmiškai yra atribojusi lizingo sutartį nuo kitų panašių sutarčių, ypač nuomos (angl. *hire or rent*) bei pirkimo pardavimo išsimokėtinai (išperkamosios nuomos) (angl. *intalments sales contact*). Lizingo samprata yra pateikta 23 Bulgarijos komercinio kodekso skyriuje, 342-347 straipsniuose[110]. Bulgarijoje nėra jokių apribojimų lizingo dalykui, t. y. lizingo dalyku gali būti tiek kilnojamieji, tiek visų rūšių nekilnojamieji daiktai (žinoma, kilnojamųjų daiktų lizingas yra labiau paplitęs). Teisinio reguliavimo prasme įspūdinga, jog Bulgarijos komercinio kodekso 347 straipsnis eksplicitiškai nurodo, kad lizingo dalyku gali būti ir įmonė, kaip turtinis kompleksas!

Lizingo veikla ir lizingo sutartis Ukrainoje[111] reguliuojami keliuose teisės aktuose: civiliniame kodekse, komerciniame kodekse, finansinio lizingo įstatyme (angl. *Law on finacial leasing*), taip pat įmonių pelno mokesčių įstatyme (angl. *Law on taxation of enterprise profits*). Pagal Ukrainos civilinį kodeksą lizingo sutarties dalyku gali būti bet kokie nesuvartojami aiškiai apibrėžti (identifikuoti) daiktai, tačiau įmonių pelno mokesčių įstatymo 8 straipsnio 2 dalies 2 punktas (angl. *Law on taxation of enterprise profits*) aiškiai įvardija lizinguojamų daiktų sąrašą, kuris suskirstytas į 4 dideles grupes, kuriame žemės sklypai nėra paminėti[112]. Tačiau *de facto* situacija esti tokia, jog Ukrainoje žemę visgi galima lizinguoti, tik prieš tai reikalinga gauti atitinkamos žemės apskrities žemėtvarkos institucijos leidimą.

Lizingo sąvoka Vengrijoje[113] yra eksplicitiškai apibrėžta bankų įstatyme (angl. *Act CXII of 1996 on Credit Institutions and Financial Enterprises*), o Vengrijos bankų įstatymo aiškinamojo priedo Nr. 2 pirmos dalies 11 punkte nurodyta, kad lizingo dalyku gali būti tiek kilnojamas, tiek nekilnojamas turtas *inter alia* bakų įstatymas *expressis verbis* leidžia lizinguoti ir nematerialų (angl. *intangible*) turtą.

[109] Parengta pagal Messman, S.; Tajiti, T., *eds*., *supra* note 35, p. 188–204, taip pat Vassilev, M. V. The leasing agreement under the Bulgarian law. *European Newsletter*. 2005.
[110] Žr. priedą Nr. 1.
[111] Parengta pagal Messman, S.; Tajiti, T., *eds.*, *op. cit*., p. 378–429.
[112] Žr. priedą Nr. 1.
[113] Parengta pagal Messman, S.; Tajiti, T., *eds*., *op. cit*., p. 228–239.

Lizingas Rumunijoje[114] yra detaliai reglamentuojamas teisės aktais, kurių šio tyrimo metu buvo net 61[115], tačiau šio tyrimo autorius atkreipia dėmesį į tai, jog vienos taisyklės yra labiau materialinio, kitos – procesinio (administracinio) pobūdžio. Lizingo sutarties koncepcija Rumunijoje grindžiama *sui generis* institutu, t. y. lizingo sutartis aiškiai atribojama nuo išperkamosios nuomos, nuomos bei kitų sutarčių. Tačiau pabrėžiama, kad lizingo sutartis gali apimti daugelį kitų gimininingų sutarčių nuostatų, pavyzdžiui, pirkimo–pardavimo, kreditavimo, išperkamosios nuomos ir pan. Materialiniai lizingo teisiniai santykiai sureguliuoti dvejais teisės aktais – ordonansu Nr. 51/1997, kuris šiai dienai yra pakeistas ordonansu Nr. 287/2006[116] bei Rumunijos fiskaliniu kodeksu[117]. Ordonanso Nr. 51/1997 1 straipsnio 1 dalyje yra pateikta bendroji lizingo sutarties samprata, o 1 straipsnio 2 dalis numato turtą, kuris gali būti lizinguojamas: kilnojamas ir nekilnojamas turtas, išskyrus intelektinę nuosavybę bei video, audio įrašai, rankraščiai bei teatraliniai renginiai. Draudimo lizinguoti žemę Rumunijoje nėra.

2.2.6. Užsienio valstybių lizingo teisinio reguliavimo apibendrinimas

Reziumuoti 2.2.1-2.2.5 punktuose esančių valstybių lizingo teisinį reguliavimą yra sudėtinga. Vis dėlto šio tyrimo autorius išskiria tam tikrus pastebėjimus bei dėsningumus. *Pirma*, yra ryškus lizingo teisinio reguliavimo skirtumas tarp bendrosios bei kontinentinės teisės tradicijų valstybių. Bendrosios teisės tradicijos valstybės (JAV, Jungtinė Karalystė) lizingo sutartis kvalifikuoja iš esmės kaip nuomos sutarties (angl. *hire / rent*) porūšį ir statutinio (imperatyvaus) teisinio reguliavimo nenumato. Bendrosios teisės valstybės lizingo sutarties sampratą ir atribojimą nuo kitų sutarčių rūšių palieka teismų praktikos prerogatyvai. Ir *vice versa* – kontinentinės teisės tradicijos valstybės lizingo sutartis linkusios imperatyviai sureguliuoti valstybės vidaus teisės aktuose. *Antra*, lizingo dalyku visose valstybėse gali būti kilnojamieji individualiais požymiais apibrėžti ilgo laikotarpio vartojimo daiktai. Taip pat visos analizuotos valstybės pripažįsta, jog lizinguojamu daiktu gali būti ir neatskiriamai su žemės sklypu susijęs daiktas. Dar daugiau, nekilnojamieji daiktai pagal įstatymą (laivai, lėktuvai ir kt.) taip pat esti lizinguojamais daiktais. Nekilnojamojo turto teisiniai santykiai bendrosios teisės tradicijos valstybėse yra reguliuojami ne civilinės, komercinės ar sutarčių teisės normomis, o nekilnojamojo turto teisės (angl. *real estate law*), tačiau su tam tikromis modifikacijomis nekilnojamasis turtas pagal prigimtį taip pat gali būti

[114] Parengta pagal Messman, S.; Tajiti, T., *eds*., *supra* note 35, p. 264–297; Meyer, A, M., Baciu, I. Equipment leasing in Romania. *European Newsletter*. 2006.
[115] [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-28 12:58].<http://www.alb-leasing.ro/en/legislatie.php>.
[116] Žr. priedą Nr. 1.
[117] *Ibid*.

lizingo dalyku. Kontinentinės teisės valstybių praktika įvairi, nors visos šios teisės tradicijos valstybės leidžia lizinguoti nekilnojamuosius daiktus pagal įstatymą, tačiau nekilnojamųjų daiktų pagal prigimtį lizingas gali būti kiek susiaurintas – dažnai neleidžiama lizinguoti žemės sklypų (bet tai nėra visuotinai paplitęs reiškinys). Šio tyrimo autorius pastebi, jog nereta valstybė lizingo dalyką išplečia net iki nematerialaus turto *inter alia* yra ir tokių valstybių, kurios lizingo sutarties dalykui apskritai nenumato jokių teisinių apribojimų. *Trečia*, didžioji dalis analizuotų valstybių finansinio lizingo veiklą kvalifikuoja kaip finansinę paslaugą ir finansinio lizingo davėjams taiko griežtus reikalavimus. Operaciniam (veiklos) lizingui taikomi mažiau griežti reikalavimai, tačiau finansinės paslaugos esmės tai nepaneigia. Slovėnijos pavyzdys rodo, kad specialūs reikalavimai lizingo davėjams yra teigiamas reiškinys. *Ketvirta*, iš esmės visos valstybės susiduria su lizingo koncepcijos sampratos problemomis: lizingo sutarties atribojimo nuo kitų panašių sutarčių rūšių (ir, be kita ko, kiekviena valstybė iš esmės šias problemas sprendžia ganėtinai skirtingai), vyksta polemikos dėl lizingo sutarties prigimties (ar lizingas yra *sui generis*, ar nuomos, pirkimo–pardavimo, kreditavimo sutarčių porūšis), diskutuojama dėl pačio lizingo rūšių ir jo požymių (finansinis, operacinis, grįžtamasis ir pan.). *Penkta*, šio tyrimo autorius pastebi, jog iš esmės lizingas analizuojamas keliais požiūriais (aspektais): egzistuoja požiūris į lizingą kaip į vieną iš privatinės teisės savarankiškų sutarčių rūšių, kuriai taikomi civiliniai arba komerciniai įstatymai (sutarties samprata, reikalavimai sutarties formai, taip pat sutarties šalims, lizingo termino trukmė, šalių teisės ir pareigos) bei egzistuoja požiūris į lizingą kaip į ūkinę–komercinę veiklą, kuri analizuojama per viešosios (dažniausiai administracinės) teisės prizmę (specialūs reikalavimai lizingo davėjams, mokestiniai klausimai, registracijos, licencijavimo, finansinės atskaitomybės klausimai ir pan.). Taigi nors vienareikšmiškai užsienio valstybių praktiką apibendrinti yra ganėtinai sudėtinga, visgi tam tikri lizingo bruožai bei tendencijos egzistuoja globaliai.

2.3. Lizingo teisinis reguliavimas tarptautiniuose dokumentuose bei soft law instrumentuose

Šio tyrimo atlikimo metu tiesiogiai lizingą ar iš lizingo išplaukiančius teisinius santykius reguliuoja penkios tarptautinės privatinės teisės vienodinimo instituto (angl. *International Institute for the Unification of Private Law*; Pranc. *UNIDROIT*) (toliau – UNIDROIT) parengtos konvencijos bei vienas *soft law* instrumentas: a) 1988 m. gegužės 28 d. Kanados sostinėje Otavoje priimta UNIDROIT konvencija dėl finansinio lizingo (angl. *The UNIDROIT Convention on International Financial Leasing*), kuri teisinėje literatūroje žinoma kaip Otavos konvencija (toliau – Otavos

konvencija)[118]; b) 2001 m. lapkričio 16 d. Pietų Afrikos Respublikos sostinėje Keiptaune priimta konvencija dėl ypatingų įrenginių[119] tarptautinio intereso (angl. *the Convention on International Interests in Mobile Equipment*), kuri teisinėje literatūroje žinoma kaip Keiptauno konvencija (toliau – Keiptauno konvencija)[120]; c) 2001 m. lapkričio 16 d. priimtas Keiptauno konvenciją papildantis protokolas dėl aviacijos įrenginių (angl. *the Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Aircraft Equipment*) (toliau – protokolas dėl aviacijos įrenginių)[121]; d) 2007 m. vasario 23 d. Liuksemburge priimtas Keiptauno konvenciją papildantis protokolas dėl geležinkelio sistemos įrenginių (angl. *The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Railway Rolling Stock*) (toliau – protokolas dėl geležinkelių sistemos įrenginių)[122]; e) 2012 m. kovo 9 d. Berlyne priimtas Keiptauno kovenciją papildantis protokolas dėl kosmosui skirtų įrenginių (angl. *The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Space assets*)[123] (toliau – protokolas dėl kosmosui skirtų įrenginių); f) ir 2008 m. lapkričio 13 d. Romoje priimtu UNIDROIT pavyzdiniu lizingo įstatymu (angl. *UNIDROIT Model Law on Leasing*) (toliau – pavyzdinis lizingo įstatymas)[124]. Tyrimo autorius pažymi, jog šio darbo kontekste detaliau nagrinėtinos Otavos ir Keiptauno konvencijos bei pavyzdinio lizingo įstatymo nuostatos. Likę aukščiau išvardinti teisiniai instrumentai nepateikia naujų koncepcijų lizingo teisiniame reguliavime, o tik tam tikru aspektu pagilina ar patikslina jau esantį, taigi dėl šios priežasties detaliau nenagrinėtini.

Apibendrinant šio poskyrio argumentus, darytina išvada, jog tarptautiniu lygmeniu lizingo sutarties teisinį reguliavimą pateikia Otavos konvencija, Keiptauno konvencija su lydinčiais trimis

---

[118] UNIDROIT Convention on International Financial Leasing, *supra* note 14. Originalų tekstą galima rasti čia: <http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/convention-leasing1988.pdf>.

[119] Šio tyrimo autorius pažymi, jog angliškas terminas „*mobile equipment*“ neturi vienareikšmiško atitikmens lietuvių kalboje, tačiau atsižvelgus į Keiptauno konvencijos objektą (aviacijos bei kosmoso įrenginiai, geležinkelio sistemos įranga) drytina išvada, jog bendriausias terminas galėtų būti ypatingą statusą turintys įrenginiai (įrengimai).

[120] Convention on International Interests in Mobile Equipment (Cape Town Convention) (Entry Into Force 2004-04-01). 2307 U.N.T.S. 285; UN Doc. No. A/AC.105/C.2/2002/CRP.3 (2001). Originalus tekstas čia: <http://www.unidroit.org/instruments/security-interests/cape-town-convention>.

[121] Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Aircraft Equipment (Entry Into Force 2006-03-01). Originalus tekstas čia: < http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/aircraftprotocol.pdf>.

[122] The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Railway Rolling Stock. Originalus tekstas čia: <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/railprotocol.pdf>.

[123] The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Space assets. Originalus tekstas čia: <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/spaceassets-protocol-e.pdf>.

[124] UNIDROIT Model Law on Leasing (*as adopted on 13 November 2008 by the Joint Session of the UNIDROIT General Assembly and the UNIDROIT Committee of governmental experts for the finalisation and adoption of a draft model law on leasing, held in Rome from 10 to 13 November 2008*). Originalus tekstas čia: <http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf>.

protokolais (protokolu dėl aviacijos įrenginių, protokolu dėl geležinkelių sistemos įrenginių bei protokolu dėl kosmosui skirtų įrenginių ir vienas soft law instrumentas – pavyzdinis lizingo įstatymas.

2.3.1. Otavos konvencijos apžvalga: tikslai bei taikymo apimtis

UNIDROIT mokslininkų grupė darbą dėl lizingo teisinio reguliavimo suvienodinimo pradėjo dar 1974 m., tačiau rezultatas buvo pasiektas tik po 14 metų Kanados sostinėje Otavoje[125]. Pagrindinė priežastis paskatinusi UNIDROIT sukurti tam tikras finansinį lizingą suvienodinančias taisykles buvo ta, jog daugelis teisės sistemų (jeigu beveik ne visos) nereguliavo arba neadekvačiai reguliavo iš finansinio lizingo sutarties kylančius teisinius santykius, t. y. valstybės susidūrė su iki tol nematyta trinare sutartimi[126]. Otavos konvencija nėra didelės apimties teisės aktas, nes ją sudaro tik nedidelė preambulė bei 25 straipsniai. Iš pirmo žvilgsnio Otavos konvencija neatrodo esanti itin populiari tarp valstybių[127], tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad praktiškai visos valstybės yra linkusios Otavos konvencija pasinaudoti kaip *travaux preparatoires* kuriant, įtvirtinant, aiškinant bei taikant lizingo taisyklės šalies viduje[128]. Taigi nors šią konvenciją ratifikavusių valstybių skaičius nėra didelis, tačiau Otavos konvencijos indėlis į lizingo teisinį reguliavimą – milžiniškas.

Išanalizavus Otavos konvencijos nuostatas bei teisės doktriną[129] darytina išvada, jog Otavos konvencija siekta šių pagrindinių tikslų: a) tipinio trinario lizingo teisinių santykių pripažinimo, įtvirtinimo bei sunorminimo (konvencijos 1 straipsnio 1 dalis); b) tiesioginis lizingo davėjo atsakomybės perkėlimas lizingo dalyko tiekėjui už netinkamos kokybės daiktą (produktą) (konvencijos 8, 10, 11, 12 straipsniai); c) lizingo davėjo atsakomybės apribojimas (susiaurinimas) prieš trečiuosius asmenis (konvencijos 8 straipsnio 1 dalies b punktas); d) lizingo davėjo interesų apsauga lizingo gavėjo nemokumo atveju (konvencijos 7 straipsnis); e) užtikrinti nuostatų, susijusių su lizingo davėjo teisių apsauga, pavyzdžiui, nuostolių atlyginimo tinkamą įgyvendinimą bei efektyvų šių nuostatų taikymą (konvencijos 13 straipsnis). Pastebėtina, jog Herbert Kronke (1998-

[125] Goode, R.; Kronke, H.; McKendric, E. *Transnational commercial law: text, cases, and materials*. Oxford: Oxford university press, 2007, p. 390.
[126] *Ibid*.
[127] Šio tyrimo atlikimo metu Otavos konvenciją yra ratifikavusios 10 valstybių, o pasirašiusios – 20. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-30 13:02]. <http://www.unidroit.org/status-leasing-conv-1988>.
[128] Kronke, H. Financial Leasing and its Unification by UNIDROIT – General Report. *Uniform Law Review*, 23, 2011, p. 34.
[129] Goode, R.; Kronke, H.; McKendric, E., *supra* note 125, p. 395–399; Kronke, H., *supra* note 133, p. 30–34; Stanford, M. J. Explanatory report on the draft convention on interantional financial leasing. *Uniform Law Review*. 168 (I), 1987, p. 175–177, 201–213; Ferrari, F., *supra* note p. 38, 176–181; Levy, D. A., *supra* note 38, p. 272–275.

2008 generalinis UNIDROIT sekretorius) skiria penkis[130], kai tuo tarpu kiti autoriai[131] skiria tik keturis pagrindinius Otavos konvencijos tikslus. Tačiau šio tyrimo autoriaus nuomone tikslesnis yra būtent H. Kronke pateiktas penkių Otavos Konvencijos pagrindinių tikslų išskyrimas, nes Otavos konvencijos aiškinamajame rašte akcentuojamas taisyklių suvienodinimas būtent trinariam, o ne dvinariam lizingui, dėl trinario lizingo santykių sudėtingumo bei itin nevienodo teisinio reguliavimo[132].

Taigi atsižvelgus į aukščiau apibūdintus kertinius Otavos konvencijos tikslus, konvencijos 1 bei 3 straipsnio nuostatas, taip pat į teisės doktrinos pastebėjimus[133], darytina išvada, jog Otavos konvencijos taikymo sritis yra tik komerciniais tikslais sudaromos trinarės finansinio lizingo sutartys su tarptautiniu (užsienio) elementu. Tai reiškia, jog Otavos konvencija netaikytina operacinio (veiklos) lizingo atvejais, taip pat neapima dvinario finansinio lizingo (kai lizingo davėjas yra ir lizinguojamo daikto savininkas) *inter alia* nereguliuoja lizingo sutarčių (net ir trinarių) sudaromų ne komerciniais, o vartojimo tikslais. Tokia siaura Otavos konvencijos taikymo sritis iš esmės yra grindžiama tuo, kad vartotojų teisinis reguliavimas yra daugiau politinio, nei teisinio pobūdžio ir kiekviena valstybė pasirenka dažnai skirtingus būdus bei priemones ginti silpnesniosios šalies interesus. Dvinaris lizingas į Otavos konvencijos apimtį nepatenka dėl to, kad komercinėje praktikoje pastarasis nesukuria tokių teisinių problemų ir ypatumų, kuriuos sukuria būtent trinarės lizingo sutarties vykdymas.

Otavos konvencijos taikymo apimtis taip pat ribota ir lizinguojamo turto atžvilgiu. Otavos konvencijos 1 straipsnio 1 dalies a punkte *expressis verbis* numatyta, kad lizinguojamas gali būti tik šis turtas: a) įrenginiai (angl. *plant*[134]); b) ilgalaikio vartojimo turtas (angl. *capital goods*) bei c) įranga / aparatūra ir pan. (angl. *other equipment*). Konvencijos 4 straipsnis šiek tiek praplečia lizinguojamo turto sąrašą ir teigia, kad Otavos konvencija taikytina ir tam turtui, kuris tapo neatskiriamai susijęs arba inkorporuotas į žemę. Verta paminėti, jog dar 1987 m. UNIDROIT sekretoriatas pastebėjo, kad terminas „*plant*“ tam tikrais atvejais kelia teisinį „chaosą“, nes įvairių valstybių nacionaliniai teismai savo vidaus teisėje terminą „*plant*“ kartais išaiškina plečiamai, kaip

[130] Kronke, H., *op. cit*., p. 31.
[131] Goode, R.; Kronke, H.; McKendric, E., *supra* note 125, p. 395.
[132] Stanford, M. J., *supra* note 129, p. 175 (§5 (ii)).
[133] *Ibid*., p. 175-177; Goode, R.; Kronke, H.; McKendric, E., *supra* note 125, p. 393–397.
[134] Angliško termino „*plant*“ turinys yra pateiktas Otavos konvencijos komentare – „*„plant“ is defined in the Shorter Oxford English Dictionary as „the fixtures, implements, machinery, and apparatus used in carrying on any industrial process“*“. Stanford, M. J., *supra* note 129, p. 233.

apimantį žemę ar nekilnojamą turtą[135]. Tačiau akcentuotina, jog nekilnojamasis turtas tiek pagal prigimtį (žemė), tiek pagal įstatymą (orlaiviai, laivai) *ex ante* buvo eliminuoti iš Otavos konvencijos taikymo apimties[136].

Apibendrinant šiame poskyryje išdėstytus teiginius, darytina išvada, kad Otavos konvencija yra pirmasis pasaulyje tarptautinio pobūdžio dokumentas, kurio tikslas buvo iš esmės sureguliuoti finansinio lizingo teisinę bazę globaliu mastu. Analizuojama konvencija skirta reglamentuoti tik komerciniais tikslais sudaromas trinares finansinio lizingo sutartis su tarptautiniu (užsienio) elementu. Be kita ko, Otavos konvencijos taikymo apimtis ribota ir lizingo sutarties dalyko atžvilgiu, nes nekilnojamasis turtas tiek pagal prigimtį, tiek pagal įstatymą ex ante konvencijos autorių eliminuotas iš šios konvencijos apimties. Tačiau nepaisant Otavos konvencijos ribotos apimties bei taikymo srities, konvencija susilaukė milžiniško pripažinimo – daugelis atskirų nacionalinių valstybių Otavos konvencijos nuostatas bei nuostatų komentarus pripažįsta kaip reikšmingą teisės šaltinį, padedantį suvokti finansinio lizingo koncepciją.

2.3.2. *Keiptauno konvencija ir ją lydinčių protokolų trumpa apžvalga*

Minėta, jog iš Otavos konvencijos taikymo apimties *ex ante* buvo eliminuoti tam tikri objektai (daiktai) – aviacijos bei laivybos pramonės objektai. Šiuos paminėtus objektus iš Otavos konvencijos taikymo apimties buvo numatyta išskirti net pačiame pirminiame 1975 m. UNIDROIT sekretoriato pranešime dėl eilės priežasčių, kurių pati svarbiausia – praktiniu požiūriu nėra įmanoma suderinti skirtingų jurisdikcijų teisinio reguliavimo, skirto milžiniškų investicijų reikalaujantiems objektams, kurie, be kita ko, dar turi ir politinį atspalvį[137]. Taigi akivaizdu, jog viena iš priežasčių Keiptauno konvencijos sukūrimui poreikis užpildyti teisinį vakuumą dėl specifinių objektų lizingavimo taisyklių, kurių neapima Otavos konvencijos nuostatos. Tačiau teisinis vakuumas nebuvo vienintelė priežastis paskatinusi Keiptauno konvencijos ir jos protokolų atsiradimą. Analizuojamo dokumento priėmimo būtinumą paskatino ir itin brangaus turto, kurio įprasta

[135] *Draft Convention on International Financial Leasing with Explanatory Report.* UNIDROIT Study LIX, Doc. 48, 1987, p. 37 (§63). Originalus tekstas prieinamas čia: http://www.unidroit.org/english/documents/1987/study59/s-59-48-e.pdf ; taip pat Levy, D, A. *Supra* note 38, p. 275.
[136] *Draft Convention on International Financial Leasing with Explanatory Report*, *ibid.*, p. 8 (§2), 11 (§2, 5 (iv) ir (vi)).
[137] Report on the contract of leasing („credit-bail“) prepared by UNIDROIT secretariat. Rome. Study LIX-doc. 1. 1975, p. 1 (§9), 7-9 (§23-33). Originalų dokumento tekstą galima rasti čia: http://www.unidroit.org/english/documents/1975/study59/s-59-01-e.pdf.

eksploatacija verslo tikslais peržengia daugelio nacionalinių valstybių sienas, kreditorių interesų (teisių) apsaugos problema (ypač trinario lizingo atveju – tyrimo autoriaus pastaba)[138].

Taigi Keiptauno konvencija – specializuotas dokumentas su jį lydinčiais protokolais, skirtais objektams (daiktams), kurie, minėta, buvo išskirti iš Otavos konvencijos veikimo apimties, tai – aviacijos, geležinkelio bei laivybos pramonės sektoriaus objektai. Analizuojamas dokumentas priskirtinas „*dviejų instrumentų*“ arba sudėtinių (angl. *two instrument*) konvencijų rūšiai[139]. „*Dviejų instrumentų*“ (sudėtinės) konvencijos bruožas yra tas, kad konvencijos straipsniai yra bendrojo pobūdžio teisės normos (lot. *lex generalis*), o konkretūs protokolai apibrėžia specifines taisykles (lot. *lex specialis*), kurios susijusios su konkrečių objektų (orlaivių, traukinių, kosmoso aparatų) ypatumais bei su šiais objektais susijusius specifinius (pavyzdžiui, orlaivių ar kosminių aparatų registravimas) teisinius santykius[140]. Be to, „*dviejų instrumentų*“ konvencijų rengime dalyvauja ne tik teisės, tačiau ir technikos ekspertų (inžinierių) institucijos, pavyzdžiui, prie analizuojamos konvencijos nuostatų prisidėjo tarptautinė civilinės aviacijos organizacija (angl. *ICAO*), tarpvyriausybinė organizacija dėl transportavimo traukiniais (angl. *OTIF)*, kosmoso agentūros ir pan. Paradoksalu, tačiau nors pradinėje konvencijos rengimo stadijoje į šio dokumento taikymo apimtį buvo numatyta įtraukti ir laivybos pramonės objektus, tačiau šios gildijos atstovai nesutiko prisidėti prie UNIDROIT rengiamo projekto. Laivybos pramonės atstovų teigimu, egzistuoja pakankamai tarptautinių teisės aktų, kurie užtikrina kreditorių teisių apsaugą jūrų teisėje[141].

Atkreiptinas dėmesys, jog Keiptauno konvencijos preambulė ir 1 straipsnio (a) dalis teigia, jog konvencija nėra skirta vien tik lizingo teisiniams santykiams reguliuoti, priešingai – Keiptauno konvencija yra skirta ypatingų objektų sandoriams, tarp kurių paminėta ir lizingo sutartis. Taigi šiam tyrimui aktualios yra tiktos Keiptauno konvencijos bei protokolų nuostatos, kurios numato galimybę lizinguoti specialiuosius objektus. Keiptauno konvencijos 1 straipsnio q punkte nurodyta, jog konvencija taikytina ir lizingo sutartimis (tiek finansinio, tiek operacinio lizingo atveju) dėl objektų, numatytų 2 straipsnio 3 dalyje. Pažymėtina, jog Keiptauno konvencijos 2 straipsnio 3 dalis numato

[138] Goode, R.; Kronke, H.; McKendric, E., *supra* note 125, p. 433–434.; Plačiau apie kreditoriaus teisių apsaugos intereso aspektą Goode, R. The Cape Town Convention on International Interests in Mobile Equipment. *Towards a European civil code*. Nijmegen: Kluwer Law International, 2011, p. 757–767.

[139] *Ibid*., 443–447.; Goode, R.; Kronke, H.; McKendric, E., *supra note* 125, p. 759–760. Šio tyrimo autoriaus nuomone, tikslesnis angliško termino „*two instruments convention*“ lietuviškas vertimas yra „*sudėtinė konvencija*“. Tokia išvada darytina todėl, jog tarptautinės konvencijos paprastai būna vientisi teisės akai, teisės literatūroje įvardijamos kaip „*stand-alone conventions*“ (žr. *ibid*., p. 445). Termino „*stand-alone*“ lietuviškas atitikmuo yra vientisas, savarankiškas. Atkreiptinas dėmesys, jog teisinėje literatūroje teisės aktus įprasta skirstyti į vientisus, kurie apima visą tam tikros srities teisinį reguliavimą, ir sudėtinius, t. y. daugybė teisės aktų, kurie reguliuoja tam tikrą sritį. Geriausias pavyzdys – įvairių valstybių Konstitucijos, kurios esti sudėtiniai teisės aktai, pavyzdžiui, Lietuvos ar Prancūzijos Konstitucijos. Birmontienė. T., *et al. Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius: MRU, 2012, p. 232–233.

[140] Goode, R.; Kronke, H.; McKendric, E., *supra* note 125, p. 443–445.; Goode, R., *supra* note 138.

[141] Goode, R.; Kronke, H.; McKendric, E., *ibid*., p. 435.

ne konkrečius objektus, bet šių objektų grupes, kurios *expressis verbis* detalizuojamos kiekviename iš protokolų atskirai (visų trijų atskirų protokolų 1 straipsnis). Pažymėtina, kad protokolo dėl geležinkelių sistemos įrenginių 1 straipsnio 2 dalies e punktas bei protokolo dėl kosmosui skirtų įrenginių 1 straipsnio 2 dalies k punktas eksplicitiškai numato, jog visa programinė įranga (pavyzdžiui, telekomunikacijų, navigacijos įranga, algoritmų informacija ir pan.), skirta šių objektų funkcionavimo palaikymui, taip pat yra lizingo dalykas. Taigi Keiptauno konvencija ir ją lydintys protokolai lizingo sutarties dalyko problemos nesukuria, nes analizuojami dokumentai *ex ante* skirti specialiems objektams, kurie buvo iškirti iš Otavos konvencijos taikymo apimties.

Apibendrinant šio poskyrio teiginius, darytina išvada, jog „dviejų instrumentų" (sudėtinė) Keiptauno konvencija ir ją lydintys trys protokolai skirti kreditorių, t. y. ir lizingo davėjų lūkesčiams bei teisių apsaugai lizinguojant ypatingo statuso (tiek ekonomine, tiek politine, tiek teisine prasme) objektus. Lizingo sutarties dalyko problemų Keiptauno konvencija nesukuria, nes dokumento pagrindinė esmė ir yra specialiųjų (ypatingų) objektų, kurie išskirti iš Otavos konvencijos taikymo apimties, sandoriai.

2.3.3. Pavyzdinio lizingo įstatymo esmė

UNIDROIT pavyzdinio lizingo įstatymo[142] atsiradimą nulėmė keli teisiniai bei politiniai – ekonominiai veiksniai. *Visų pirma* tiek Otavos konvencija, tiek Keiptauno konvencija su ją papildančiais protokolais yra riboto taikymo apimties dokumentai, kurie neapima visuminio lizingo sutarties teisinio reguliavimo. Tačiau nepaisant abiejų konvencijų taikymo apimties ribotumo, šios unifikacijos įgijo tarptautinį pripažinimą ir dėl šios priežasties dažnu atveju konvencijų tekstai tampa *travaux preparatoires* nacionalinių valstybių lizingo teisiniam reguliavimui arba dar daugiau, kai kurios konvencijų nuostatos tiesiog pažodžiui yra perkeliamos į nacionalinę teisę. O čia ir glūdi viena iš problemų – į nacionalinę teisę perkeltos konvencijos nuostatos yra reinterpretuojamos, jas bandant adaptuoti ir pritaikyti visuminiam lizingo sutarčių teisiniam reguliavimui, tačiau ne visuomet tai pavyksta tinkamai padaryti. *Antra*, teisės doktrinoje teigiama[143], kad tarptautinėje rinkoje „augančios ekonomikos valstybės" ir „pereinamojo laikotarpio valstybės" įgyja vis didesnį pasitikėjimą ir dėl to pastebimai padaugėjo rinkos dalyvių, sudarančių įvairius sandorius apskritai. Žinoma, norint aktyviai dalyvauti tarptautinėje prekyboje protekcionistinės nacionalinių valstybių nuostatos jau nebetinka, tačiau naujų, tinkančių tiek rinkos senbuviams, tiek naujokams – nėra. *Trečia*, šio tyrimo autoriaus manymu, egzistuoja ir dar viena svarbi priežastis, ko gero, paskatinusi

[142] Teisės doktrinoje galima sutikti ir „modelinio įstatymo" terminą. Leškys, V., *supra* note 34, p. 28.
[143] Goode, R.; Kronke, H.; McKendric, E., *supra* note 125, p. 400–402.

UNIDROIT pavyzdinio įstatymo atsiradimą. Daugeliui „pereinamojo laikotarpio valstybių“, ypač toms, kurios susiformavo po socialistinės imperijos žlugimo, iškilo poreikis priimti naujus civilinius ir komercinius kodeksus, pereiti nuo planinės, prie rinkos konkurencijos principais grindžiamo ekonomikos modelio. Valstybės priimdamos naujus kodeksus, be kita ko, itin noriai atsižvelgdavo į tarptautinę erdvę, daugelį nuostatų perkeldavo net pažodžiui. Tačiau parėjus pereinamajam periodui, maždaug nuo 2004 m. įvairios valstybės ėmė iš esmės revizuoti esamą nacionalinį teisinį reguliavimą (pavyzdžiui, 2014 m. Čekija priėmė visiškai naują civilinį kodeksą). Taigi dėl šios priežasties, tarptautiniu lygmeniu pripažintų *soft law* instrumentų paklausa dar labiau išaugo. Ir *ketvirta*, pačio UNIDROIT instituto nuomone, esamas lizingo reguliavimas (Otavos bei Keiptauno konvencijos su lydinčiais protokolais) reikalauja suvienodinimo, apibendrinimo ir galimybės būti pritaikytam ne tik tarptautiniu, bet ir nacionaliniu lygmeniu[144]. Taigi atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas problemas 2008 m. lapkričio 18 d. buvo priimtas pavyzdinis lizingo įstatymas.

Šio tyrimo autorius pažymi, jog šiam tyrimui aktualios tik tos pavyzdinio įstatymo nuostatos, kurios apibrėžia lizingo dalyką, todėl kitos likusios pavyzdinio įstatymo normos plačiau neanalizuotinos. Pavyzdinio įstatymo 2 straipsnyje pateikiama turto (angl. *asset*), kuris gali būti lizingo dalyku, samprata. Pavyzdinis įstatymas turtą suvokia plačiąja prasme – tiek kilnojamąjį, tiek nekilnojamąjį, tiek materialų, tiek nematerialų (pavyzdžiui, intelektinę nuosavybę). Išimtis – pavyzdinio įstatymo nuostatos neapima pinigų bei finansinių priemonių (angl. *investment securities*). Oficialus UNIDROIT pavyzdinio įstatymo komentaras[145] atkreipia dėmesį tik į du dalykus: *pirma*, pavyzdinis įstatymas neapima vartojimo sutarčių, o esant „mišrios“ / „dvigubo tikslo“ sutarties atvejui, t. y. sutartys kurių tikslas yra dvigubas – tenkinti tiek asmeninius, tiek verslo poreikius, pavyzdinio įstatymo nuostatos taikytinos tik tais atvejais, kuomet verslo tikslas yra dominuojantis arba ūkiniai–komerciniai poreikiai buvo pagrindinis šios sutarties tikslas; *antra*, pavyzdinis įstatymas nepateikia valdymo apibrėžimo, o tai reiškia, kad valdymo apibrėžimas aiškintinas pagal kiekvienos valstybės nacionalinę teisę.

Nuo pat UNIDROIT grupės darbo pradžios kuriant pavyzdinio įstatymo nuostatas buvo laikomasi pozicijos, kad naujas teisinis reguliavimas turi apimti tiek finansinį, tiek operacinį (veiklos) lizingą[146]. Tačiau priėmus pavyzdinį įstatymą *expressis verbis* apibrėžtas tik finansinis lizingas ir nuoma (angl. *lease*), operacinio lizingo sąvoka liko nepaminėta. Dėl šios priežasties kai kurių teisės teoretikų manymu, pavyzdinis lizingo įstatymas, taip pat kaip ir Otavos konvencija,

[144] UNIDROIT Model Law on Leasing: Official commentary, *supra* note 36, p. 1–2.
[145] *Ibid*., p. 7–8 (§14-18).
[146] Advisory board for the preparation of a Model Law on leasing. *Comments Regarding The Key Issues To Be Dealt With In a Model Law on Leasing*. Comments by Castillo–Triana, R. Rome, 2005, p. 2.

neapima operacinio lizingo ir yra skirtas tik iš esmės finansiniam lizingui apibrėžti[147]. Su tokia kai kurių autorių nuomone šio tyrimo autorius nesutinka, nes tiek UNIDROIT grupės[148], tiek UNIDROIT pavyzdinio įstatymo komentatorių[149], tiek didžiosios daugumos teisės teoretikų teigimu[150], pavyzdinis įstatymas buvo kuriamas būtent su tikslu apimti ne tik finansinį bei operacinį lizingą, bet ir visas kitas įmanomas lizingo rūšis. Šio tyrimo autorius atkreipia dėmesį, jog UNIDROIT darbo grupei atsižvelgus į daugelio valstybių kalbinius teisinės terminijos ypatumus, buvo atsisakyta pavyzdinio įstatymo tekste apibrėžti žinomas lizingo rūšis (operacinis (veiklos), grįžtamasis ir pan.), nes analizuojamo dokumento siekis – pateikti kaip įmanoma platesnį lizingo termino apibrėžimą. Pavyzdinis lizingo įstatymas apibrėžia tik finansinį lizingą, o visos kitos lizingo rūšys, kurios nepatenka po finansinio lizingo apibrėžimu, yra įvardijamos tiesiog kaip „*nefinansinis*“ lizingas (angl. *non-financial lease*). Taigi iš esmės šis *soft law* instrumentas įtvirtina naują dviejų lizingo rūšių doktriną: finansinio ir nefinansinio, t. y. visa tai, kas nepatenka po finansinio lizingo apibrėžimu, lizingo sandorius.

Apibendrinant pavyzdinio lizingo įstatymo taikymo koncepciją pasakytina, jog šis UNIDROIT darbo grupės parengtas dokumentas yra itin plačios taikymo apimties teisinis instrumentas, skirtas lizingo teisiniam reguliavimui. Priešingai nei iki 2008 m. buvusios konvencijos (Otavos, Keiptauno), pavyzdinis lizingo įstatymas pateikia visuminį, t. y. universalaus pobūdžio lizingo teisinį reguliavimą, kuris padeda išspręsti kylančias praktinio pobūdžio lizingavimo problemas.

Reziumuojant viso antrajame šio tyrimo skyriuje „lizingo sutarties apžvalga: teisinis reguliavimas ir probleminės sritys“ išdėstytus teiginius darytina išvada, kad lizingo teisinis reguliavimas Lietuvoje yra kompleksiškas. Lizingo teisinio reguliavimo kompleksiškumas pasireiškia tuom, jog lizingo ekonominių santykių teisinę formą (esminius lizingo sutarties elementus)

[147] Dekoven, R. The Conceptual Approach followed by the UNIDROIT Model Law on Leasing. *Uniform Law Review*, 14, 2009, p. 629. Tačiau pats R. Dekoven pritaria, jog pavyzdinis lizingo įstatymas taikomas ir operacinio lizingo rūšiai – tyrimo autoriaus pastaba.

[148] „<...> *therefore, applies to both financial leases and non-financial leases* <...>.“ (liet. „<...> be kita ko, šis pavyzdinis įstatymas (autoriaus pastaba) taikomas tiek finansiniam, tiek nefinansiniam lizingui <...>“). Background to the preparation of the UNIDROIT Model Law on leasing. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 14-11-01 13:20]. <http://www.unidroit.org/leasing-model-law-2008-overview>.

[149] UNIDROIT Model Law on Leasing: Official commentary, *supra* note 36, p. 5, 8 (§1, 20).

[150] Hauck, B. The Scope of the UNIDROIT Model Law on Leasing. *Uniform Law Review*. 14, 2009, p. 633–633.; Sultanov, M. The UNIDROIT Model Law on Leasing: an Effective New Legal Framework to Support Leasing Markets in the Developing Countries. *Uniform Law Review*. 14, 2009, p. 646.; Backovic, N. Adopting and adapting the UNIDROIT model law on leasing. *Uniform law review*. Nr. 15, 2010, p. 862; Stanford, M. UNIDROIT's Preparation of a Model Law on Leasing: the Crossing of New Frontiers in the Making of Uniform Law. *Uniform Law Review*. 14, 2009, p. 592.

reguliuoja CK, o lizingo kaip ekonominės veiklos rūšies reguliavimas (mokesčiai, apskaita, kvalifikaciniai reikalavimai lizingo davėjui) numatytas viešosios teisės aktuose. Lizingo teisinis reguliavimas užsienio valstybėse sunkiai apibendrinamas, nes esti teisinio reguliavimo įvairovė. Paprastai užsienio valstybės lizingo teisinį reguliavimą analizuoja arba per vienos iš privatinės teisės sutarčių rūšių, arba per ūkinės–komercinės veiklos aspektą. Pažymėtina, kad absoliučiai visos valstybės susiduria su panašiomis lizingo teisinėmis problemomis, t. y. lizingo sutarties atribojimu nuo kitų panašių sutarčių rūšių, lizingo sutarties prigimties polemika, lizingo rūšių sąrašo bei jo (lizingo rūšių) požymių klausimai ir t. t. Pačia bendriausia prasme ryškesnius lizingo teisinio reguliavimo skirtumus galima įžvelgti tik analizuojant bendrosios ir kontinentinės teisės tradicijų valstybių teisines sistemas. Common law tipo valstybės lizingo sutarties sampratą ir atribojimą nuo kitų sutarčių rūšių palieka teismų praktikos prerogatyvai, tuo tarpu kontinentinės teisės tradicijos valstybės linkusios į lizingo teisinio reguliavimo sunorminimą viename arba keliuose teisės aktuose. Visuotinai priimta, jog lizingo sutarties dalyku gali būti kilnojamieji individualiais požymiais apibrėžti daiktai, taip pat žemės sklypo priklausiniai. Nekilnojamieji daiktai pagal įstatymą (laivai, lėktuvai ir kt.) taip patenka į lizingo dalyko apimtį. Kiek nevienoda praktika yra su galimybe lizinguoti žemės sklypus – nekilnojamojo turto teisiniai santykiai bendrosios teisės tradicijos valstybėse reguliuojami specialios teisės šakos (nekilnojamojo turto teisės) nuostatomis, tačiau principinio draudimo lizinguoti žemės sklypus nėra. Tuo tarpu nors kontinentinės teisės valstybių praktika šiuo klausimu įvairuoja, tačiau nekilnojamieji daiktai pagal prigimtį dažnai eliminuojami iš lizingo sutarties dalyko. Tačiau tos valstybės, kurios neseniai revizavo civilinius įstatymus, lizingo dalykui apskritai nelinkusios taikyti kokių nors formalių ribojimų. Tarptautiniame (viršnacionaliniame) lygmenyje lizingas reguliuojamas šešiais teisinio pobūdžio dokumentais, kurių svarbiausi yra Otavos konvencija bei pavyzdinis lizingo įstatymas. Otavos konvencija yra pirmasis dokumentas, kurio tikslas iš esmės sureguliuoti finansinio lizingo teisinę bazę. Tačiau Otavos konvencija nėra universalus lizingo reguliavimo pavyzdys, nes šios konvencijos nuostatos skirtos tik trinarės finansinio lizingo sutartims su tarptautiniu (užsienio) elementu. Taip pat ribota ir Otavos konvencijos taikymo apimtis lizingo sutarties dalyko atžvilgiu. Galiausiai pažymėtina, jog visas prieš tai buvęs UNIDROIT darbo grupės įdirbis lizingo teisinio reguliavimo srityje atsispindėjo 2008 m. parengtame pavyzdiniame lizingo įstatyme. Pavyzdinio lizingo įstatymo nuostatos apibendrina iki tol buvusią lizingo teisinio reguliavimo praktiką bei ydas ir tuo tikslu pateikia universalų teisinį instrumentą, skirtą vieningam lizingo teisniam reguliavimui suformuoti.

3. ŽEMĖS IR GAMTOS IŠTEKLIŲ KAIP LIZINGO SUTARTIES DALYKO PROBLEMATIKA

3.1. Draudimas lizinguoti žemę Lietuvoje: teisinis reguliavimas, teismų praktika bei verslo atstovų pozicija

CK 6.568 straipsnio 1 dalis skamba taip – „*lizingo sutarties dalyku gali būti bet kokie nesunaudojami kilnojami ir nekilnojami daiktai, išskyrus žemę ir gamtos išteklius*“. Žemės sąvoka yra apibrėžta ŽĮ 2 straipsnio 6 dalyje[151]. Taigi su žeme susijusių teisinių santykiu reguliavimas yra *lex specialis* ir patenka ne į privatinės, o į viešosios teisės reguliavimą, kurioje galioja principas viskas, kas nėra leidžiama, yra uždrausta. Keltinas klausimas, o gal viešosios teisės reguliavimas *mutatis mutandis* numato galimybę lizinguoti žemę?

ŽĮ turi V skyrių, pavadintą „*Žemės sandoriai*“ (30-31 straipsniai). Tačiau ŽĮ 30 straipsnio 1 dalis tenumato vieną vienintelį reikalavimą žemės sandoriams – formos reikalavimą, kuris taikytinas tiek pagal ŽĮ, tiek pagal CK nuostatas. Atkreiptinas dėmesys, jog teisinis reguliavimas nepateikia „*žemės sandorių*“ sąvokos. Teisės doktrinoje[152] žemės sandoriai apibūdinami kaip žemės nuosavybės disponavimo teisinė forma arba kitaip – kaip sandoriai, kurių objektas yra žemė. Tačiau išanalizavus net ir naujausią žemės teisės literatūrą[153], kokių nors autorių pastebėjimų ar užuominų apie žemės lizingo sutartis nebuvo aptikta. Taigi žemės teisės doktrina žemės lizingo klausimą palieka atvirą. Išanalizavus ŽĮ nuostatas taip pat darytina išvada, jog jokių draudimų arba apribojimų sudaryti sandorius, kurių objektas yra žemė, pagal CK numatytas tiek bendras, tiek specialias sutarčių rūšis, pavyzdžiui, lizingo, nėra.

Šio tyrimo autorius išanalizavo ir kitus Lietuvos Respublikos viešosios teisės aktus, kuriuose tiek implicistiškai, tiek eksplicitiškai minima lizingo sąvoka ir nustatė, jog BĮ ir PMĮ turi teisiniu požiūriu itin įdomių nuostatų. BĮ 50 straipsnio 1 dalis numato, jog banko investicijos į žemę ir kitą nekilnojamąjį turtą negali viršyti 5 procentų banko perskaičiuoto kapitalo, tačiau šio įstatymo antro straipsnio 2 punkte nurodyta, jog BĮ 50 straipsnio 1 dalis netaikoma, jeigu nekilnojamasis turtas įsigytas finansinės nuomos (lizingo) paslaugai teikti. Dar daugiau, PMĮ 19 straipsnio 1 dalis teigia, jog žemės, pagal lizingo (finansinės nuomos) sutartį, kurioje numatytas nuosavybės teisės perėjimas, turto nusidėvėjimas ar amortizacija neskaičiuojami. Kyla pagrįstas klausimas, koks yra

[151] ŽĮ 2 straipsnio 6 dalis: „*Žemė – Žemės plutos (litosferos) dalis, apimanti Lietuvos Respublikos žemės paviršiuje esančius sausumos plotus bei paviršinius vidaus ir teritorinius vandenis ir apibrėžiama gamtinėmis bei ūkinėmis charakteristikomis.*“

[152] Monkevičius, E. *Žemės teisė ir administravimas*. Vilnius: VĮ „Registrų centras“, 2014, p. 220.; Aleksandravičius, A. *Žemės teisė*. Kaunas: Akademija, 2007, p. 40.

[153] Monkevičius, E., *ibid*., p. 37–39, 220–243.

šių nuostatų, t. y. BĮ 50 straipsnio 2 dalies 2 punkto bei PMĮ 19 straipsnio 1 dalies santykis su CK 6.568 straipsnio 1 dalimi? Jeigu BĮ 50 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintą sąvoką „nekilnojamasis turtas“ teisės aiškinimo požiūriu dar būtų galima interpretuoti siaurinamai (nors su tokiu aiškinimu šio tyrimo autorius kategoriškai nesutinka), kaip neapimančio žemės sampratos, tačiau PMĮ 19 straipsnio 1 dalis *expressis verbis* mini, kad žemės amortizacija pagal lizingo sutartis nėra skaičiuojama, todėl PMĮ atveju siaurinamasis aiškinimas negalimas. Šio tyrimo autorius su BĮ 50 straipsnio 2 dalies 2 punkte numatytos „nekilnojamojo turto“ sąvokos siaurinamuoju aiškinimu nesutinka dėl vienos priežasties – dėl CK 6.394 straipsnio imperatyvių reikalavimų. CK 6.394 straipsnio 1 dalis teigia, jog pagal pastato, įrenginio ar kitokio nekilnojamojo daikto pirkimo–pardavimo sutartį pirkėjui kartu su nuosavybės teise į tą daiktą pardavėjas perduoda ir šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytas teises į tą žemės sklypo dalį, kurią tas daiktas užima ir kurį būtina jam naudoti pagal paskirtį. Kyla klausimas, kaip turi būti išspręsta problema dėl žemės sklypo teisių, jei lizingo davėjas lizinguoja pastatą, pavyzdžiui, logistikos centrą? Tarkime, jog lizingo sutartyje yra numatyta sąlyga, jog lizingo gavėjas sutarties pabaigoje turi teisę įgyti logistikos centrą nuosavybės teise. Taigi CK 6.568 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas lizinguoti žemės sklypą draudžia lizingo sutartyje apsitarti dėl žemės sklypo nuosavybės teisės apskritai, o tai reiškia, jog lizingo davėjas lizinguodamas nekilnojamąjį turtą su lizingo gavėju privalo sudaryti papildomą (šalutinę) sutartį dėl žemės sklypo, kuri būtų arba nuomos, arba pirkimo–pardavimo ir pan., bet tik ne lizingo. Akivaizdu, jog papildomų (šalutinių) sutarčių sudarymas norint tvarkingai įforminti tarp šalių susiklosčiusius žemės teisinius santykius neatitinka nei protingumo, nei ekonomiškumo, nei juolab teisinės logikos reikalavimų. Šio tyrimo autoriaus nuomone, net ir visų kitų nekilnojamųjų daiktų, išskyrus žemę, lizingas tampa komplikuotas, dėl neracionalaus ir painaus CK 6.568 straipsnio 1 dalies bei CK 6.394 straipsnio santykio. Šio tyrimo autorius daro išvadą, jog iš esmės viešosios teisės reguliavimas, atsižvelgiant į ŽĮ, BĮ bei PMĮ nuostatas, yra sukonstruotas taip, jog žemė yra įprastas ir galimas lizingo sutarties dalykas, nes priešingu atveju, tiek BĮ 50 straipsnio 2 dalies 2 punktas bei ypač PMĮ 19 straipsnio 1 dalis prieštarautų CK 6.568 straipsnio 1 daliai ta apimtimi, kiek tai susiję su CK draudimu lizinguoti žemės sklypą arba *vice versa* – CK 6.568 straipsnio 1 dalis ta apimtimi, kiek tai susiję su draudimu lizinguoti žemę, prieštarauja viešosios teisės reguliavimui. Šio tyrimo autorius laikosi pozicijos, jog būtent CK 6.568 straipsnio 1 dalies nuostata prieštarautų viešosios teisės reguliavimui, nes iš esmės nėra jokio pagrįsto teisinio paaiškinimo (detalūs argumentai bus pateikti žemiau), išskyrus politinius argumentus, kodėl žemė negali būti lizingo sutarties dalyku.

Apibendrinat tai, kas išdėstyta šiame poskyryje, darytina išvada, kad CK 6.568 straipsnio 1 dalies nuostatos yra nesuderintos su viešosios teisės reguliavimu, o konkrečiau – žemės, bankų bei pelno mokesčių įstatymais. Minėti viešosios teisės įstatymai savo esme ne tik, kad nedraudžia, tačiau esti sukonstruoti taip, jog žemė yra įprastas lizingo sutarties dalykas. Dėl šios priežasties egzistuoja CK ir viešosios teisės aktų prieštaravimai, kurie, manytina, turėtų būti sprendžiami viešosios teisės aktų naudai, kurie numato visavertę galimybę žemei būti lizingo sutarties dalyku.

3.2. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso travaux preparatoires analizė

Šio tyrimo autorius atkreipia dėmesį į CK *travaux preparatoires*, kurie sustiprina poziciją, jog CK 6.568 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas lizinguoti žemę teisiniu požiūriu – nepagrįstas.

2000 m. gegužės 16 d. pirmojoje CK projekto Nr. P-2530 redakcijoje[154] CK 6.568 straipsnio 1 dalis buvo suformuluota taip – „*lizingo sutarties dalyku gali būti bet kokie nesuvartojami kilnojamieji daiktai, naudojami verslo tikslais, tiek susiję, tiek ir nesusiję su nekilnojamaisiais daiktais*“. 2000 m. liepos 12 d. buvo priimta Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto Pagrindinio komiteto išvada „*Dėl Civilinio kodekso šeštosios knygos „Prievolių teisė“ projekto Nr. P-2530(2)*“ [155], kurios 3 punkte yra pateiktos piliečių, visuomeninių organizacijų, politinių partijų bei politinių organizacijų, kitų suinteresuotų asmenų pasiūlymai, pataisos bei pastabos, o 4 punkte – valstybės institucijų, savivaldybių pasiūlymai, pataisos ir pastabos dėl CK projekto Nr. P-2530 nuostatų. Iš paminėtų institucijų aktualiausios yra Lietuvos bankų asociacijos (toliau – LBA), Nacionalinės lizingo asociacijos (toliau – LLA) bei Lietuvos laisvosios rinkos instituto (toliau – LLRI) pastabos, kurios pateikė komentarus *inter alia* ir dėl pradinės CK 6.568 straipsnio 1 dalies.

LBA 18 pastabų punkte pažymėjo, jog „*6.563 straipsnis apibrėžia lizingo dalyką, tačiau nenumato nekilnojamo turto lizingo. Manome, kad šį straipsnį reikėtų papildyti*“. Nors detalių teisinių argumentų LBA ir nepateikė, tačiau komiteto išvada dėl šio pasiūlymo buvo teigiama.

LLA 1 savo pastabų punkte atkreipė įstatymo leidėjo dėmesį, kad „*negalime sutikti su bandymu susiaurinti lizingo sampratą, nustatant nepagrįstus apribojimus lizingo dalykui, jo pardavėjui bei panaudojimo tikslams. Projekte numatoma (6.568 straipsnio 1 dalis), kad lizingo dalyku gali būti tik kilnojamieji daiktai, visiškai neatsižvelgiant į tai, kad daugelio Europos šalių*

[154] Originalų tekstą galima rasti čia: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=100777.
[155] Originalų tekstą galima rasti čia: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=105060.

įstatymai bei 17-asis Tarptautinės apskaitos standartas (IAS 17) pripažįsta, kad nekilnojamieji daiktai taip gali būti lizingo dalyku, kaip ir bet kuris kitas daiktas, kurio civilinė apyvarta nėra draudžiama įstatymu. Atkreiptinas dėmesys, kad 1988 05 20 Otavos konvencijos dėl Tarptautinio finansinio lizingo 4 straipsnio nekilnojamojo daikto lizingo klausimus palieka reguliuoti daikto buvimo vietos įstatymams ir leidžia taikyti šios konvencijos nuostatas nekilnojamojo daikto atžvilgiu. Tokiu būdu Lietuvos Respublikos CK projekte bandoma nepagrįstai apriboti šio finansavimo būdo panaudojimą nekilnojamojo turto rinkoje ir užkertamas kelias papildomoms investicijoms bei darbo vietų sukūrimui.“ LLA pateikė detalius argumentus, kodėl negalima susiaurinti lizinguojamų dalykų sąrašo: a) daugelis Europos valstybių leidžia lizinguoti nekilnojamąjį turtą; b) 17-asis tarptautinės apskaitos standartas taip pat pripažįsta, kad nekilnojamieji daiktai, gali būti lizinguojami bei; c) Otavos konvencija iš principo nedraudžia lizinguoti nekilnojamųjų daiktų, tik jiems taikytina nacionalinė teisė. Komitetas šiai pastabai pritarė. Dar daugiau, LLA pateikė ir alternatyvų CK 6.568 straipsnio 1 dalies redakcijos pasiūlymą „*lizingo sutarties dalyku gali būti bet kokie kilnojamieji ar nekilnojamieji daiktai, įstatymo nustatyta tvarka laikomi ilgalaikiu turtu*“.

LLRI 39 pastabų punkte paaiškino, jog „*nepagrįstai ribojamas lizingo sutarties dalyku galinčių būti daiktų ratas. 6.568 straipsnyje numatyta, kad lizingo sutarties dalyku gali būti tik nesuvartojami kilnojamieji daiktai. Negalima sudaryti formalių kliūčių vystyti lizingo verslą ir riboti lizingo sutarties dalyką. Ne įstatymų leidėjas, o pats lizingo gavėjas turėtų spręsti, ar tikslinga, ar ne jam lizinguoti daiktą, draudimų tam neturėtų būti. Juk įsigyti nekilnojamuosius daiktus kliūčių nėra, tai kodėl jų turėtų būti taikant lankstesnį įsigijimo būdą – lizingą. Siūlome atsisakyti daiktų, kurie gali būti lizingo dalyku, apribojimo ir panaikinti 6.568 straipsnio 1 dalį*“. Teisės ir teisėtvarkos komitetas šiam pasiūlymui pritarė tik iš dalies.

Apibendrinant aukščiau išdėstytus institucijų teiktus argumentus, pastabas ir pasiūlymus, įstatymų leidėjas tinkamai neatsižvelgė į LBA, LLA bei LLRI teisinius argumentus – noras numatyti tam tikrų lizinguojamų dalykų apribojimus išliko bei buvo įgyvendintas priėmus dabar galiojantį CK, kuris numato draudimą žemei ir gamtos ištekliams būti lizingo dalyku. Tačiau tokia įstatymų leidėjo logika detaliais teisiniais argumentais taip ir liko neapaiškinta.

3.3. Lietuvos teismų praktika dėl žemės kaip lizingo sutarties dalyko

Lietuvos teismų praktika dėl žemės kaip lizingo sutarties dalyko nors ir nėra gausi, tačiau, pastebėtina, nuosekli. Šio tyrimo autorius atlikęs teismų praktikos analizę nustatė, jog klausimas dėl

žemės kaip lizingo sutarties dalyko iš esmės buvo nagrinėtas dviejose 2013 m. LAT bylose[156]. 2013 m. sausio 9 d. kasacinio teismo civilinėje byloje Nr. 3K-3-154/2013 buvo kilęs ginčas dėl teisinių santykių, kilusių iš žemės išperkamosios nuomos sutarties (CK 6.503 straipsnis), ieškovo įvardintos kaip žemės sklypo lizingo sutarties. Šioje byloje ieškovas (kasatorius) kreipėsi į teismą su prašymu pripažinti žemės išperkamosios nuomos sutartį niekinę ir negaliojančia dėl prieštaravimo imperatyviosioms įstatymo normoms, t. y. kasatoriaus manymu, nors ginčo sutartis ir buvo pavadinta „žemės išperkamosios nuomos sutartimi“, iš šios sutarties turinio matyti, kad šalys sudarė lizingo (finansinės nuomos) sutartį. Tačiau LAT perkvalifikavęs žemės lizingo sutartį į pirkimo–pardavimo išsimokėtinai, dėl CK 6.568 straipsnio 1 dalies šioje nutartyje plačiau nepasisakė. Tai buvo pirmoji LAT byla, kurioje apskritai buvo keltas CK 6.568 straipsnio 1 dalies (ne)imperatyvumo klausimas. Kita, 2013 m. kovo 29 d. LAT civilinių bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis *expressis verbis* analizavo CK 6.568 straipsnio 1 dalyje numatytą draudimą lizinguoti žemę. Šioje byloje bankrutuojančios įmonės bankroto administratorius prašė pripažinti sudarytą žemės sklypo išperkamosios nuomos sutartį niekine, kadangi ginčijama sutartis neva prieštarauja imperatyviosioms įstatymo nuostatoms (nes lizingo sutarties dalykas negali būti žemės sklypas). Klausimą išnagrinėjus kasacinė tvarka išplėstinė civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija *expressis verbis* nustatė, kad byloje keliamas CK 6.568 straipsnio 1 dalies „*imperatyvumo klausimas ta prasme, ar žemė gali būti lizingo sutarties dalykas*“. LAT nuomone, „*aiškinant CK 6.568 straipsnio 1 dalies normą draudimo sudaryti lizingo sutartis dėl žemės aspektu, atsižvelgtina ir į tai, kad lizingo institutas Civiliniame kodekse įtvirtintas remiantis 1988 metų UNIDROIT Otavos konvencija <...>. <...> jau Konvencijos preambulėje lizingo santykiai apibrėžti kaip santykiai dėl kilnojamojo turto. Konvencijos reglamentuojamų lizingo santykių dalykas konkrečiai įvardytas 1 straipsnio 1 a dalyje; tai – įranga, gamybos priemonės (angl. equipement, pranc. matériel) <...>. <...> vienas iš būdingiausių šių (lizingo – autoriaus pastaba) santykių bruožų – jų dalyko ypatumas, kuris pasireiškia tuo, kad įranga jos naudojimo metu dėvisi (amortizuojasi) <...> atsižvelgiant į vadinamąjį klasikinį lizingo sutarties modelį, įtvirtintą 1988 metų Otavos konvencijoje ir iš esmės perkeltą į Lietuvos CK šeštosios knygos XXX skyrių, suprantama ir logiškai paaiškinama tampa CK 6.568 straipsnio 1 dalies nuostata, draudžianti sudaryti tokią lizingo sutartį, kurios dalykas būtų žemė. <...> įtvirtinta lizingo samprata orientuoja į tai, kad lizingo sutarties dalyku turėtų būti tokie <...> kurių naudojimo laikotarpis bei pelningumas paprastai yra apriboti laiko atžvilgiu, t. y.*

[156] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-154/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2013.

naudojimo metu jie amortizuojasi ir palaipsniui praranda savo vertę bei pelningumo potencialą. <...> Atsižvelgiant į tai, taikomi lizingo dalyko ribojimai. Žemė, kaip nesunaudojamas ir nesusidėvintis daiktas, neatitinka lizingo santykių dalyko apibrėžties, paskirties ir ypatumų, todėl įstatymo leidėjas įtvirtino draudimą sudaryti lizingo sutartis dėl žemės. Toks draudimas atitinka lizingo tikslus ir paskirtį – investicinių projektų, susijusių su gamybos priemonių naudojimu, finansavimą, taip pat lizingo dalyko ypatumus – amortizaciją, t. y. visišką ar dalinį susidėvėjimą ir šio susidėvėjimo kompensavimą lizingo įmokomis per lizingo sutarties laikotarpį. <...> CK 6.568 straipsnio 1 dalies nuostata, jog lizingo dalykas negali būti žemė ir gamtos ištekliai, yra imperatyvioji <...> žemė pagal įstatymus eliminuota iš lizingo sutarties dalyku galinčių būti daiktų sąrašo atsižvelgiant į lizingo tikslus ir jo dalyko ypatumus, vienas iš kurių – amortizacija, t. y. žemė negali būti būtent tokios rūšies (investicinio pobūdžio) verslo tikslais sudarytos sutarties dalykas <...>“. Šio tyrimo autorius taip pat akcentuoja, jog LAT eksplicitiškai pasisakė ir dėl pavyzdinio lizingo įstatymo nuostatų – „*<...> Lietuvos įstatymų leidėjo pasirinktas lizingo santykių reglamentavimo modelis nebuvo pakeistas ir draudimo sudaryti lizingo sutartis dėl žemės nebuvo atsisakyta, todėl, galiojant CK 6.568 straipsnio 1 dalies imperatyviajai normai, nėra teisinio pagrindo ją aiškinti contra legem vadovaujantis pirmiau nurodytu pavyzdiniu UNIDROIT lizingo įstatymu*“. Taigi LAT nustatė, jog CK 6.568 straipsnio 1 dalis yra imperatyvioji ir negali būti nei pakeista šalių, nei teismų aiškintina *contra legem*. Svarbu pabrėžti, kad kasacinis teismas nustatęs CK 6.568 straipsnio 1 dalies straipsnyje numatytą imperatyvumo pažeidimą, savaime sutarties nepripažįsta negaliojančia *ab initio*, o tiesiog tokią sutartį perkvalifikuoja į savo esme gimininga sutarties rūšį – dažniausiai tai būna pirkimas–pardavimas išsimokėtinai, išperkamoji nuoma arba mišri sutartis. Šio tyrimo autoriaus manymu, ši precedentinė LAT nutartis reikalauja kiek detalesnės ir kritiškesnės analizės.

Apibendrinant šiame poskyryje išdėstytus argumentus, darytina išvada, jog kasacinio teismo praktikoje iš esmės egzistuoja dvi precedentinės nutartys, kuriose analizuotas žemės kaip lizingo sutarties dalyko ribojimo klausimas, tai – 2013 m. sausio 9 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-154/2013 ir 2013 m. kovo 29 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2013. Teisiniai minčiai, žinoma, aktualesnė yra 2013 m. kovo 29 d. LAT nutartis Nr. 3K-7-2/2013. Šioje nutartyje kasacinis teismas nurodė, jog finansinės nuomos institutas Lietuvoje yra transplantuotas iš Otavos konvencijos, kuri nenumato glimybės lizinguoti žemės sklypų. Pavyzdinio lizingo įstatymo nuostatų taikymą, kuris pateikia plačiąją lizingo sutarties dalyko sampratą, t. y. numato galimybę lizinguoti

žemės sklypus bei kitą turtą, LAT atmetė, nes nustatė, kad lizingo sutarties reguliavimas perkeltas ne iš pavyzdinio lizingo įstatymo, o iš Otavos konvencijos. Taigi bet koks kitoks aiškinimas, kad lizingo sutarties dalyku gali būti žemė, pasak LAT, yra contra legem.

3.3.1. 2013 m. kovo 29 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2013 analizė bei kritika

Visų pirma detaliau analizuotinas LAT teiginys, jog klasikinis lizingo sutarties modelis, įtvirtintas Otavos konvencijoje, yra iš esmės perkeltas į Lietuvos CK[157]. G. Lisausko teigimu, CK 6.567 straipsnis (finansinės nuomos samprata) savo turiniu labai panašus į 1991 m. Kanados Kvebeko provincijos civilinio kodekso ir 1994 m. Rusijos Federacijos civilinio kodekso nuostatas, kuriais buvo vadovautasi rengiant CK[158]. V. Mizaras laikosi analogiškos pozicijos LAT ir mano, jog lizingas Lietuvoje įtvirtintas atsižvelgus į Otavos konvencijos nuostatas[159]. Esant tokiems teismų praktikos ir doktrinos prieštaravimams, manytina, jog reikalinga tiksliai nustatyti, kokia yra lizingo nuostatų prigimtis – ar Otavos konvencija, ar Kanados, ar Rusijos CK?

Originali Rusijos CK 666 straipsnio redakcija skamba taip – „*Статья 666. Предмет договора финансовой аренды. Предметом договора финансовой аренды могут быть любые непотребляемые вещи, кроме земельных участков и других природных объектов*“[160]. Kaip matyti, ši Rusijos CK nuostata yra beveik identiška Lietuvos CK nuostatai. Kvebeko provincijos CK lizingą reguliuoja 1842-1850 straipsniuose[161]. Lizingo dalykas Kvebeko CK apibrėžtas 1842 bei 1843 straipsniuose, kurie skamba taip – „*1842. Leasing is a contract by which a person, the lessor, puts movable property at the disposal of another. 1843. Property that is the subject of a leasing, even if attached or joined to an immovable, retains its movable nature for as long as the contract lasts, provided it does not lose its individuality*“. Kaip matyti, Kvebeko CK lizingo dalyką apskritai susiaurina iki kilnojamųjų daiktų kategorijos ir šio tyrimo autoriaus subjektyvia nuomone yra visiškai nepanašios į Lietuvos CK nuostatas. Otavos konvencija išsamiai analizuota šio tyrimo 2.3.1. skyrelyje, kuriame nustatyta, kad Otavos konvencijos 1 straipsnio 1 dalies 1 punktas šios konvencijos taikymo sritį susiaurino iki kilnojamųjų daiktų. Šio tyrimo autorius pažymi, jog

[157] 2013 m. kovo 29 d. nutartis Nr. 3K-7-2/2013, *supra note* 162. Originalus tekstas – „<...> *atsižvelgiant į vadinamąjį klasikinį lizingo sutarties modelį, įtvirtintą 1988 metų Otavos konvencijoje ir iš esmės perkeltą į Lietuvos CK šeštosios knygos XXX skyrių* <...>“.
[158] Lisauskas, G. Finansinės nuomos ir tiesioginio lizingo santykis pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą, *supra* note 25, p. 16.; Lisauskas, G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą *supra* note 26, p. 116.
[159] Mizaras, V., *supra* note 26, p. 3.
[160] Žr. priedą Nr. 1. Jame taip pat yra pateiktas šios nuostatos vertimas į anglų kalbą.
[161] Žr. priedą Nr. 1.

Kvebeko CK lizingą nusakančios nuostatos yra tikrai panašios į Otavos konvencijoje nurodytas, tačiau Lietuvos CK nuostatos nėra panašios į Otavos konvencijos straipsnius. Lietuvos CK, minėta, lizingo reguliavimu yra beveik identiškas Rusijos CK reguliavimui. Rusija prie Otavos konvencijos prisijungė 1999 m. sausio 1 d., o teisės doktrina teigia, jog lizingo teisinis reguliavimas Rusijoje iš esmės buvo pakeistas tik po 2002 m. Rusijos CK pakeitimų[162]. Lietuvos CK priimtas 2001 m. Tai reiškia, kad lizingo sutarties nuostatos yra labiau panašios į Rusijos CK nuostatas, nei į Otavos konvencijos nuostatas, o Otavos konvencijos nuostatų taikymas Lietuvos CK yra nebent labai netiesioginis, t. y. tiek, kiek Rusijos įstatymų leidėjas į Otavos konvenciją buvo atsižvelgęs iki 2002 m. Rusijos CK pakeitimų.

Taigi šio tyrimo autorius nesutinka tiek su LAT, tiek su V. Mizaro pozicija, jog lizingo modelis į Lietuvos CK buvo perkeltas iš Otavos konvencijos. Straipsnių analizė parodė, jog lizingo teisinis reguliavimas Lietuvoje iš esmės yra transplantuotas būtent iš Rusijos CK ir nors lizingo sutarties aiškinimas pagal Otavos konvencijos nuostatas Lietuvos teismų praktikoje yra sveikintinas reiškinys, tačiau tai reikėtų daryti itin atsargiai – atsižvelgus į Otavos konvencijos taikymo sritį bei jos tikslą (Otavos konvencijos tikslas, minėta, apskritai yra sureguliuoti trinarius finansinio lizingo santykius su tarptautiniu užsienio elementu). Vadinasi, šioje konkrečioje byloje LAT turėjo analizuoti ne Otavos konvencijos nuostatas, o būtent Rusijos CK 666 straipsnyje įtvirtinto draudimo tikslus ir prasmę (arba pagrįstumą).

Šio tyrimo autorius nesutinka ir su LAT argumentacija, kuria draudimas lizinguoti žemę iš esmės paaiškinamas dėl to, kad Otavos konvencija nenumato galimybės lizinguoti nekilnojamojo turto bei *inter alia* dar ir dėl to, jog žemė yra nesunaudojamas bei nesusidėvintis daiktas, t. y. žemė, pasak LAT, negali amortizuotis[163]. *Pirma*, šio tyrimo 2.3.1. paragrafe nurodyta, kad Otavos konvencijos taikymo apimtis – komerciniais tikslais sudaromos trinarės finansinio lizingo sutartys su tarptautiniu elementu. Tai reiškia, jog vien jau dėl to Otavos konvencijos nuostatų aiškinimas šioje byloje yra galimas tik itin ribotoje apimtyje, jeigu iš viso galimas. *Antra*, Otavos konvencijoje nekilnojamasis turtas, taigi ir žemė, iš taikymo apimties eliminuotas ne dėl žemės amortizacijos nebuvimo. Šio tyrimo autorius pažymi, jog UNIDROIT sekretoriatas dar 1989 m. yra oficialiai

[162] *Supra* note 127; Bloom, D. A. The Legal Framework For Leasing In Russia. Business Report. Vol. 10, No. 4: 10–11. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 14-11-02 16:44].

[163] 2013 m. kovo 29 d. nutartis Nr. 3K-7-2/2013, *supra note* 162. Originalus nutarties tekstas – „*<...> atsižvelgiant į vadinamąjį klasikinį lizingo sutarties modelį, įtvirtintą 1988 metų Otavos konvencijoje ir iš esmės perkeltą į Lietuvos CK šeštosios knygos XXX skyrių <...> Žemė, kaip nesunaudojamas ir nesusidėvintis daiktas, neatitinka lizingo santykių dalyko apibrėžties, paskirties ir ypatumų, todėl įstatymo leidėjas įtvirtino draudimą sudaryti lizingo sutartis dėl žemės. <...> Žemė pagal įstatymus eliminuota iš lizingo sutarties dalyku galinčių būti daiktų sąrašo atsižvelgiant į lizingo tikslus ir jo dalyko ypatumus, vienas iš kurių – amortizacija <...>.*“

nurodęs, jog Otavos konvencija nereguliuoja nekilnojamojo turto santykių iš esmės dėl dviejų priežasčių: pirmoji priežastis buvo ta, kad tarptautinis nekilnojamojo turto lizingas yra nepaplitęs komercinėje praktikoje ir, antroji priežastis – viename teisės akto tekste yra itin sudėtinga, o gal net neįmanoma, suderinti nekilnojamojo (angl. *real estate*) bei kilnojamųjų turto teisinio reguliavimo, kuris nacionalinėse valstybėse yra itin įvairus[164]. Dar daugiau, analogiškas sakinys buvo pakartotas ir aiškinamajame Otavos konvencijos komentare, kuris buvo parengtas vieno iš Otavos konvencijos rengėjų (be kita ko, aiškinamajame rašte buvo nurodyta ir daugiau priežasčių, pavyzdžiui, skirtingas nekilnojamojo ir kilnojamojo turto teisinis traktavimas bendrosios ir kontinentinės teisės tradicijų valstybėse, esminiai prievolių įvykdymo užtikrinimo skirtumai ir pan.)[165]. Šio tyrimo autorius akcentuoja ir dar vieną tarptautinio nekilnojamojo turto lizingavimo problemą – kai kuriuose valstybėse, pavyzdžiui Lietuvoje, yra tam tikrų apribojimų užsienio valstybių subjektams pirkti žemės sklypus. Tai reiškia, jog egzistuoja dar ir grynai politinės kliūtys. *Trečia*, LAT argumentai dėl žemės nenusidėvėjimo ir amortizacijos nebuvimo nedera su PMĮ 19 straipsnio 1 dalies teisiniu reguliavimu, kuriame nurodyta, kad lizingo sutarties atveju žemės amortizacija nėra skaičiuojama. Taigi pasisakydamas dėl žemės amortizacijos negalimumo, LAT turėjo spręsti ir PMĮ 19 straipsnio 1 dalies atitikties CK 6.568 straipsnio 1 daliai klausimą. *Inter alia,* taip pat aktualus ir BĮ 50 straipsnio 2 dalies 2 punktas, nes viešosios teisės reguliavimas nenumato jokių draudimų bankų veiklai įsigyti nekilnojamojo turto, tarp jo ir žemės, lizingo veiklai vykdyti. Kadangi analizuojamojoje byloje atsakovas buvo banko padalinys, teikęs lizingo paslaugas, manytina, jog BĮ 50 straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostatos taip pat buvo aktualios ir reikalavo detalesnės analizės. *Ketvirta*, atlikta užsienio valstybių lizingo teisinio reguliavimo lyginamoji analizė (šio tyrimo 2.2.1. – 2.2.6. paragrafai) atskleidė, jog draudimas lizinguoti žemę egzistuoja tik Rusijoje, o Argentina, Slovėnija, Bulgarija, Vengrija, Rumunija net *expressis verbis* nekilnojamąjį turtą, tarp jų ir žemę, lizinguoti nedraudžia. *De facto* lizinguoti žemę galima ir Ukrainoje.

Šio tyrimo autorius taip pat kritikuoja ir LAT poziciją dėl pavyzdinio įstatymo nuostatų netaikymo[166]. Nustačius, jog lizingą reglamentuojančios nuostatos buvo perkeltos ne iš Otavos konvencijos, o iš Rusijos CK 666 straipsnio, be kita ko, nustačius ir tai, kad Otavos konvencijos taikymas yra apribotas tik trinario finansinio lizingo atvejui su tarptautiniu elementu, nėra visiškai aišku, kodėl kasacinis teismas atsisakė lizingo sampratą aiškinti pagal pavyzdinio įstatymo

[164] *Draft Convention on International Financial Leasing with Explanatory Report*, *supra* note 135, p. 33 (§55).
[165] Stanford, M. J., *supra* note 129, p. 225 (§56), 233 (§63).
[166] 2013 m. kovo 29 d. nutartis Nr. 3K-7-2/2013, *supra note* 162. Originalus tekstas – „<...> *galiojant CK 6.568 straipsnio 1 dalies imperatyviajai normai, nėra teisinio pagrindo ją aiškinti contra legem vadovaujantis pirmiau nurodytu pavyzdiniu UNIDROIT lizingo įstatymu*“.

nuostatas. Juk, kaip minėta šiame tyrime, pavyzdinio įstatymo tikslas ir buvo augančios ekonomikos valstybėms pateikti patį plačiausią lizingo teisinio reguliavimo modelį tam, kad kiekvieną kartą iš naujo nebūtų „išrandamas dviratis“ lizingo teisiniame reguliavime[167]. Taigi šio tyrimo autoriaus nuomone, teisinė logika yra vienareikšmė – lizingas Lietuvoje turėtų būti aiškinamas ne pagal Otavos konvencijos, o būtent pagal pavyzdinio lizingo įstatymo nuostatas. Pavyzdinis lizingo teisinis reguliavimas atitinka nūdienos komercinę praktiką yra platesnis, lankstesnis bei, manytina, kur kas priimtinesnis Lietuvai, nei, ko gero, iš esmės politinis Rusijos CK 666 straipsnio nuostatos pateikiamas reguliavimas.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta aukščiau, šio tyrimo autorius 2013 m. kovo 29 d. precedentinę kasacinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos nutartį Nr. 3K-7-2/2013 kritikuoja net penkiais argumentais. Visų pirma lizingo sutarties nuostatos transplantuotos ne iš Otavos konvencijos ar Kvebeko provincijos civilinio kodekso, o iš Rusijos CK 665-670 nuostatų. Rusijoje draudimas lizinguoti žemę iš esmės esti dėl to, kad žemės teisiniai santykiai yra reguliuojami išimtinai specialiaisiais viešosios teisės aktais. Antruoju argumentu LAT kritikuojamas dėl to, jog nevisiškai tiksliai atskleidė Otavos konvencijos taikymo srities ribotumą ir šio ribotumo priežastis, kurios iš esmės buvo ne tiek teisinės, kiek techninio arba politinio pobūdžio. Trečiuoju argumentu autorius nesutinka su kasacinio teismo nuomone, jog žemė negali būti lizinguojama dar ir dėl to, jog jai netaikytinas nusidėvėjimo ir amortizacijos kriterijus. Tačiau pastarasis požymis lizingo sutarties dalykui nėra privalomas, juolab, kad į tai atkreipia dėmesį ir galiojantys viešosios teisės (pelno mokesčio įstatymas) aktai. Ketvirtuoju argumentu šio tyrimo autorius pažymi, jog draudimas lizinguoti žemę egzistuoja tik Rusijoje, tačiau kitos užsienio valstybės, pavyzdžiui, Argentina, Slovėnija, Bulgarija, Vengrija, Rumunija ne tik kad nedraudžia, tačiau net expressis verbis civiliniuose kodeksuose nurodo, kad žemės plotai yra savarankiškas ir pageidautinas lizingo sutarties dalykas. Paskutiniuoju argumentu kasacinio teismo precedentinė nutartis kritikuojama dėl pavyzdinio lizingo įstatymo nuostatų nepripažinimo Lietuvos lizingo teisiniame reguliavime.

3.3.2. Teismų praktika po kritikuotos nutarties

Po kritikuotos 2013 m. kovo 29 d. LAT nutarties civ. b. Nr. 3K-7-2/2013 kasacinio teismo jurisprudencija CK 6.568 straipsnio 1 dalies klausimais nebesikeitė. Šio tyrimo atlikimo metu LAT kasacinio proceso tvarka buvo išnagrinėjęs tik vieną vienintelę civilinę bylą, kurioje dar kartą

[167] Stanford, M., *supra note* 156, p. 582.

expressis verbis pasisakė dėl CK 6.568 straipsnyje įtvirtinto draudimo lizinguoti žemę[168]. Šioje kasacinio teismo nutarties motyvuojamojoje dalyje cituojama kaip precedentinė, aukščiau kritikuota, LAT civilinė byla Nr. 3K-7-2/2013. LAT dar kartą pakartojo, jog CK 6.568 straipsnio 1 dalis yra imperatyvioji ir joje nenumatyta galimybė šalims susitarti kitaip; įstatymų leidėjas draudimą lizinguoti žemę numatė todėl, kad tai yra nesunaudojamas ir nesusidėvintis daiktas. Tačiau kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad įstatymai visgi absoliutaus draudimo lizinguoti žemės nenumato, todėl sutartis, kuri savo esme atitinka lizingo sutartį, turi būti vertinama sutarčių teisės aiškinimo taisyklių kontekste (CK 6.193 straipsnis), kaip lizingo sutarties požymių turinti sutartis ir perkvalifikuojama į gimininga sutartį, pavyzdžiui, išperkamąją nuomą, ar apskritai – į mišrią sutartį. Pastebėtina, jog nuo tokios LAT praktikos nenukrypsta ir žemesnės instancijos teismai[169].

Reziumuojant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad po 2013 m. kovo 29 d. LAT išplėstinės teisėjų kolegijos nutarties Nr. 3K-7-2/2013 teisinė mintis žemės kaip lizingo sutarties dalyko atžvilgiu nesikeitė. Anksčiau išplėstinės teisėjų kolegijos suformuotas precedentas buvo patvirtintas ir naujesnėse kasacinio teismo nutartyse.

3.4. Gamtos ištekliai kaip lizingo sutarties dalykas

CK 6.568 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas lizinguoti ne tik žemę, bet ir „*gamtos išteklius*“. Pagrįstai kyla du klausimai – kas yra gamtos ištekliai ir ar pagrįstas įstatymų leidėjo draudimas juos (gamtos išteklius) lizinguoti?

Pažymėtina, jog nei CK 6.568 straipsnio 1 dalis, nei likę CK straipsniai, reglamentuojantys lizingo sutartį, eksplicitiškai gamtos išteklių sąvokos nepateikia. Beje, nors CK 1.109 straipsnio pavadinimas skamba „*žemės sklypas ir kiti ištekliai*“, tačiau analizuojama CK 1.109 norma mini tik „*kitus išteklius*“, o straipsnio turinys pateikia ne „*kitų išteklių*“ apibrėžimą, o išvardija nebaigtinį jų sąrašą: žemės gelmės, vandens bei miško plotai, augmenijos ir gyvūnijos objektai. Šio tyrimo autoriaus manymu, CK 1.109 straipsnio sąvoka „*kiti ištekliai*“ *per se* nėra aiški, nes ištekliai, be kita ko, gali būti įvairūs, pavyzdžiui, ir žmogiškieji. Tačiau manytina, jog CK 1.109 straipsnio konstrukcija bei gramatika suponuoja, jog įstatymų leidėjas, ko gero, turėjo omenyje žemės išteklius ir „*kitus gamtos išteklius*“, kurie įstatymų nustatyta tvarka identifikuojami ir registruojami. Kadangi CK 1.109 straipsnio dispozicija pateikia tik pavyzdinį išteklių sąrašą, darytina išvada, jog analizuojama norma yra blanketinė ir gamtos išteklių sąvokos turinio reikalinga ieškoti kituose

[168] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-238/2014.
[169] Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. birželio 19 d. teisėjų kolegijos nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-800/2014.

Lietuvos Respublikos teisės aktuose. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo[170] (toliau – AAĮ) 1 straipsnio 3 punkte „*gamtos išteklių*“ sąvoka pateikta *expressis verbis* – „*gyvosios ir negyvosios gamtos elementai (augalija, gyvūnija, įskaitant ir buveines, vanduo, žemė (jos paviršius ir gelmės)), kuriuos žmogus naudoja arba gali naudoti savo reikmėms*“. AAĮ pateikta „*gamtos išteklių*“ sąvoka, šio tyrimo autoriaus manymu, yra bendrasis terminas, kuris kituose viešosios teisės aktuose, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatyme[171] (toliau – ŽGĮ), Lietuvos Respublikos vandens įstatyme[172] (toliau – VĮ), Lietuvos Respublikos laukinės augalijos įstatyme[173] (toliau – LAĮ), Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatyme[174] (toliau – LGĮ), taip pat Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatyme[175] (toliau – MVGIĮ) yra detalizuojamas išsamiau. Šio tyrimo autorius daro išvadą, jog AAĮ santykis su kitais, t. y. aukščiau išvardintais viešosios teisės aktais yra kaip bendrojo teisės akto (*lex generalis*) su specialiaisiais teisės aktais (*lex specialis*). Tai reiškia, kad tuo atveju, jeigu specialieji viešosios teisės aktai nepateikia konkretaus gamtos ištekliaus sampratos, vadovautinasi AAĮ apibrėžimu. Pažymėtina, jog specialieji teisės aktai gali nustatyti ir registracijos reikalavimus konkretiems gamtos ištekliams (pavyzdžiui, ŽGĮ 24 straipsnio 2 dalis) *inter alia* taip pat nustatyti, jog konkretus gamtos išteklius yra išimtinė Lietuvos Respublikos nuosavybė (pavyzdžiui, ŽGĮ 2 straipsnis). Šio tyrimo autoriaus manymu, norint atsakyti į klausimą, ar įstatymų leidėjas pagrįstai nustatė draudimą lizinguoti gamtos išteklius, reikalinga detalesnė aukščiau paminėtų viešosios teisės aktų turinio analizė.

AAĮ 14 straipsnis nurodo, kad gamtos išteklių naudotojai gali būti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys, o gamtos išteklių naudojimo pagrindas yra nuosavybės arba naudojimosi teisė. Atkreiptinas dėmesys, jog CK nepateikia nuosavybės teisės klasifikacijos, tačiau pagal teisės subjektus nuosavybės teisė gali būti suskirstyta į privačiąją ir viešąją nuosavybės teisę[176]. Minėta, ŽGĮ 2 straipsnis numato, jog žemės gelmės ir jose esančios naudingosios iškasenos (ŽGĮ 3 straipsnio 3 dalis) yra išimtinė Lietuvos Respublikos nuosavybė. VĮ 4 straipsnio 1 dalis taip pat teigia, kad valstybei išimtine nuosavybės teise priklauso požeminiai vandens telkiniai ir valstybinės reikšmės paviršiniai vandens telkiniai, tačiau VĮ 4 straipsnio 4 dalyje pažymėta, jog VĮ 4 straipsnio 1 dalyje nenurodyti vandens telkiniai įstatymų numatyta tvarka gali būti ir privačios nuosavybės teisės objektais. LAĮ 9 straipsnio 1 dalis teigia, kad laukinės augalijos ištekliai yra Lietuvos

[170] Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1992. Nr. 5-75.
[171] Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001. Nr. 35-1164.
[172] Lietuvos Respublikos vandens įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997. Nr. 104-2615.
[173] Lietuvos Respublikos laukinės augalijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999. Nr. 60-1944.
[174] Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997. Nr. 108-2726.
[175] Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymas. *Valstybės žinios*. 1991. Nr. I-1163.
[176] Baranauskas, E.; Laurinavičius, K.; Pakalniškis, V., *et al. Daiktinė teisė*. Vilnius: MRU, 2010, p. 63.

Respublikos gamtos išteklių sudėtinė dalis. Tai reiškia, kad LAĮ taikytinas sistemiškai su AAĮ 14 straipsniu, t. y. laukinė augalija gali būti tiek privačios, tiek viešosios teisės nuosavybės objektas. LGĮ 3 straipsnio 1 dalis numato, kad laisvėje gyvenantys laukiniai gyvūnai nuosavybės teise priklauso valstybei. MVGIĮ 4 straipsnis numato, jog apmokestinami yra tik išgaunami valstybiniai gamtos ištekliai. Taigi iš atliktos viešosios teisės reguliavimo turinio analizės matyti, jog gamtos ištekliai pagal nuosavybės teisės priklausymą gali būti dviejų rūšių – privatūs ir valstybiniai. Privačių gamtos išteklių naudotojams aukščiau analizuotas teisinis reguliavimas jokių suvaržymų nenumato, t. y. įstatymai nustato tik negatyvią, bendrojo pobūdžio pareigą gamtos išteklių naudotojams tausoti ir racionaliai naudoti gamtos išteklius (pavyzdžiui, VĮ 8 straipsnis). Tačiau imperatyvių draudimų privatiems asmenims disponuoti savo nuosavybės teise nėra numatyta. Kiek kitoks teisinis reguliavimas yra su tais gamtos ištekliais, kurie patenka į išimtinės Lietuvos Respublikos nuosavybės teisinį režimą. Išimtinis Lietuvos Respublikos nuosavybės teisinis režimas reiškia, kad turtui (šiuo atveju – gamtos ištekliams), kuriam aukščiau išvardinti viešosios teisės aktai suteikia išimtinės valstybės nuosavybės teisinį statusą, yra taikomas civilinės apyvartos ribojimas, t. y. toks turtas yra išimtas iš įprastos civilinės apyvartos ir negali būti privačių subjektų sandorių objektu[177]. Civilinė apyvarta – tai daiktų perleidimas (pardavimas, dovanojimas ir pan.), perdavimas kitiems asmenims (pavyzdžiui, nuoma), jų perėjimas kitų asmenų nuosavybės universalaus (pavyzdžiui, paveldėjimo) arba singuliarinio perėjimo būdu[178]. CK 1.97 straipsnio 2 dalis imperatyviai nurodo, jog daiktai, kurie išimti iš civilinės apyvartos, turi būti įsakmiai nurodyti įstatymuose. Pažymėtina, jog CK 1.97 straipsnio 2 dalis turi būti sistemiškai taikoma kartu su CK 4.7 straipsnio 1 ir 2 dalimi. CK 4.7 straipsnio 1 dalis nurodo, jog jeigu daiktas yra išimtas iš civilinės apyvartos, tai toks daiktas negali būti privačios nuosavybės objektu, nes pagal CK 4.7 straipsnio 2 dalį išimtų iš civilinės apyvartos daiktų nuosavybė išimtinai priklauso valstybei. Su tokia pozicija sutinka ir teisės doktrina[179], ir teismų praktika[180].

Taigi nustačius, jog tam tikri gamtos ištekliai yra tik išimtinė Lietuvos Respublikos nuosavybė, pavyzdžiui, gamtos ištekliai numatyti ŽGĮ 3 straipsnio 3 dalyje bei VĮ 4 straipsnio 1 dalyje, iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad CK 6.568 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas lizinguoti tokius gamtos išteklius, kurie yra išimtinė Lietuvos Respublikos nuosavybė, yra pagrįstas. Tačiau

[177] Baranauskas, E.; Laurinavičius, K.; Pakalniškis, V., *et al*., *supra* note 183, p. 145.
[178] Mikelėnas, V. (red.). Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga: bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2001, p. 214.
[179] Baranauskas, E.; Laurinavičius, K.; Pakalniškis, V., *op. cit*., p. 26.
[180] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[525]-3023/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 12 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis byloje Nr. 3K-7-165/2012.

šio tyrimo autorius atkreipia dėmesį į kelis teisinio reguliavimo aspektus. Šio tyrimo autorius mano, jog CK 6.568 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas lizinguoti gamtos išteklius – perteklinė norma. Tyrimo autoriaus subjektyvia nuomone, CK pateikiamas teisinis reguliavimas, t. y. CK 1.97 ir CK 4.7 straipsnių sintezė *ex ante* eliminuoja galimybę lizinguoti daiktus (civilinės apyvartos objektus), kurie yra išimtinė Lietuvos Respublikos nuosavybė. Taigi įstatymų leidėjo pasikartojimas CK 6.568 straipsnio 1 dalyje dėl draudimo lizinguoti dalykus, kurie ir taip pagal Lietuvos Respublikos teisinį reguliavimą negali būti civilinės apyvartos objektais, paprasčiausiai yra perteklinis ir, teisinės technikos požiūriu, manytina, nereikalingas.

Šio tyrimo autorius pažymi, jog nei teisminės praktikos, nei teisės doktrinos dėl gamtos išteklių konceptualios galimybės būti lizingo sutarties dalyku nėra. Tačiau iš šiame tyrime atliktos teisminės praktikos analizės (tyrimo 3.3. – 3.4. skyriai) galima numanyti, jog nacionaliniai teismai gamtos išteklių draudimą aiškintų *mutatis mutandis* pagal kasacinio teismo precedentuose pateiktą argumentą dėl draudimo lizinguoti žemę, t. y. kad gamtos ištekliams, kaip ir žemei, netaikytinas nusidėvėjimo bei amortizacijos kriterijus. Tačiau šio tyrimo autorius nesutiktų su tokiais teiginiais. Šios kritikos pagrįstumui tyrimo autorius pateikia iliustratyvų pavyzdį. Tarkime, Lietuvoje esanti mėsos perdirbimo bendrovė veikia pelningai ir ieško galimybės investuoti į panašius projektus. Bendrovė susidomi galimybe perdirbti žuvį, nes šalia bendrovės statinių yra didelis vandens telkinys. Bendrovė išsiaiškino, jog šis telkinys yra naudojamas ūkininko privačios nuosavybės teise, be to, dar yra ir įžuvintas, nes ūkininkas plėtoja žuvininkystę. Bendrovė pirkimo–pradavimo sutarties sudaryti nenori, nes nežino ar žuvies perdirbimas pasiteisins. Vandens telkinį tik nuomoti bendrovė taip nenorėtų, nes tuo atveju, jei žuvies perdirbimas pasirodytų pelningas, bendrovė turėtų interesą įžuvintą vandens telkinį įsigyti nuosavybės teise ir plėsti gamybinius pajėgumus, pavyzdžiui, įrengiant papildomus įrenginius. Akivaizdu, jog pats racionaliausias sprendimas – lizingo sutartis su galimybe lizinguojamą objektą įsigyti lizingo sutarties pabaigoje. Viena vertus, nepasiteisinus žuvies perdirbimo projektui įmonė sutartyje numatyta tvarka galės arba tiesiog lizingo sutartį nutraukti, arba šiai pasibaigus, tiesiog nebepirkti bendrovei nereikalingo ir neperspektyvaus turto. Kita vertus, jei žuvies perdirbimo projektas pasirodytų esąs pelningas, bendrovė pasinaudotų galimybe lizingo sutartyje numatytomis sąlygomis įsigyti lizingo objektą nuosavybės teise taip išvengiant, pavyzdžiui, neapibrėžtumo dėl ūkininko elgesio, jei šis tik nuomotų žemės sklypą. Ar yra teisinių argumentų bendrovei drausti lizinguoti įžuvintą vandens telkinį? Šio tyrimo autorius mano, kad ne ir žemiau pateikia šio prieštaravimo argumentus.

Pirma, pavyzdinio lizingo įstatymo 2 straipsnis *expressis verbis* nurodo, jog lizingo objektu gali būti tiek augalija, tiek gyvūnija (tiek gimusi, tiek negimusi) (angl. *plants and living and unborn animals*). Šio tyrimo autoriaus nuomone, tai itin pažangi bei sveikintina nuostata. Šio tyrimo autorius neįžvelgia jokių teisinių kliūčių lizinguoti iš civilinės apyvartos neišimtos gamtos išteklius. Įstatymų leidėjo prioritetas turėtų būti civilinės apyvartos skatinimas, o ne įvairių draudimų, stabdančių civilinę apyvartą, taikymas.

Antra, daugelio valstybių civilinis teisinis reguliavimas, pavyzdžiui, Argentina, Slovėnija, Bulgarija, Vengrija ir Rumunija, apskritai nenumato jokių papildomų draudimų lizingo dalykui, nes papildomus draudimus gali numatyti tik viešosios teisės aktai. Be kita ko, JAV teisinis reguliavimas *expressis verbis* leidžia lizinguoti ir gyvūnus[181].

Trečia, nesusidėvėjimo arba amortizacijos kriterijus gamtos išteklių, kaip ir žemės, lizingo atveju nėra esminis dalykas. Tai patvirtina tiek BĮ, tiek PMĮ nuostatos, taip pat pavyzdinio lizingo įstatymo 2 straipsnio c dalis. Tai, kad amortizacijos požymis tėra tik vienas iš daugelio lizingo sutarčiai būdingų požymių, tačiau nėra būtinas bei esminis teigia ir teisės doktrina[182].

Ketvirta, identiškos nuostatos dėl gamtos išteklių lizingavimo draudimo yra Rusijos CK, tačiau ne Otavos konvencijoje, kuri lizingo sutarties dalyką susiaurino dėl taisyklių unifikavimo, o ne kitokių (politinių) priežasčių.

Šio tyrimo autorius, apibendrinęs aukščiau išdėstytus teiginius mano, jog CK 6.568 straipsnyje numatytas draudimas lizinguoti gamtos išteklius yra perteklinis. Tiek CK bendroji dalis, tiek viešosios teisės reguliavimas aiškiai numato, kokie objektai negali būti apskritai civilinės apyvartos objektais, todėl tokių nuostatų kartojimas kodifikuotame teisės akte, teisinės technikos požiūriu, nėra teigiamas reiškinys. O draudimas lizinguoti laisvai civilinėje apyvartoje cirkuliuojančius nuosavybės teisės objektus nėra pagrįstas nei teisiniu, nei ekonominiu požiūriu.

Reziumuojant viso trečiojo šio tyrimo skyriaus „žemės ir gamtos išteklių kaip lizingo sutarties dalyko problematika“ teiginius darytina išvada, jog iš analizuotų CK travaux preparatoires matyti, kad rengiant pirmąjį CK projektą tiek Lietuvos bankų asociacija, tiek Lietuvos lizingo asociacija, tiek Lietuvos laisvosios rinkos institutas buvo atkreipęs įstatymo leidėjo dėmesį į bandymą įtvirtinti pernelyg siaurą lizingo sutarties dalyką CK 6.568 straipsnio 1 dalyje. Tačiau į minėtų įstaigų argumentus taip ir nebuvo tinkamai atsižvelgta ir dėl šios priežasties nūdieną egzistuoja tam tikros galiojančio CK 6.568 straipsnio 1 dalies prieštaravimas su naujesniais

[181] Žr. priedą Nr. 1.
[182] UNIDROIT Model Law on Leasing: Official commentary, *supra* note 36, p. 8 (§20).

viešosios teisės aktų – žemės, bankų bei pelno mokesčių įstatymų – nuostatomis. Minėti viešosios teisės aktai nenumato jokių draudimų lizinguoti žemės sklypus. Priešingai, viešosios teisės reguliavimas laike būdamas naujesnis nei CK sukonstruotas moderniai, t. y. taip, kad žemė (žemės plotai) yra įprastas lizingo sutarties dalykas. Manytina, jog CK ir viešosios teisės aktų prieštaravimas turėtų būti sprendžiamas viešosios teisės aktų naudai, kurie labiau atitinka šiuolaikinį lizingo dalyko teisinį reguliavimą. Kalbant apie CK 6.568 straipsnyje numatytą draudimą lizinguoti gamtos išteklius pažymėtina, jog teisine reguliavimo prasme tai yra perteklinis draudimas. Lietuvos įstatymuose yra aiškiai numatyta, kokie gamtos objektai (ištekliai) apskritai negali būti civilinės apyvartos objektais dėl savo išskirtinio statuso ar visuomeninės reikšmės. Todėl tokio draudimo pakartojimas CK nėra pagrįstas nei teisiniu, nei ekonominiu požiūriu, o tam tikrais atvejais sudaro prielaidas drausti lizinguoti ir laisvai civilinėje apyvartoje cirkuliuojančius gamtos objektus (išteklius). Išanalizavus teismų sprendimus matyti, kad bylos dėl lizingo sutarties dalyko ribojimo pagrįstumo nėra dažnos. Dėl žemės kaip lizingo sutarties dalyko problematikos iš esmės pasisakyta tik dvejose precedentinėse kasacinio teismo nutartyse, tačiau nagrinėjamu atveju aktualesni yra 2013 m. kovo 29 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išplėstinės teisėjų kolegijos nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2013 pateikti išaiškinimai. Pastebėtina, kad laukto teisinio preciziškumo, aiškumo ir tikrumo analizuota nutartis taip ir neatnešė. Precedentinę nutartį galima kritikuoti dėl aibės priežasčių, nes: iš tiesų lizingo sutarties nuostatos sukonstruotos pagal Rusijos teisinį lizingo reguliavimą, o ne pagal Otavos konvencijos nuostatas; precedentinėje nutartyje nevisiškai tiksliai ir teisingai atskleistos Otavos konvencijos taikymo srities ribotumo pagrįstumas; neatsižvelgta į tai, kad nusidėvėjimo ir amortizacijos kriterijus tėra tik vienas iš galimų lizingo sutarties dalyko kriterijų, tačiau nėra dominuojantis ar esminis; nagrinėjant lizingo dalyko ribotumo klausimą nebuvo pasinaudota užsienio valstybių lizingo teisinio reguliavimo patirtimi. Galiausiai, nėra aišku kodėl buvo atmesta modernaus pavyzdinio lizingo įstatymo nuostatų taikymo galimybė lizingo dalyko reguliavimo spragoms sureguliuoti. Deja, po kritikuotos nutarties teisminė jurisprudencija žemės kaip lizingo sutarties dalyko atžvilgiu nesikeičia, o draudimas lizinguoti gamtos išteklius plačiau taip ir nenagrinėtas.

4. KITO TURTO KAIP LIZINGO SUTARTIES DALYKO PROBLEMATIKA

4.1. „Kito turto“ lizingavimo problema

CK 6.568 straipsnio 1 dalyje glūdi esminė lizingo sutarties teisinė problema, o konkrečiau – termino „daiktai“ turinys. Analizuojamas kodekso straipsnis, jau minėta, teigia, kad lizingo sutarties dalyku gali būti bet kokie nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji *daiktai*. CK 4.1 straipsnis aiškiai apibrėžia daikto sąvoką, tai – iš gamtos pasisavinti arba gamybos procese sukurti materialaus pasaulio dalykai. Tam, kad daiktas būtų kvalifikuotas materialiu civilinių teisių objektu tėra keliami du reikalavimai: a) būti išskirtam iš materialaus pasaulio ir; b) būti fiziškai priskirtam (pasisavintam) konkrečiam civilinių teisių subjektui[183]. Tačiau CK 4.38 straipsnis teigia, kad nuosavybės teisės objektu gali būti *daiktai* **ir** *kitas turtas*. Teisės doktrina[184] analizuodama CK 4.38 straipsnį paaiškina, kad terminas „daiktas“ tėra tik vienas iš daugelio galimų civilinių teisių objektų rūšių. Nebaigtinis šių civilinių teisių objektų sąrašas yra pateiktas CK 1.98-1.116 straipsniuose bei kituose viešosios teisės aktuose. Taigi CK aiškiai ir nedviprasmiškai skiria *daikto* sąvoką nuo *kito turto* turinio – veiksmų (darbų, paslaugų), intelektinės veiklos rezultatų bei ekonominės apyvartos instrumentų (finansinio turto). Šio tyrimo autorius, atsižvelgęs į tai, jog CK 6.568 straipsnio 1 dalyje lizingo sutarties dalykas imperatyviai apribojamas (susiaurinamas) tik iki vieno iš daugelio galimų civilinių teisių objektų – daiktų, kelia klausimą, ar CK 6.568 straipsnio 1 dalyje pateiktas lizingo sutarties dalykas „*bet kokie nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai*“ yra suprantamas išimtinai tik daiktinės teisės prasme? O gal visgi CK 6.568 straipsnio 1 dalyje pavartotą terminą „*daiktai*“ turėtume suprasti plačiau – kaip termino „*turtas*“ sinonimą? Manytina, jog šis klausimas analizuotinas plačiau.

4.1.1. Trumpa „daikto“ bei „turto“ sąvokos genezė

Daikto samprata formavosi kartu su nuosavybės santykiais, t. y. nuosavybės santykiai pirmiausia susiformavo kaip daiktiniai santykiai dėl materialių daiktų[185]. Tačiau vystantis ir tobulėjant ekonominiams santykiams atsirado naujų civilinių teisių objektų, kurie neatitiko klasikinės daikto sąvokos. Pirmieji civilinių teisių objektai, kurie neatitiko klasikinės romėniškosios daikto teisinės sampratos buvo intelektinės veiklos rezultatai, o paskiau – turtinės teisės ir finansinis

[183] Baranauskas, E.; Laurinavičius, K.; Pakalniškis, V., *et al*., *supra* note 183, p. 20.
[184] *Ibid*., p. 19.
[185] Pakalniškis, V. Daiktai civilinių teisių objektų sistemoje. *Jurisprudencija*. 2005, Nr. 71 (63), p. 79.

turtas[186]. Taigi ekonominių santykių *inter alia* ir visuomenės santykių apskritai vystymosi pasekmė yra ta, kad civilinių teisių objektas atsitraukė nuo materialaus daikto kaip vienintelio nuosavybės teisės objekto sampratos[187]. Tai reiškia, jog materialus „daiktas" civilinių teisių objektų sistemoje prarado monopolinę padėtį ir materialaus pasaulio objektai, t. y. daiktai, minėta, nūdieną yra tik viena iš civilinių teisių objektų rūšių[188]. Praktinė termino „daikto" raidos reikšmė teisei – mokslinėje literatūroje ir teisės aktuose „daikto" terminas pakeistas į *objekto* (arba turto – šio tyrimo autoriaus pastaba) terminą, kurio turinys yra gerokai platesnis[189].

Išplėtus nuosavybės teisės objektų sąrašą ir „daikto" terminui prarandant išimtinę nuosavybės teisės objekto padėtį, kaip teisingai pastebi A. Jakutytė–Sungailienė[190], mokslininkų tarpe kilo diskusijos dėl terminų – „daiktas", „nuosavybės teisės objektas", „nuosavybė" ir „turtas" – santykio bei turinio. Iš esmės, šio tyrimo autoriaus nuomone, kilo ginčas ar senasis terminas „daiktas", kuris dabar pateko po naujojo termino „objektas" arba „turtas" apimtimi, ir naujasis terminas „objektas" arba „turtas" yra sinonimai. Verta pastebėti, jog naujojo termino „turtas" turinys ir šio termino apibrėžimas tiek Lietuvos, tiek užsienio valstybių teisiniame reguliavime bei doktrinoje yra tarytum „mūšio laukas" – pateikiama įvairiausių apibrėžimų, skirtingų koncepcijų ir požiūrių, turto klasifikavimo rūšių bei metodų ir t. t. Nepaisant įvairių koncepcijų bei nuomonių įvairovės šiuolaikinės teisės doktrinoje[191] vieningai sutariama, kad bendriausia prasme turtą galima suprasti *plačiuoju* požiūriu, kai turtu laikomas nebaigtinis sąrašas civilinių teisių objektų, t. y. daiktai, veiksmai, intelektinės veiklos rezultatai, turtinės teisės ir įsipareigojimai, vertybiniai popieriai ir pan. (CK 1.100-1.108, 1.110-1.115 straipsniai) bei *siauraja* prasme, kai turto sampratos suvokimas apsiriboja tik materialaus pasaulio objektais – daiktais (CK 4.1 straipsnis). Tai reiškia, jog *siauruoju* nuosavybės teisės objektų požiūriu terminas „turtas" reiškia daiktą ar daiktų visumą arba kitaip tariant – terminas „turtas" yra termino „daiktas" sinonimas (turtas = daiktui ir *vice versa*). Tai klasikinis romėniškojo turto sampratos, kuris sutapatino turtą su materialiu daiktu, modelis. Tuo tarpu *plačiuoju* nuosavybės teisės objektų požiūriu terminas „turtas" yra neribotos apimties, t. y. galima visiškai sutikti su A. Jakutytės–Sungailienės[192] išvada, jog teisine prasme turtu yra laikomi visi tie civilinių teisių (nuosavybės) objektai, kurie turi objektyvią vertę ir civilinio apyvartumo savybę.

---

[186] Pakalniškis, V., *supra* note 206, p. 79–81.
[187] *Ibid*., p. 80.
[188] Mizaras, V., (red.). *Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis.* Vilnius: Justitia, 2009, p. 459.
[189] Pakalniškis, V., *op. cit*., p. 81.
[190] Jakutytė–Sungailienė, A. Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, 3(3), p. 219.
[191] *Ibid*., p. 224–225; Mikelėnas, V. (red.)., *supra* note 185, p. 213.
[192] Jakutytė–Sungailienė, A., *op. cit*., p. 225.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, pastebėtina, jog klasikinė romėnų teisės doktrina terminą „daiktą“ laikė termino „turtas“ sinonimu, t. y. romanistikoje pagrindinis nuosavybės teisės objektas buvo materialus daiktas. Tačiau tobulėjant civilinei apyvartai atsirado tokių nuosavybės teisės objektų, pavyzdžiui, intelektinės nuosavybės rezultatų, kurie neatitiko termino „daiktas“ klasikinės sampratos. Taigi dėl šios priežasties šiuolaikinė civilinė teisė išplečia termino „daiktas“ sampratą nesutapatindama „daikto“ ir „turto“ terminų (nelaiko šių sąvokų sinonimais), t. y. turtas nūdiena yra suvokiamas plačiąja prasme, o daiktas tėra viena iš turto rūšių.

4.1.2. Trumpa „kito turto“ sampratos apžvalga

Lietuvos CK *expressis verbis* neįtvirtina turto sąvokos apibrėžimo, tačiau sistemiškai skaitant visas šešias CK knygas galima daryti išvadą, jog atskiruose straipsniuose yra įvardinta net keletas turto rūšių (klasifikacijų), pavyzdžiui, šeimos turtas (CK 3.84 straipsnio 2 dalis), kitas turtas (CK 1.97 straipsnio 1 dalis) ar juridinio asmens turtas (CK 2.48 straipsnis) ir pan. Šiuolaikinei civilistikai įtvirtinus platų turto sąvokos turinį, nagrinėjamo tyrimo kontekste didžiausią praktinę reikšmę įgyja turto klasifikavimas į *materialųjį* ir *nematerialųjį* turtą. Deja, materialaus bei nematerialaus turto apibrėžimų CK taip pat neįtvirtina. Taigi šio tyrimo autoriui tenka tik sutikti su teisės doktrinos pozicija teigiančia, jog konkretus turto sąvokos turinys yra ne įstatymų leidėjo, o teisės doktrinos prerogatyva[193].

CK 1.97 straipsnio 1 dalyje kazuistiškai išvardinta, jog civilinių teisių objektais yra daiktai, pinigai, vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės, o taip pat neturtinės vertybės. Lietuviška teisės doktrina apibrėžia, jog *materialus turtas*, tai – daiktai CK 4.1 straipsnio prasme, o *nematerialus turtas* – visa tai, kas nelaikoma daiktais pagal CK 4.1 straipsnį[194]. Tačiau šio tyrimo autorius nori atkreipti dėmesį į tai, jog, pavyzdžiui, teisės mokslininkai, komentuodami Rusijos CK 128 straipsnį, kuris yra pažodžiui analogiškas lietuviškajam CK 1.97 straipsniui, neskiria materialaus ir nematerialaus *turto* sąvokų, o pateikia materialių ir nematerialių *vertybių* klasifikacijas[195]. Prie materialių vertybių (rus. *материальные блага*) priskiriama visa tai, kas turi ekonominę vertę ir apyvartumo savybę – daiktai bei nematerialus ir finansinis turtas, o prie nematerialių arba neturtinių vertybių (rus. *нематериальные блага*) priskiriamos tik tos vertybės,

[193] Jakutytė–Sungailienė, A., *supra* note 197, p. 218.
[194] Mizaras, V., (red.)., *supra* note 195, p. 455–456.
[195] Крашенинникова, П. В. (ред.). *Объекты гражданских прав: постатейный комментарий к главам 6, 7 и 8 Гражданского кодекса Российской Федерации*. *[Objects of civil rights: Commentaries to Chapter 6, 7 and 8 of the Civil Code of the Russian Federation]*. Москва: Статус, 2009, p. 12.

kurios neatskiriamai susijusios su asmeniu, t. y. žmogaus garbė, orumas, sveikata, ir pan., kurių nėra įmanoma įvertinti ekonomine verte[196]. Panašios klasifikacijos požiūrio laikosi ir A. Jakutytė–Sungailienė[197]. Taigi šio tyrimo autorius visgi pritaria tiems teisės mokslininkams, kurie turtą skirto į materialias ir nematerialias *vertybes*, o ne į materialų ir nematerialų *turtą*, nes *vertybių* samprata padeda galutinai atsitraukti nuo klasikinės turto sąvokos daiktinės teisės prasme ir turtą suvokti ne kaip materialius ir nematerialius pasaulio objektus, o kaip objektus, kurie turi ekonominę vertę ir civilinį apyvartumą. Tai reiškia, jog net ir fiziškai neapčiuopiamas turtas, pavyzdžiui, intelektinės nuosavybės rezultatas, bus laikomas materialia vertybe, nes atitinka du požymius – intelektinė nuosavybė yra civilinės apyvartos objektas bei be jokios abejonės intelektinę nuosavybę galima įvertinti ekonominiais vertės matais. Taigi, manytina, jog ekonominės vertės ir civilinio apyvartumo kategorijos yra daug priimtinesnės šiuolaikinei civilistikai, nes, be kita ko, padeda išvengti nepraktiškų diskusijų dėl tam tikro turto rūšių (ne)priskyrimo nuosavybės teisės objektams.

Iš to kas pasakyta aukščiau, verta pastebėti, jog esamas viešosios teisės reguliavimas, kuriame pateikiama turto sąvoka yra artimesnis šiuolaikinei civilinei teisei, nei stipriai daiktinės teisės įtakotas CK. Pavyzdžiui, tam tikri viešosios teisės aktai *expressis verbis* pateikia turto sąvokos apibrėžimą, tai: a) Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas[198] (toliau – TVVPĮ), kurio 2 straipsnio 9 dalis turtą apibrėžia kaip materialias, nematerialias ir finansines *vertybes*, kurios gali būti rinkos sandorių objektu; b) Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo[199] (VSTVNDJĮ) 2 straipsnio 6 dalis turtą tiesiog apibrėžia kaip materialiąsias, nematerialiąsias ir finansinės *vertybes*; c) Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo[200] (toliau – PPTFPĮ) 2 straipsnio 23 dalis pateikia tokį turto apibrėžimą, tai – daiktai, pinigai, vertybiniai popieriai, kitos finansinės priemonės, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės; d) BĮ 2 straipsnio 16 dalyje turtas apibrėžiamas kaip materialiosios, nematerialiosios ir *finansinės vertybės*, kurias valdo ir naudoja ir (arba) kuriomis disponuoja ūkio subjektas ir kurias naudojant tikimasi gauti ekonominės naudos. Kaip matyti iš aukščiau pateikto viešosios teisės reguliavimo, PPTFPĮ tiesiog atkartoja CK 1.97 straipsnį. Tačiau verta pagirti TVVPĮ bei BĮ nuostatas, aiškiai pateikiančias ekonominio turto

[196] Крашенинникова, П. В. (ред.)., s*upra* note 202, p. 183–193.
[197] Jakutytė–Sungailienė, A., s*upra* note 197, p. 225.
[198] Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios.* 1999, Nr. 52-1672.
[199] Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 54-1492.
[200] Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios.* 2007, Nr. 55 2123.

koncepcijas, t. y. turtu iš esmės laikoma tai, kas gali būti rinkos sandorių objektais bei atnešti tam tikros ekonominės naudos. Akivaizdu, jog ekonominė turto samprata, pateikta kai kuriuose viešosios teisės įstatymuose labiau atitinka šiuolaikinės rinkos ekonomikos realijas, nei turto samprata įtvirtinta CK.

Atskirai paminėtinas 13-asis verslo apskaitos standartas „*nematerialusis turtas*“[201], kuris yra vienintelis teisinio pobūdžio aktas Lietuvoje *expressis verbis* apibrėžęs nematerialiojo turto sąvoką, tai – neturintis materialios formos nepiniginis turtas, kuriuo įmonė disponuoja ir kurį naudodama tikisi gauti tiesioginės ir (arba) netiesioginės ekonominės naudos, kurio vertė yra ne mažesnė už įmonės nusistatytą minimalią nematerialiojo turto vertę. Šio tyrimo autoriaus nuomone, tryliktajame verslo apskaitos standarte pateikiama nematerialiojo turto sąvoka nėra itin reikšmingas analizės objektas šio tyrimo kontekste. Nagrinėjamu atveju šiam tyrimui yra aktualesni kiti du aspektai, kuriuos tryliktasis verslo apskaitos standartas aiškiai įvardija. Pirmas itin sveikintinas aspektas yra tas, kad aiškiai peikiami nematerialaus turto nustatymo kriterijai, o ne kazuistiškai išvardijamas nebaigtinis galimas nematerialaus turto sąrašas[202]. Pagal tryliktojo apskaitos standarto 5 punktą nematerialusis turtas pripažįstamas nematerialiu, kai tenkina šiuos kriterijus: a) pagrįstai tikėtina, kad įmonė ateityje iš turto gaus tiesioginės ir (arba) netiesioginės ekonominės naudos; b) turto įsigijimo (pasigaminimo) savikaina gali būti patikimai įvertinta ir atskirta nuo kito turto vertės; c) įmonė gali tuo turtu disponuoti, jį kontroliuoti arba apriboti kitų teisę juo naudotis (5 punktas). Tačiau svarbiausias akcentas, šio tyrimo autoriaus nuomone, yra tas, kad tryliktojo verslo apskaitos standarto 4 punktas eksplicitiškai nurodo, kad nematerialusis turtas gali būti įsigytas pagal lizingo (finansinės nuomos) sutartį! Taigi jau antrąjį kartą viešosios teisės reguliavimas yra žingsniu priekyje nei CK, nes viešosios teisės reguliavimas nenumato jokių teisinių apribojimų lizingo sutarties dalykui, priešingai negu tai numatyta CK 6.568 straipsnio 1 dalyje. Akcentuotina, jog šio tyrimo tikslas nėra išsami termino „turtas” sampratos analizė, taigi dėl šios priežasties šio tyrimo autorius pažymi, jog šiame tyrime turtas yra suvokiamas įmanomai plačiausia prasme, t. y. turtu laikytina visa tai, kas gali būti civilinių teisių objektų (nuosavybės teisės objektu) apskritai.

Reziumuojant tai, kas išdėstyta šiame skyriuje, darytina išvada, jog konkretus turto sąvokos turinys yra ne įstatymų leidėjo, o teisės doktrinos prerogatyva. Teisės doktrina turto sąvoką aiškina

[201] 13-asis verslo apskaitos standartas „Nematerialusis turtas“, patvirtintas VĮ Lietuvos Respublikos apskaitos instituto standartų tarybos 2003 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 20-616.

[202] Atkreiptinas dėmesys, jog tryliktojo standarto 9-11 punktuose visgi yra pateiktas pavyzdinis nematerialaus turto sąrašas, tai: prekių ženklai, patentai ir licencijos, autorių ir gretutinės teisės, plėtros darbai, kompiuterių programos, prestižas, taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, mineralinių išteklių žvalgyba ir vertinimas.

pačia plačiausia prasme – visa tai, kas gali būti civilinių teisių (nuosavybės teisės) objektais. Todėl manytina, jog pagrįsta kai kurių autorių nuomonė, jog materialaus ir nematerialaus turto sąvokų, susietų su klasikinės daiktinės teisės samprata, reikėtų apskritai atsisakyti. Manytina, jog šiuolaikinei civilistikai naudingiau įtvirtinti materialių ir nematerialių vertybių sąvokas, kurios atskiriamos ne pagal fizinius (apčiuopiamumo-neapčiuopiamumo) požymius, o pagal konkretaus turto ekonominės vertės bei civilinio apyvartumo savybes.

4.1.3. Lizingo sutarties dalykas pagal CK 6.568 straipsnio 1 dalį: daiktinė vs. prievolinė teisė

Minėta, kad CK aiškiai skiria daikto sąvoką nuo „kito turto“ sąvokos, t. y. materialaus pasaulio objektams tarytum suteikiamas privilegijuotas statusas, lyginant su fiziškai neapčiuopiamo turto rūšimis, t. y. intelektinės veiklos rezultatų bei ekonominės apyvartos (finansinių paslaugų) instrumentų. Šio tyrimo autorius pastebi, jog iš esmės CK 6.568 straipsnio 1 dalyje vartojamas išsireiškimas „*bet kokie nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai*“ atitinka CK 4.1, 4.2 bei 4.5 straipsnio 2 dalyje vartojamas sąvokas. Darytina išvada, kad CK 6.568 straipsnio 1 dalis įtvirtina klasikinę daikto, pagal daiktinę teisę, sampratą. Tačiau atkreiptinas dėmesys į vieną itin svarbu aspektą – lizingo sutartis yra prievolių arba sutarčių, o ne daiktinės teisės sritis ir objektas. Šis pastaba svarbi tuo, kad daiktinėje teisėje galioja *numerus clausus* doktrina, kuri teigia, jog civiliniuose kodeksuose daiktinių teisių sąrašas yra baigtinis[203]. Tačiau prievolių teisėje situacija esti *vice versa* – šiame tyrime jau minėta, kad prievolių teisėje *numerus clausus* doktrina negalioja, nes sutarčių teisė pripažįsta sutarties laisvės principą ir neribotas galimybes sudaryti įvairių rūšių sutartis, net tas, kurios *expressis verbis* nenumatytos arba neįvardintos civiliniuose įstatymuose (minėta, užsienio teisės doktrinoje šios sutartys įvardijamos kaip *atypical contracts*). Prievolių teisėje egzistuoja vienintelis ribojimas sutarčių dalykams – neleidžiama sudaryti sutarties dėl tokio turto, kurio civilinė apyvarta yra draudžiama. Šio tyrimo autorius pastebi, jog nagrinėjamu atveju CK prievolių teisės dalyje įtvirtintame lizingo teisiniame reguliavime *de facto* egzistuoja „teisės į teisę“ situacija, kuomet esti daiktinės ir prievolinės teisių susiliejimas, t. y. turima omenyje kai turtinės teisės turi savybę (galimybę) būti daiktinių teisinių santykių objektu[204]. Tik keltinas klausimas, ar toks prievolinės ir daiktinės teisės „susiliejimas“ yra pageidautinas sutarčių teisėje – ar nagrinėjamu atveju daiktinės teisės doktrina tinkamai suderinta su lizingo sutarties dalyko

[203] Baranauskas, E.; Laurinavičius, K.; Pakalniškis, V., *et al*., *supra* note 183, p. 15.
[204] Sakavičius, J. Kai kurie daiktinės ir prievolinės teisės santykio probleminiai aspektai. *Jurisprudencija*. 2008, Nr. 5 (107), p. 46. Šiame moksliniame straipsnyje išsamiai analizuojama „teisės į teisę“ reiškinio problematika.

nuostatomis, įtvirtintomis šeštojoje – prievolių teisės – civilinio kodekso knygoje, prie atskirų sutarčių rūšių?

Šio tyrimo autoriaus subjektyvia nuomone, daiktinės bei prievolių teisės normos, lizingo sutarties atveju, nėra tinkamai suderintos dėl kelių priežasčių. *Pirmoji* priežastis yra ta, kaip minėta aukščiau, kad prievolių teisėje negalioja *numerus clausus* doktrina. *Antras* pastebėjimas susijęs su tuo, jog subjektyvia šio tyrimo autoriaus nuomone, terminas „daiktas“, kilęs iš romėniškosios daiktinės teisės sampratos ir turintis ganėtinai ilgą bei nuoseklią teisinės minties istoriją, neketina paprastai užleisti monopolinę padėtį nuosavybės teisinių santykių reguliavime. Tyrimo autoriaus manymu tai akivaizdu iš to, jog CK vietoje to, kad, pavyzdžiui, CK 1.97 straipsnio 1 dalyje pateiktų universalią turtinių vertybių sampratą tik kazuistiškai išvardina galimas turto rūšis. *Inter alia* CK nuolat pabrėžia daiktinės teisės „svarbą“ arba „išskirtinumą“ lyginant su kitomis CK įtvirtintomis turto rūšimis, nepasižyminčiomis fizinio apčiuopiamumo kriterijumi. Jeigu dar galima pateisinti „daikto“ sureikšminimą daiktinės teisės knygoje, pavyzdžiui, pabrėžiant, jog nuosavybės teisės objektu gali būti *daiktai* ir *kitas turtas* (CK 4.38 straipsnis), tačiau visiškai nėra suprantama kokiu tikslu fizinio daikto apčiuopiamumo kriterijus, t. y. „daiktas“ sureikšminamas prievolių teisėje. *Trečia* priežastis – iš esmės netinkama lizingo nuostatų transplantacija iš Rusijos CK. Paradoksalu, tačiau Rusijos CK 665 straipsnis, apibrėždamas lizingo sutarties sampratą pateikia ne daikto (rus. *вещть*), o turto (rus. *имущество*) terminą. Tai kur kas modernesnis sprendimas, nei pateikti tik „daiktų“ daiktinės teisės prasme terminą, nes „turto“ sąvoka įgalina lizingo sutarties dalyku būti ir „kitam turtui“ (rus. *иное имущество*), t. y. tam tikriems turtinių teisių objektams bei intelektinei nuosavybei[205]. Dar daugiau, tam tikri teisiniai santykiai, pavyzdžiui, santykiai kylantis iš žemės teisinių santykių, yra detaliai sureguliuojami kituose įstatymuose, o ne civiliniame kodekse. Galiausiai, domėn imtina ir Rusijos valstybės istorija, kuri ilgą laiką apskritai nepripažino privačios nuosavybės, be kita ko, tam tikrą požiūrį į civilinių teisių objektus įtakojo ir planinis, o ne rinkos ekonomikos modelis. Taigi šie teisiniai ypatumai turėjo būti apsvarstyti ir tinkamai įvertinti bei modifikuoti prieš transplantuojant lizingo sutarties sampratą į Lietuvos teisę iš Rusijos CK. *Ketvirta* priežastis – CK 6.3 straipsnio 2 dalis numato, kad prievolės dalyku gali būti ne tik veiksmai, bet ir bet koks turtas, taip pat ir tas, kuris bus sukurtas ateityje, apibūdintas pagal rūšį ar kiekį, arba kurį galima atriboti pagal kitus kriterijus. V. Pakalniškis analizuodamas CK 6.3 straipsnio 2 dalį teigė, kad įstatymų leidėjui numačius galimybę prievolės dalyku būti ne tik veiksmams, bet ir turtui, akivaizdu, jog tokiu atveju į prievolės dalyką patenka bet koks turtas plačiaja prasme (netgi ir

[205] Сапожникова, Ю. В., *supra* note 87, p. 32–35.; Крашенинникова, П. В. (ред.)., *supra* note 202, p. 12–16.

nematerialus)[206]. Šio tyrimo autoriaus nuomone, CK 6.3 straipsnio 2 dalyje yra puikiai išspręstas daiktinės ir prievolinės teisės santykis nurodant, kad prievolės objektu gali būti ne tik veiksmai, bet ir turtas arba daiktai plačiąja prasme. Daiktinės ir prievolinės teisės aktualumas pasireiškia tik pasirenkant pažeistų civilinių teisų gynybos būdus, tačiau ne konkrečius objektus, kurie galėtų būti prievolės dalyku. Taigi iš esmės bendroji prievolių teisės taisyklė yra ta, kad prievolės, o taip pat ir sutarties, dalyku gali būti bet koks turtas. Taigi šio tyrimo autoriui nesuprantamas CK 6.568 straipsnio 1 dalies nukrypimas nuo bendrosios CK 6.3 straipsnio 2 dalies taisyklės. Tyrimo autorius mano, kad lizingo sutarties dalyko „sudaiktinimui“ nėra jokio pagrindo įvertinus ir bendrąsias prievolių teisės taisykles.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta aukščiau, manytina, jog CK 6.568 straipsnio 1 dalies nuostata, kad lizingo sutarties dalykas gali „bet kokie nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai“ suponuoja klasikinį daiktinės teisės pateikiamą „daikto“ modelį. Tačiau sutarčių teisėje negaliojant numerus clausus doktrinai kyla abejonių, ar prievolių teisės objektams iš esmės galima taikyti daiktinės teisės daiktų koncepciją? Šio tyrimo autorius atsižvelgęs į esamą Lietuvos bei užsienio teisinį reguliavimą, teisinio reguliavimo tikslus bei teisės doktrinos poziciją prieina prie išvados, jog sutarčių teisėje negali būti taikytina daiktinės teisės koncepcija, kuri nuosavybės teisės objektus sutapatina tik su materialiais daiktais, t. y. daiktą ir turtą laiko sinonimais. Taigi CK 6.568 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta daiktų kaip turto samprata yra per siaura lizingo sutarčiai. Be kita ko, toks lizingo dalyko „sudaiktinimas“ įtakotas dar ir netinkamai transplantuotų Rusijos lizingo sutarties nuostatų į Lietuvos prievolių teisę.

4.2. Specifinių turto rūšių, nepasižyminčių fizinio apčiuopiamumo kriterijumi, lizingavimo problematika

Šio tyrimo 4.1. skyriuje išanalizavus lizingo dalyko sampratos problemas, tyrimo autorius priėjo prie išvados, jog CK 6.568 straipsnio 1 dalis nepagrįstai „sudaiktino“ lizingo dalyką, t. y. lizingo sutarties nuostatuose, esančių prievolių teisės objektu, nepagrįstai susiaurintas objektų, galinčių būti lizingo sutarties dalyku, sąrašas. Minėta, nūdiena lizingo sutarties dalyku gali būti tik objektai, atitinkantys CK 4.1 straipsnyje pateiktą apibrėžimą. Tačiau visi kiti civilinės (nuosavybės) teisės objektai, *expressis verbis* išvardinti CK 1.100-1.108 bei 1.110-1.116 straipsniuose, laikantis formalios įstatymo raidės (CK 6.568 straipsnio 1 dalis), apskritai negali būti lizingo sutarties dalyku. Tačiau šio tyrimo autorius nurodė, kad toks lizingo sutarties dalyko susiaurinimas egzistuoja tik CK

[206] Pakalniškis, V., *supra* note 192, p. 83.

6.568 straipsnio 1 dalyje. Tiek bendroji prievolių dalyko samprata (CK 6.3 straipsnis), tiek kai kurie viešosios teisės aktai pateikia *vice versa* reguliavimą, pagal kurį lizingo dalykas gali būti suvokiamas plačiai. *Inter alia* ir pačiame CK egzistuoja praktinė galimybė „apeiti“ CK 6.568 straipsnio 1 dalyje esančius dalyko ribojimus sudarius netipišką arba neįvardintą (angl. *atypical*) sutartį. Taigi žvelgiant iš prievolių teisės perspektyvos, CK 6.568 straipsnio 1 dalis tam tikroje apimtyje yra „negyva“ arba prieštaraujanti bendrajam šiuolaikiniam civilistikos teisiniam reguliavimui norma. Taigi šio tyrimo autorius žemiau apžvelgia tam tikrų specifinių turto rūšių galimybę būti lizingo sutarties objektu tiek Lietuvos, tiek užsienio teisės kontekste.

4.2.1. Atlygintinų paslaugų lizingavimo problema

Tiek CK 1.97 straipsnio 1 dalis, tiek CK 1.113, tiek CK 6.3 straipsnio 1 dalis numato, kad civilinių (nuosavybės) teisių objektu gali būti veiksmai ir jų rezultatas. CK komentare teigiama, kad paslauga (patarnavimas) reiškia veiklą, kuria tenkinamas konkretus materialus ar nematerialus vartotojo poreikis[207], kuris taip pat yra civilinių teisių objektas. Verta pažymėti, kad dar 2000 m. (prieš įsigaliojant naujajam CK) B. Juodka[208] pastebėjo, kad „*lizingo dalyko problema yra gerokai platesnė, nei gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio*“. B. Juodka kėlė klausimą, ar lizingo dalyku iš dalies gali būti darbai bei paslaugos[209]. Deja, moksliniame straipsnyje B. Juodka giliau šios problemos neanalizavo. Tačiau šio tyrimo autorius įsigilinęs į B. Juodkos pateikiamas mintis, mano, jog atlygintinų paslaugų lizingavimo problema iš tiesų nėra klausimas ar lizingo sutarties dalyku gali būti atlygintinos paslaugos apskritai. Problema slypi tuose atvejuose, kai lizingo sutartyje yra susitariama tik dėl konkretaus daikto, tačiau nėra aptariami komerciniai teisiniai santykiai, kurie apima paslaugas, kurios gali būti traktuojamos tiek kaip savarankiškas lizingo sutarties dalykas dėl kurio turi būti sudaroma nauja sutartis. Taip pat problema slypi ir tuose atvejuose, kai lizingo sutartimi nėra apsitariama dėl papildomų (šalutinių, išvestinių) paslaugų, kurios nėra savarankiškas lizingo sutarties dalykas, tačiau yra neatsiejamai susijusios su lizingo sutartimi dėl konkretaus daikto. Pavyzdžiui, kaip vertinti situacijas, kai lizingo gavėjas įsigyja didžiulę gamybos liniją, kurią reikia atgabenti iš Vokietijos į Lietuvą? Arba kai šiai gamybos linijai reikalinga nuolatinė itin specifinių žinių bei įrangos reikalaujanti techninė priežiūra? Nagrinėjamu atveju tiek gamybos linijos transportavimo paslauga iš vienos valstybės į kitą gali būti traktuojama ir kaip savarankiška, ir kaip išvestinė iš lizingo sutarties. Analogiška situacija ir su techninė priežiūra. Taigi šio tyrimo

[207] Mikelėnas, V., (red)., *supra* note 185, p. 235.
[208] Juodka, B., *supra* note 27, p. 32.
[209] *Ibid.*

autorius mano, jog yra paliesta lizingo sutarties **santykio** su paslaugų sutartimi problema. Manytina, jog šis klausimas vertas detalesnės analizės.

Pirmasis lizingo sutarties ir paslaugų sutarties santykio klausimas yra tas, ar paslaugos apskritai gali būti savarankiškas lizingo sutarties objektas, t. y. ar galima lizinguoti vien tik paslaugas, pavyzdžiui, techninę priežiūrą? Lietuvos CK 6.716 straipsnis pateikia paslaugų sutarties sampratą, pagal kurią, paslaugų teikėjas įsipareigoja pagal kitos šalies (kliento) užsakymą suteikti klientui tam tikras nematerialaus pobūdžio (intelektines) ar kitokias paslaugas, nesusijusias su materialaus objekto sukūrimu (atlikti tam tikrus veiksmus arba vykdyti tam tikrą veiklą). Jau minėta, kad CK 6.568 straipsnio 1 dalis numato, kad lizingo sutarties dalyku gali būti bet kokie nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji **daiktai**. Tai reiškia, kad Lietuvos CK iš esmės lizingo ir paslaugų sutartį traktuoja kaip dvi savarankiškas sutarties rūšis. Pažymėtina, kad lietuviškoje teisės doktrinoje lizingo ir paslaugų sutarties klausimas beveik nėra analizuotas (analizuotas tik lizingo sutarties santykis su nuomos, išperkamosios nuomos bei kreditavimo sutartimis). Išimtimi galima laikyti tik lizingo sampratos tyrimus bendraautorių A. Danio ir T. Milašausko darbe, kuriame bendraautoriai problemos šioje srityje neįžvelgė – bendraautoriai apibūdindami įvairias lizingo rūšis *expressis verbis* apibūdino ir lizingo su papildomomis paslaugomis rūšį[210]. Bendraautoriai teigė, jog „*lizingas, pagal kurio sutarties sąlygas lizingo davėjas prisiima atsakomybę už turto būklę ir priežiūrą, pavyzdžiui, techninę priežiūrą, remontą, draudimą bei kitokius mokesčius, papildomai prie įprastinio turto finansavimo, yra vadinamas lizingas su priežiūra*“[211]. Iš esmės A. Danys ir T. Milašauskas aptarė tą atvejį, kai lizingo gavėjas neturi specialių žinių įsigytam lizingo dalykui eksploatuoti ir užsisako papildomas paslaugas, kurios tampa lizingo sutarties dalimi.

Užsienio teisės doktrina analizuodama nuomos (angl. *lease*) bei paslaugų sutarties santykį teigia, kad paslaugos yra „suderinamos“ (angl. *combined*) su nuomos sutartimi, tačiau šis dviejų sutarčių santykis gali pasireikšti itin didele formų įvairove[212]. Šio tyrimo autorius paaiškina, jog analizuojama užsienio teisės doktrina laiko, kad lizingas yra nuomos sutarties porūšis, todėl tai, kas taikytina bendrai nuomai, jei lizingo sutartis nenumato kitaip, taikytina ir lizingo sutarties teisiniam reguliavimui. Cituojama doktrina teigia, kad paslaugos, pavyzdžiui remontas arba techninė

[210] Danys, A.; Milašauskas, T., *supra* note 28, p. 35, 43.
[211] *Ibid.*
[212] Lilleholt, K.; Victorin, A.; Fotshl, A., *et al., supra* note 37, p. 112-113; Von Bar, Ch.; Clive, E., (Eds.). *Principles, definitions and model rules of European private law: draft common frame of reference (DCFR)*. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group). Vol 2. München: Sellier European Law Publishers, 2009, p. 1433.

priežiūra, gali būti integrali (angl. *integral*) nuomos sutarties dalimi ir paprastai toks darbas arba paslauga apskritai nėra traktuojama kaip savarankiška paslauga arba yra tokių atvejų, kuomet lizingo sutarties ar nuomos faktas tėra atsitiktinis (angl. *merely accesory),* nes lizinguojamam daiktui suteikiama savarankiška paslauga, kuri nėra integrali lizingo sutarties dalis. Analizuojama doktrina teigia, jog šis paslaugų bei nuomos (lizingo) sutarties santykio klausimas tampa itin sudėtingas (angl. *doubtful*), kuomet susiduriama su komercinėmis sutartimis, pagal kurias reikalinga teikti techninio aptarnavimo paslaugas[213]. Situaciją vertinant per lyginamosios teisės prizmę nuomos sutarties (taip pat lizingo) santykis su paslaugų sutartimi dažniausiai paliekamas spręsti kiekvienos valstybės nacionalinei teisei, o apibendrinus įvairių valstybių nacionalinę praktiką bei teisinį reguliavimą, pavyzdžiui, Austrijos, Vokietijos, Prancūzijos, Anglijos, Airijos, Vengrijos, Estijos, Čekijos, Slovakijos, Ispanijos, darytina išvada, kad dažniausiai pasitaiko šis nuomos (lizingo) bei lizingo sutarties santykis: a) tai dvi savarankiškos, viena nuo kitos nepriklausomos sutartys; b) viena iš sutarčių rūšių yra dominuojanti arba lemianti (angl. *decesive*) sutarties kvalifikavimą tam tikra sutarties rūšimi, t. y. teisiškai egzistuoja tik viena sutartis[214]. Taigi paanalizuokime aukščiau aprašytas dvi praktines situacijas pagal Lietuvos lizingo teisinį reguliavimą *inter alia* atsižvelgiant ir į lyginamąjį teisinio reguliavimo aspektą.

Paanalizuokime pirmąją situaciją, aprašytą B. Juodkos – lizingo sutartimi susitarta dėl gamybinio įrenginio, kuris yra Vokietijoje, lizingavimo. Sutartyje specifinių nuostatų apie daikto perdavimą nėra. Ar, nagrinėjamu atveju, transportavimo paslauga yra savarankiškas dalykas dėl kurio turi būti susitarta atskirai, ar tai (transportavimas) visgi integrali lizingo sutarties dalis? CK 6.567 straipsnio 1 dalis nurodo, kad lizingo davėjas įsipareigoja perduoti lizinguojamą daiktą lizingo gavėjui. Perdavimo tvarka detalizuota CK 6.570 straipsnio 1 dalyje, kuri teigia, kad jeigu ko kita nenumato lizingo sutartis, daiktą, kuris yra lizingo sutarties dalykas, pardavėjas perduoda tiesiogiai lizingo gavėjui šio verslo vietoje. Iš CK 6.567 bei 6.570 straipsnių, kuriuose numatytos pareigos lizingo davėjui, matyti, kad transportavimo paslauga, t. y. lizinguojamo daikto perdavimas lizingo gavėjui yra integrali lizingo sutarties dalis, kuri, šio tyrimo autoriaus manymu, net nėra laikytina paslauga apskritai. Vadinasi, lizingo dalyko transportavimo paslauga, pagal bendrasiąs CK normas, jeigu nėra susitarta kitaip, yra integrali lizingo sutarties dalis ir netraktuojama kaip savarankiškas lizingo sutarties dalykas. Toks reguliavimas atinka vieną iš dviejų populiariausių teisinio reguliavimo krypčių Europoje, kuomet vienos sutarties nuostatos (šiuo atveju – lizingo) yra

[213] Von Bar, Ch.; Clive, E., (Eds.)., *supra* note 212.
[214] Lilleholt, K.; Victorin, A.; Fotshl, A., *et al., supra* note 37, p. 121; Von Bar, Ch.; Clive, E., (Eds.), *ibid.,* p. 1441.

dominuojančios ir tam tikros su lizingo sutartimi neatsiejamai susijusios paslaugos nėra traktuojamos kaip savarankiškos.

Dabar paanalizuokime antrąjį pavyzdį. Lizingo gavėjas neturi specifinių žinių kaip reikia atgabentą gamybinį įrenginį surinkti, paleisti bei eksploatuoti ir šalys lizingo sutartyje susitaria dėl papildomų paslaugų – įrenginio techninės priežiūros. Ar šios (techninės priežiūros) paslaugos yra integrali lizingo sutarties dalis, ar tai jau savarankiškų paslaugų teikimo sutarčių objektas? CK 6.571 straipsnio 2 dalis aiškiai numato, kad lizingo gavėjui tenka visos daikto išlaikymo ir remonto išlaidos. Kaip teisingai pažymi V. Mizaras[215], kad visos lizingo dalyko išalikymo išlaidos, pavyzdžiui, mokesčiai, saugojimas, draudimas ir t. t. – lizingo gavėjo pareiga. Tai reiškia, jog lizinguojamo daikto eksploatavimas yra išimtinai lizingo gavėjo prievolė. Taigi nagrinėjamu atveju logiškas yra A. Danio bei T. Milašausko atskiros *lizingo su priežiūra* (arba lizingo su papildomomis paslaugomis) sutarties išskyrimas, pagal kurią lizingo gavėjas papildomai gali užsisakyti paslaugas lizingo sutarties dalykui eksploatuoti. Tačiau šio tyrimo autorius nori atkreipti dėmesį į tam tikrus lizingo su papildomomis paslaugomis sutarties teisinius ypatumus. Pagal CK 6.156 straipsnio 3 dalį sutarties šalys turi teisę sudaryti sutartį, turinčią kelių rūšių sutarčių elementų. Teismų praktikoje[216] sutartis, turinti kelių sutarčių požymių yra vadinama *mišria* sutartimi. Pagal bendrąją taisyklę (CK 6.156 straipsnio 3 dalį) mišriai sutarčiai taikomos atskirų rūšių sutartis reglamentuojančios normos, jeigu ko kita nenumato šalių susitarimas arba tai neprieštarauja pačios sutarties esmei. Taigi, atrodytų, jog iš esamos teismų praktikos, kilus ginčui dėl, pavyzdžiui, lizingo su papildomomis paslaugomis sutarties netinkamo vykdymo, Lietuvos teismai iš esmės lizingo su papildomomis paslaugomis sutartį kvalifikuotų kaip mišrią, t. y. turinčią kelių sutarčių rūšių požymių. Manytina, jeigu ginčas kiltų dėl netinkamai teikiamų paslaugų, jeigu ko kita nenustatytų sutartis, iš esmės būtų laikoma, kad sudarytos dvi skirtingos sutartys – lizingo bei atlygintinų paslaugų, o ginčui dėl netinkamai suteiktų paslaugų būtų taikomos ne lizingo, o atlygintinų paslaugų sutarties taisyklės (CK 6.716-6.724 straipsniai). Tačiau ar tokia pozicija – teisinga?

Užsienio teisės doktrinoje pažymėta, kad sutarčių teisei nėra taikoma *numerus clausus* doktrina, nes sutarčių teisėje galioja sutarties laisvės principas, įgalinantis sutarties šalis sudaryti ir kitokias, nei civiliniai kodeksai *expressis verbis* įtvirtina, sutartis (angl. *atypical contracts*) arba, jau minėtas, mišrias (angl. *mixed contracts*)[217]. Pažymima, jog galimi du atvejai – mišriai sutarčiai taikomos tai sutarties rūšiai aktualios teisės normos, t. y. kiekvienos atskiros sutarties nuostatos arba,

[215] Mizaras, V., *supra* note 26, p. 12.
[216] Žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-7-181/2013.
[217] Lilleholt, K.; Victorin, A.; Fotshl, A., *et al., supra* note 37, p. 99.

jeigu tam tikros sutarties nuostatos dominuoja (angl. *predominant*), taikomos tik dominuojančios (angl. *decesive*) sutarties nuostatos[218]. Dar daugiau, minėta, gali egzistuoti atvejų, kai tam tikros paslaugos yra integrali (angl. *integral*) lizingo sutarties dalis ir pagal lizingo sutartį suteikiamos paslaugos apskritai nėra traktuojamos savarankiškomis paslaugomis (lizingo dalyko transportavimo atvejis, kai lizingo sutartyje nėra jokių nuostatų apie tai). Užsienio valstybių praktika įvairi – Austrijoje, Belgijoje, Prancūzijoje bei Vokietijoje imamas domėn ekonominis sutarties tikslas ir dažniausiu atveju sutartis kvalifikuojama kaip integrali[219]. Pateikiami puikūs kazusai, pavyzdžiui, statybinio krano eksploatavimas kartu su šio krano operatoriumi arba sporto įrangos eksploatacijos priežiūra sporto klube[220]. Vengrijoje, Estijoje, Čekijoje bei Ispanijoje analogiški atvejai būtų kvalifikuotini pagal dvi atskiras sutartis, kurių viena būtų atlygintinų paslaugų sutartis[221]. Verta pažymėti, jog tam tikrais atvejais Prancūzijoje, Vokietijoje bei Anglijoje galimi abu variantai, t. y. lizingo sutartį su papildomomis paslaugomis laikyti integralia sutartimi, arba dvejomis atskiromis sutartimis[222]. Šio tyrimo autoriaus subjektyvia nuomone, idealus yra ekonominio sutarties tikslo kriterijus, įtvirtintas Austrijos, Prancūzijos, Vokietijos bei Belgijos teisėje. Taip yra todėl, jog šio tyrimo autoriaus subjektyvia nuomone, šio modelio pasirinkimas labiausiai užtikrina šalių lūkesčių interesą bei teisinį santykių stabilumą. Logiška, jog, pavyzdžiui, statybinio krano lizingas yra keliasdešimt kartų brangesnis nei operatoriaus paslaugos, kurios, be kita ko, ne visuomet yra reikalingos, jeigu statybinis kranas, pavyzdžiui, kurį laiką nėra naudojamas. Tai reiškia, kad statybinio krano operatoriaus paslaugos (arba kokio nors specifinio įrenginio techninės priežiūros paslaugos) turėtų būti integrali lizingo sutarties dalis. Žinoma, tam tikrais atvejais, šio tyrimo autorius sutinka ir su išimtimis iš šios taisyklės, pavyzdžiui, lizinguojama nebrangi jachta, tačiau užsakomos papildomos paslaugos: techninė jachtos priežiūra, jachtos įgulos (kapitonas ir pan.), aptarnaujančio personalo bei administravimo paslaugos, kurios, be kita ko, sudaro ženklią lizinguojamos jachtos kainos dalį. Tokiu atveju, manytina, yra pagrįsta ir teisinga traktuoti esant dviems atskiroms sutartims – lizingo ir atlygintinų paslaugų teikimo.

Reziumuojant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, jog savaime atlygintinos paslaugos negali būti lizingo sutarties dalyku. Tačiau paslaugos, kurios yra susijusios su lizinguojamu dalyku yra lizingo sutarties dalykas. Tokia lizingo sutartis, kurioje yra susitarta ir dėl atlygintinų paslaugų

[218] Lilleholt, K.; Victorin, A.; Fotshl, A., *et al., supra* note 37, p. 113.; Von Bar, Ch.; Clive, E., (Eds.), *supra* note 212, p. 1433.
[219] Lilleholt, K.; Victorin, A.; Fotshl, A., *et al., ibid*., p. 121; Von Bar, Ch.; Clive, E., (Eds.), *ibid*., p. 1441.
[220] Lilleholt, K.; Victorin, A.; Fotshl, A., *et al., ibid.*
[221] Von Bar, Ch.; Clive, E., (Eds.)., *Op. cit.*
[222] *Ibid*.

teikimo, susijusiu su lizinguojamu dalyku, įvardijama kaip viena iš lizingo sutarties rūšių – lizingo su papildomomis paslaugomis sutartis. Pažymėtina, jog tais atvejais, kai lizingo davėjas turi pareigą atlikti tam tikrus veiksmus, pavyzdžiui, perduoti lizingo dalyką lizingo gavėjui, t. y. atlikti transportavimo paslaugą, tokio pobūdžio paslaugos, jeigu lizingo sutartyje nėra susitarta kitaip, apskritai neturėtų būti traktuotinos (laikytinos) kaip savarankiškos paslaugos. Tačiau praktikoje dažnai kyla klausimas, kaip teisiškai kvalifikuoti lizingo sutartį su papildomomis paslaugomis, pavyzdžiui, lizingo dalyko techninio aptarnavimo paslaugos, kurios nėra lizingo davėjo pareiga – ar kaip vieną nedalomą (integralią) sutartį, kuriai taikomos tik dominuojančios (šiuo atveju – lizingo) sutarties taisyklės, ar kaip mišrią, kuriai taikytinos skirtingos, atskiras sutarčių rūšis reglamentuojančios taisyklės. Egzistuojanti užsienio valstybių patirtis (Austrija, Belgija, Prancūzija, Vokietija), manytina, šį klausimą išsprendžia iš esmės – lizingo su papildomomis paslaugomis sutarčiai turi būti taikytinas ekonominio sutarties tikslo kriterijus, pagal kurį visai sutarčiai (šiuo atveju – lizingo su papildomomis paslaugomis) taikytinos dominuojančios (angl. predominant, decesive) sutarties taisyklės. Išimtinais atvejais, pavyzdžiui, kai suteikiamų papildomų paslaugų lizingo dalykui vertė yra santykinai didelė arba artima lizingo dalyko vertei, pavyzdžiui, nedidelės jachtos techninis aptarnavimas, įgulos, administravimo paslaugos ir pan., logiška, jog turėtų būti taikytinos taisyklės, reguliuojančios mišrių sutarčių nuostatų aiškinimą bei taikymą.

4.2.2. Nematerialaus turto lizingavimas: intelektinės nuosavybės kaip lizingo sutarties dalyko problema

Pradedant nagrinėti vieną iš konkrečių specifinių turto rūšių, t. y. fizinio apčiuopiamumo kriterijumi nepasižymintį civilinių (nuosavybės) teisių objektą – intelektinę nuosavybę – kaip lizingo sutarties dalyką, atkreiptinas dėmesys į tam tikrus kalbinius skirtumus. Užsienio teisės doktrinoje bei įvairiuose *soft law* instrumentuose galima sutikti įvairių nematerialaus turto, apimančią intelektinę nuosavybę (angl. *intellectual property*), terminų, pavyzdžiui: *intangible property*, *immaterial goods*, *intangible assets*, *intangible capital*, *intangible resources*, *intellectual capital*. Nors tam tikrų skirtumų tarp šių terminų turinio visgi gali egzistuoti, tačiau sutariama, jog paminėti terminai vartotini kaip sinonimai arba vienas kitą papildančios sąvokos[223]. Analogiškos pozicijos laikomasi ir šiame tyrime.

[223] Dužinskas, A.; Jurgelevičius, A. Nematerialaus turto samprata: ištakos, apibrėžimai, savybės ir elementai. *Verslo sistemos ir ekonomika*. Vol. 4 (2), 2014, p. 208.

CK 1.97 straipsnio 1 dalis nurodo, jog vienas iš civilinių (nuosavybės) teisių objektų yra intelektinės veiklos rezultatai. Ši norma detalizuojama CK 1.111 straipsnyje. Tačiau CK 1.111 straipsnis taip pat nėra pateikiantis baigtinį intelektinės veiklos rezultatų sąrašą[224]. Pagal CK 6.3 straipsnio 2 dalį prievolės dalyku gali būti bet koks turtas, tarp jo (turto) ir intelektinė nuosavybė. Pažymėtina, jog bendriausia prasme CK intelektinei nuosavybei priskiria autorių ir pramoninę (išradimai, patentai, dizainas, prekės ženklai ir t. t.) teisę, komercines paslaptis (angl. *know–how*). Akivaizdu, jog dažnu atveju fizinio apčiuopiamumo kriterijaus neturintis turtas yra itin geidžiamas civilinės apyvartos objektas, pavyzdžiui, intelektinės nuosavybės objektai gali būti net ir hipotekos objektais (CK 4.171 straipsnio 1 dalis)[225]. Dar daugiau, vienas iš plačiausiai naudojamų intelektinės nuosavybės objektų nūdieną – įvairi programinė įranga. Taigi kyla pagrįstas klausimas, ar intelektinės nuosavybės objektai gali būti savarankiškais lizingo sutarties dalykais?

CK 6.568 straipsnio 1 dalis, minėta, įtvirtina „sudaiktintą“ lizingo sutarties objektų sąrašą, todėl CK 6.568 straipsnio 1 dalies prasme lizingo sutarties dalyku intelektinės veiklos rezultatas, deja, negalėtų būti. Nors CK 6.766 straipsnis *expressis verbis* numato, kad išimtinių teisių visuma (teise į firmos vardą, teise į prekių ar paslaugų ženklą, teise į saugomą komercinę (gamybinę) informaciją ir kt.) gali būti franšizės sutarties objektu, tačiau franšizės sutartis neapima daugelio kitų atvejų, pavyzdžiui, programinės įrangos disponavimo atvejų. Atkreiptinas dėmesys, jog pagal CK 6.447 straipsnio 1 dalį intelektinė nuosavybė taip pat negali būti ir nuomos sutarties objektu. Tačiau šio tyrimo autorius mano, jog nagrinėjamu atveju būtina atlikti lyginamąją intelektinės nuosavybės, kaip lizingo sutarties dalyko, analizę.

Daugelyje užsienio teisės valstybių finansinis lizingas traktuojamas kaip nuomos porūšis. Atkreiptinas dėmesys, jog galimybė intelektinei nuosavybei arba turtinėms teisėms būti nuomos sutarties objektu (tikėtina ir lizingo) įtvirtinta Austrijoje, Olandijoje, Prancūzijoje, Graikijoje, Vengrijoje, Italijoje bei kaimyninėje Latvijoje[226]. Otavos konvencijos 1 straipsnio 1 dalies a punktas, apibrėžiantis lizingo objektą intelektinės nuosavybės objektų kaip lizingo sutarties dalyko taip pat nenumato. Primintina, jog Otavos konvencijos rengėjų pateikiamose komentaruose pažymėta, jog Otavos konvencija apsiriboja griežtai tik materialiųjų daiktų (pasižyminčiu apčiuopiamumo kriterijumi) (angl. *capital goods*) lizingu[227]. Tuo tarpu pavyzdinio įstatymo 2 straipsnyje pateikta

[224] Mikelėnas, V., (red.), *supra* note 185, p. 233.
[225] Stripeikienė, J.; Nekrošius, V.; Baranauskas, E., (rec.). *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. IV knyga, 11-asis skyrius: Hipoteka*. Vilnius: Justitia, 2014, p. 23.
[226] Lilleholt, K.; Victorin, A.; Fotshl, A. *et al*., *supra* note 37, p. 115.
[227] *Draft Convention on International Financial Leasing with Explanatory Report*, *supra* note 135, p. 11 (§5 (iv)), 36 (§63).; Stanford, M. J., *supra* note 129, p. 175.

turto (angl. *asset*) sąvoka apibrėžiama kaip bet kokios rūšies nuosavybė (angl. *all property*). Pavyzdinio įstatymo komentare pažymėta, jog turto samprata yra suprantama pakankamai plačiai, kad apimtų intelektinę nuosavybę, o visų pirma – programinę įrangą (angl. *software*)[228]. Šio tyrimo autorius atkreipia dėmesį, jog pavyzdinio įstatymo oficialus komentaras paragrafuose §16-18 išsamiai atskleidžia intelektinės nuosavybės kaip lizingo sutarties dalyko problematiką. Manytina, jog pavyzdinio įstatymo komentaro teiginiai analizuotini kiek plačiau.

Pavyzdinio įstatymo komentatoriai bei pavyzdinio įstatymo rengėjai[229] nagrinėdami intelektinės nuosavybės kaip lizingo dalyko problematiką išsamesniam intelektinės nuosavybės lizingavimo suvokimui pateikė aprašomojo pobūdžio pavyzdį. Buvo pateiktas konkretus atvejis su programinės įrangos (angl. *software*) lizingu ((§16-18). Komentatoriai bei rengėjai išskyrė du atvejus, kurių vienas teisine prasme yra probleminis. *Pirmasis* atvejis, kuris teisine prasme yra pakankamai aiškus yra tuomet, kai programinė įranga yra neatskiriamai susijusi (inkorporuota) su kokiu nors konkrečiu daiktu, be kurio jis (daiktas) paprasčiausiai nefunkcionuotų, pavyzdžiui, automobilis. Nagrinėjamo kazuso atveju programinė įranga nėra traktuojamas kaip savarankiškas nuosavybės teisės objektas, nes programinė įranga savaime (kaip savarankiškas objektas) neturi jokios ekonominės vertės, t. y. kompiuterio algoritmų pagalba yra valdomas automobilis, kuris ir yra pagrindinis lizingo gavėjo tikslas. Taigi tais atvejais, kai intelektinė nuosavybė, pavyzdžiui, kompiuterinė programa tarnauja materialaus (fizinėmis savybėmis pasižyminčio) daikto įprastam funkcionavimui, intelektinės nuosavybės lizingavimo problemos nėra, nes nagrinėjamu atveju intelektinė nuosavybė nėra savarankiškas lizingo sutarties dalykas. *Antrasis* atvejis yra tuomet, kai programinė įranga yra lizinguojama kaip savarankiškas lizingo sutarties dalykas, pavyzdžiui, ketinama išlizinguoti biuro programinę įrangą, kuri nėra priklausoma nuo materialiomis savybėmis pasižyminčio daikto. Šio kazuso atveju, pavyzdinio įstatymo komentatorių bei rengėjų nuomone, reikalinga analizuoti valdymo (angl. *possession*) sampratą kiekvienoje nacionalinėje valstybėje atskirai.

Oficialaus pavyzdinio įstatymo komentare teigiama (§17), kad pavyzdinis įstatymas nereguliuoja valdymo (angl. *possession*) sampratos, todėl valdymo kategorija yra palikta kiekvienos valstybės nacionalinės teisės reguliavimui. Tačiau pavyzdinio įstatymo komentatoriai, apibendrinę įvairių valstybių nacionalinę praktiką valdymo sampratos klausimais pabrėžė (§17-18), jog valstybės, kurios valdymo sampratą iš esmės sieja tik su galimybe valdyti daiktą fiziškai ir

[228] UNIDROIT Model Law on Leasing. Official Commentary, *supra* note 36, p. 8 (§16).
[229] Castillo–Trianai, R., *supra* note 36, p. 11–14.

nenumato platesnio turinio valdymo sampratos, deja, nenumato ir galimybės lizinguoti intelektinę nuosavybę kaip savarankišką civilinių (nuosavybės) teisių objektą. Ir priešingai, tos valstybės, kuriose įtvirtinta plati valdymo samprata, t. y. apimanti ir netiesioginį (nereikalaujama fizinio kontakto) daikto valdymą (angl. *constructive possession*) arba fikcinį (specialų, intelektinį) daikto valdymą (angl. *functional control*), intelektinei nuosavybei, kaip civilinių (nuosavybės) teisių objektui, jokių ribojimų būti lizingo sutarties dalyku nenumatoma. Minėta, intelektinė nuosavybė lizingo sutarties dalyku gali būti Austrijoje, Olandijoje, Prancūzijoje, Graikijoje, Vengrijoje, Italijoje, Argentinoje bei Latvijoje, nes šiose valstybėse valdymo samprata nėra susieta vien su fiziniu daikto valdymu. Šio tyrimo autorius mano esą tikslinga tai pat panagrinėti ir Lietuvoje esantį valdymo teisinį reguliavimą per intelektinės nuosavybės teisės prizmę.

Analizuojant lietuviškąją valdymo sampratą vienareikšmišką išvadą dėl intelektinės nuosavybės objektų galimybės būti savarankišku valdymo objektu padaryti sudėtinga. Viena vertus, CK įtvirtina nesavarankišką, t. y. titulinio (kaip daiktinės ar prievolinės teisės vieno iš elementų) valdymo bei netitulinio arba savarankiško valdymo sampratas. Tiek vieno, tiek kito valdymo sampratos atveju CK nuostatos išimtinai kalba tik apie „*daikto*“, tačiau ne apie „*turto*“ valdymą. *Inter alia* visos su valdymo sampratomis susijusios nuostatos yra būtent daiktinės teisės dalyje. Kita vertus, atsižvelgus į tai, jog intelektinė nuosavybė Lietuvoje yra savarankiškas civilinės teisės specialiosios dalies pošakis, kuris nėra kodifikuotas, o sureguliuotas specialiaisiais teisės aktais (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos autorių ir gretutinių teisių įstatymu[230] (toliau – AGTĮ), Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymu[231]), CK nuosavybės (manytina, jog valdymo taip pat – *tyrimo autoriaus nuomonė*) teisės nuostatos intelektinės nuosavybės teisėms iš esmės negali būti pritaikytos[232]. Specialūs įstatymai įvairių intelektinės nuosavybės sandorių, pavyzdžiui, nuomos, panaudos nedraudžia, tačiau dažniausiai tokių sandorių objektą supranta kaip materialius daiktus (laikmenas), kuriuose objektyvia forma yra išreikšti intelektinės veiklos rezultatai[233]. Nors vienareikšmiško atsakymo dėl valdymo teisės modelio, įtvirtinto Lietuvoje, imant domėn ir intelektinės veiklos rezultatus, nėra, tačiau šio tyrimo autorius atsižvelgęs į naujausią teisės doktriną teigiančią, jog CK daiktinės teisės skyrius intelektinės nuosavybės teisei iš principo negali būti

[230] Lietuvos Respublikos autorių ir gretutinių teisių įstatymas. *Valstybės žinios.* 1999. Nr. 50-1598.
[231] Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas. *Valstybės žinios.* 2000. Nr. 92-2844.
[232] Birštonas, R.; Klimkevičiūtė, D.; Matulevičienė, N. J., *et al. Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ „Registrų centras“, 2010, p. 33.
[233] Vileita, A. *Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 214(10) straipsnio komentaras. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos. Tarptautinė Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2000, p. 21–22.

taikytinas bei specialiųjų įstatymų nuostatas, pavyzdžiui, AGTĮ 2 straipsnio 24 bei 25 punktus, mano, jog Lietuvos intelektinės nuosavybės teisinis reguliavimas yra modernus ir, manytina, įtvirtinantis galimybę ne tik valdyti (turima omenyje intelektinį arba fiziniu kontaktu nepasižymintį valdymą), bet ir lizinguoti intelektinės nuosavybės objektus.

Reziumuojant tai, kas išdėstyta šiame skyriuje, darytina išvada, jog senesnės kartos teisės aktai – Otavos konvencija bei nacionalinių valstybių civilinės teisės kodifikacijos iš esmės nenumatė galimybės lizinguoti intelektinės nuosavybės kaip civilinių (nuosavybės) teisių objekto dėl vienos paprastos priežasties – valdymo (angl. possession) samprata buvo suvokiama tik kaip fizinis, bet ne intelektualus daikto valdymas. Tačiau vystantis civilinei apyvartai modernesnis teisinis reguliavimas pateikia platesnį požiūrį į valdymą ir atsisako vien valdymo susiejimo tik su fiziniu daikto valdymu, įtvirtindamas ir intelektualų arba fikcinį daikto valdymą. Tai reiškia, jog, pavyzdžiui, pavyzdinis įstatymas bei tam tikrų valstybių teisinis reguliavimas nenumato jokių ribojimų intelektinei nuosavybei būti lizingo sutarties dalyku. Lietuvos teisinis reguliavimas nėra visiškai aiškus ta prasme, ar savarankiškas intelektinės nuosavybės objektas gali būti lizingo sutarties dalyku. Tačiau šio tyrimo autoriaus subjektyvia nuomonė, atsižvelgus į tai, kad intelektinės nuosavybės teisinis reguliavimas Lietuvoje yra priskirtinas savarankiškam civilinės teisės specialios dalies pošakiui, kuriam iš esmės negali būti taikytinos CK daiktinės teisės normos, intelektinei nuosavybei nėra jokių teisinių kliūčių būti savarankišku lizingo sutarties objektu.

4.3. Įmonės kaip visumos turtinių ir neturtinių teisių komplekso lizingavimo problematika

Įmonė kaip visuma turtinių ir neturtinių teisių kompleksas teisės literatūroje yra suprantama net trimis prasmėmis: a) kaip civilinių teisių subjektas; b) kaip civilinių (nuosavybės) teisių objektas ir; c) kaip sąvoka apibendrinanti visas juridinių asmenų teisines formas[234]. Teisinio preciziškumo dėlei verta pažymėti, jog šio tyrimo atveju aktuali tėra įmonės kaip civilinių (nuosavybės) teisių objekto samprata, todėl šiame poskyryje įmonė kaip visuma turtinių ir neturtinių teisių kompleksas yra analizuojama būtent pagal pastarąją sampratą. Akcentuotina, jog įmonės kaip visumos turtinių ir neturtinių teisių komplekso galimybės būti savarankišku lizingo sutarties dalyku tema Lietuviškoje teisės literatūroje bei teismų praktikoje – *terra incognito*. Tačiau šio tyrimo autoriaus manymu, nagrinėjamas klausimas vertas nors ir trumpos teisinės analizės.

[234] Jakutytė–Sungailienė, A. Įmonė – *sui generis* civilinių teisių objektas. *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: Pirmieji dešimt galiojimo metų*. Mokslo studija. Vilnius: MRU, 2013, p. 133.

CK 1.110 straipsnio 1 dalis teigia, kad civilinių (nuosavybės) teisių objektu gali būti įmonė, kaip verslu užsiimančiam (pelno siekiančiam) asmeniui priklausantis turto ir turtinių bei neturtinių teisių, skolų ir kitokių pareigų visuma. CK I knygos komentatoriai[235] analizuodami CK 1.110 straipsnio 1 dalį teigia, kad įmonė kaip visuma turtinių ir neturinių teisių kompleksas gali būti įvairių sandorių objektas (numato nebaigtinį sąrašą sandorių ((sutarčių) rūšių) ir, be kita ko, akcentuojama, jog CK 1.110 straipsnį reikalinga taikyti sistemiškai su kitomis CK nuostatomis, pavyzdžiui, CK 6.402 ir 6.536 straipsniais. Iš CK komentaro teiginių galima daryti išvadą, jog įmonė kaip turtinis kompleksas gali būti įvairių sandorių objektu. Tačiau šio tyrimo autorius pažymi, jog teisės doktrinoje yra ir *vice versa* nuomonių, teigiančių, jog „nors teoriškai įmonė, kaip nekilnojamasis turtinis kompleksas, galėtų būti daugelio sandorių dalykas, iš esmės įmonė gali būti **tik** pirkimo–pardavimo sutarties ir nuomos sutarties dalykas, nes šitai *tiesiogiai* numato CK[236]“. Dar daugiau, tas pats šaltinis teigia, jog įmonė kaip turtinis kompleksas negali būti ir įkeitimo objektu[237]. Tačiau šio tyrimo autorius tokiam opoziciniam ir pernelyg formalistiniam požiūriui nepritaria. Visų pirma, naujausioje teisės literatūroje nurodoma, kad įmonė kaip turtinis kompleksas yra visavertis įkeitimo (hipotekos) objektas[238]. Antra, tyrimo autorius nesutinka su teiginiu, jog CK tiesiogiai numato galimybę įmonei kaip turtiniam kompleksui būti **tik** pirkimo–pardavimo ir nuomos sutarčių dalyku. Pažymėtina, jog įmonė kaip turtinis kompleksas gali būti ir paveldėjimo santykių objektas (CK 5.72 straipsnis). Dar daugiau, įmonė kaip turtinis kompleksas laisvai cirkuliuoja tiek aukcionuose, tiek vykdymo procese[239]. Taigi manytina, jog jeigu CK tiesiogiai, t. y. *expressis verbis* ir neįvardija konkrečios sutarties rūšies, pagal kurią gali būti disponuojama įmone kaip turtiniu kompleksu, tai nereiškia, jog atskiroms sutarčių rūšims negalėtų būti *mutatis mutandis* taikomos įmonės pirkimo–pardavimo ar nuomos sutarčių taisyklės, juolab, jog jau šiame tyrime nustatyta, kad daugelis užsienio valstybių (pavyzdžiui, Anglija) bei teisės teoretikų lizingą laiko kaip nuomos sutarties porūšį (dėl šios priežasties kartais sutinkamas ne lizingo, tačiau finansinės nuomos terminas). Šio tyrimo autoriaus manymu, įmonė kaip turtinis kompleksas iš esmės gali būti daugelio sutarčių rūšių dalykas, o jeigu tam tikra sutartis stokoja specifinio teisinio reguliavimo, manytina, kad turėtų būti taikytinas toks *mutatis mutandis* teisinis reguliavimas, kuris savo esme konkrečiu atveju yra artimiausias individualiai sutarties rūšiai. Nustačius, jog įmonė kaip turtinių teisių

[235] Mikelėnas, V., (red.), *supra* note 185, p. 232.
[236] Mizaras, V., (red.)., *supra* note 195, p. 484.
[237] *Ibid*., p. 485.
[238] Stripeikienė, J.; Nekrošius, V.; Baranauskas, E. (rec.)., *supra* note 232, p. 22.
[239] Jakutytė–Sungailienė, A., *supra* note 241, p. 129, 132.

kompleksas gali būti įvairių sutarčių rūšių dalyku, keltinas klausimas, ar CK numato galimybę įmonei kaip turtinių ir neturinių teisių kompleksui būti visaverčiu savarankišku lizingo sutarties dalyku?

Šiame tyrime minėta, jog CK 6.568 straipsnio 1 dalis numato „sudaiktintą“ lizingo sutarties dalyko sampratą, t. y. lizingo sutarties dalyku gali būti tik bet kokie nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji ***daiktai***. CK 1.98 straipsnio 3 dalyje teigiama, kad įstatymai gali pripažinti nekilnojamaisiais daiktais ir kitą ***turtą***. Ši CK 1.98 straipsnio 3 dalies nuostata yra itin sveikintina teisinės technikos požiūriu, nes šiuolaikinei civilistikai turtą suprantant plačiuoju požiūriu (turtas yra visa tai, kas turi ekonominę vertę ir gali būti civilinės apyvartos objektu), net ir fizinio apčiuopiamumo kriterijumi nepasižymintys daiktai, įstatymais gali būti prilyginti nekilnojamiems daiktams. Tai reiškia, kad sukuriama teisinė fikcija, kuri įgalina tam tikriems civilinės (nuosavybės) teisės objektams pritaikyti nekilnojamųjų daiktų teisinį reguliavimą. Tai ypač aktualu tais atvejais, kai tam tikras civilinės (nuosavybės) teisės objektas yra sudarytas iš daugelio atskirų, tarpusavyje skirtingų elementų, kuriems taikytinas skirtingas teisinis reguliavimas, pavyzdžiui, įmonė kaip visuma turtinių ir neturtinių teisių kompleksas. Tai reiškia, kad civilinės apyvartos palengvinimui tam tikrus, mišrius, iš daugelio elementų susidedančius civilinių (nuosavybės) teisės objektus, CK įgalina traktuoti kaip vientisą (nedalomą) nekilnojamąjį daiktą ir taikyti vieningą – nekilnojamojo daikto – teisinį režimą. Nagrinėjant įmonę kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksą atkreiptinas dėmesys į CK 1.110 straipsnio 1 dalies 2 sakinį, kuris teigia, kad „įmonė yra laikoma nekilnojamuoju daiktu“. Tai reiškia, kad įmonei kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksui yra taikytinas specialus nekilnojamiesiems daiktams būdingas teisinis režimas, t. y. įmonė su visomis turtinėmis ir neturtinėmis teisėmis bei pareigomis yra „sudaiktinama“. Šio tyrimo autorius mano, jog toks įmonės „sudaiktinimas“ – sveikintinas reiškinys dėl kelių priežasčių. *Pirma*, nekilnojamųjų daiktų teisinis režimas įmonei kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksui įgalina šią fikciją būti bet kokių sandorių (sutarčių) dalyku, pavyzdžiui, pirkimo–pardavimo, nuomos, hipotekos, paveldėjimo, draudimo ir pan. Šio tyrimo autoriaus subjektyvia nuomone, nėra jokių teisinių kliūčių įmonei kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksui būti netgi savarankišku prievolės įvykdymo užtikrinimo dalyku. *Antra*, įmonei kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksui suteikus nekilnojamojo daikto teisinį režimą netenka prasmės ginčai dėl įmonės turtui, kuris nepasižymi fizinio apčiuopiamumo kriterijumi, t. y. intelektinei nuosavybei, teisei į įmonės pavadinimą, dalykinei reputacijai ir kitam

panašiam turtui, taikytino teisinio reguliavimo[240]. Žinoma, reikėtų sutikti, kad egzistuoja atvejų, kuomet įmonės turto daliai, pavyzdžiui, intelektinei nuosavybei, teisei į pavadinimą, dalykinei reputacijai ar *know – how* gali būti ar net turėtų būti subsidiariai taikomas ne tik nekilnojamojo daikto, bet ir intelektinės nuosavybės teisinis režimas. Šio tyrimo autorius turi omenyje, jog, pavyzdžiui, perleidžiant įmonės dalykinę reputaciją ar intelektinę nuosavybę (kartu su visa įmone), kuri dar nėra objektyvizuota į materialią (fizinę) formą, galima būtų subsidiariai taikyti ir specialųjį konkretaus turto, nepasižyminčio fizinėmis apčiuopiamumo savybėmis, teisinį reguliavimą. Manytina, jog tai daugiau teisinės technikos, o ne koncepcijos klausimai. Taigi CK įmonei kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksui suteikus nekilnojamojo daikto teisinį režimą, t. y. CK 1.110 straipsnio 1 daliai pripažinus įmonę kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksą nekilnojamuoju daiktu pagal įstatymą, nebelieka jokių formalių kliūčių šiam specifiniam civilinės (nuosavybės) teisės objektui būti ir savarankišku lizingo sutarties dalyku pagal CK 6.568 straipsnio 1 dalį. Juolab, pažymėtina, jog lyginamosios teisės požiūriu įmonės kaip turtinių ir neturtinių teisių komplekso lizingavimas nėra naujas reiškinys. Šiame tyrime analizuojant Bulgarijos lizingo teisinį reguliavimą atkreiptas dėmesys į tai, jog Bulgarijos civilinis kodeksas net *expressis verbis* numato galimybę susitarti dėl specifinio lizingo sutarties dalyko – įmonės kaip turtinių ir neturtinių teisių komplekso. Tačiau akivaizdu, jog įmonė kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksas yra itin specifinis civilinės (nuosavybės) teisės objektas, todėl trumpai apžvelgtinas papildomai (subsidiariai) taikytinų CK nuostatų klausimas.

CK 6.568 straipsnio 1 dalis *expressis verbis* neįtvirtina, jog įmonė kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksas gali būti lizingo dalyku, tačiau tai išplaukia iš pačios CK 6.568 straipsnio 1 dalies formuluotės. Šio tyrimo autorius nori atkreipti dėmesį į tai, jog įmonės kaip turtinių ir neturtinių teisių komplekso pardavimas bei nuoma yra detaliai sureguliuota CK nuostatomis. Kuo įmonės kaip turtinių ir neturtinių teisių komplekso pirkimo–pardavimo (CK 6.402-6.410 straipsniai) bei nuomos (CK 6.536-6.544 straipsniai) teisinis reguliavimas yra aktualus lizingo sutarčiai? Šio tyrimo autoriaus nuomone, įmonės kaip turtinių ir neturtinių teisių komplekso pirkimo–pardavimo bei nuomos teisinio reguliavimo ypatumai gali pasireikšti lizingo sutartyje numačius galimybę (išlygą) lizingo sutarties termino pabaigoje lizingo gavėjui įsigyti įmonę kaip turtinį kompleksą nuosavybės teise. Šio tyrimo autoriaus nuomone, įmonei (kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksui) esančiai lizingo sutarties dalyku pagal bendrąją taisyklę turėtų būti *mutatis mutandis* taikytinas įmonės

[240] Jakutytė–Sungailienė, A., *supra* note 241, p. 149–158.; Белов. В. А. *Имущественные комплексы: очерк теории и опыт догматической конструкции по российскому гражданскому праву. [Property complexes: sketch of the theory and experience dogmatic structure on the Russian civil law]*. Москва: Центр ЮрИнфоР, 2004, p. 172-198.

nuomos sutarties (CK 6.536-6.544 straipsniai) teisinis reguliavimas. Tai būtų bendraisiais atvejais, kai lizingo sutartyje nebūtų numatyta nuosavybės teisės perėjimo išlyga arba jei tokia nuosavybės teisės išlyga ir būtų numatyta, tačiau lizingo gavėjas ja (išlyga) nebūtų pasinaudojęs. Tačiau tais atvejais, kai lizingo sutarties termino pabaigoje lizingo gavėjas išreikštų valią pasinaudoti išlyga ir įmonę (kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksą) įsigyti nuosavybėn, šio tyrimo autoriaus manymu, įmonės (kaip turtinių ir neturtinių teisių komplekso) nuosavybės teisės perėjimui turėtų būti taikytinos ne bendrosios *mutatis mutandis* įmonės nuomos (CK 6.536-6.544 straipsniai), o būtent *mutatis mutandis* įmonės pirkimo–pardavimo sutarties rūšies (CK 6.402-6.410 straipsniai) teisinis reguliavimas. Šio tyrimo autoriaus nuomone, toks specifinis šių taisyklių taikymas atitiktų CK normų logiką *inter alia* tokiu būdu būtų išvengta iš principo naujo teisinio reguliavimo sukūrimo tais atvejais, kai kokie nors įmonės (kaip turtinių ir neturtinių teisių komplekso) lizingavimo klausimai nebūtų sureguliuoti pagal lizingo sutarties teisinį reguliavimą (CK 6.567-6.574 straipsniai).

Apibendrinus 4.3. skyriaus teiginius, darytina išvada, jog įmonė kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksas dėka CK 1.98 straipsnio 3 dalies bei 1.110 straipsnio 1 dalies suteikto nekilnojamojo daikto teisinio režimo (t. y. įmonės kaip komplekso „sudaiktinimo“) Lietuvos civilinėje teisėje gali būti įvairių sutarčių rūšių dalykas. Manytina, jog išimtis nėra ir lizingo sutartis, nes CK 6.568 straipsnio 1 dalies formuluotė nesudaro jokių teisinių kliūčių įmonei kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksui būti savarankišku lizingo sutarties dalyku. Šio tyrimo autoriaus manymu, bendroji taisyklė turėtų būti ta, jog lizinguojant įmonę kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksą lizingo sutarčiai turėtų būti mutatis mutandis taikytinos įmonės nuomos (CK 6.536-6.544 straipsniai) taisyklės. Tais atvejais, kai lizingo gavėjas išreikštų valią lizingo sutarties termino pabaigoje pasinaudoti turto išpirkimo nuosavybėn sąlyga, lizingo sutarčiai turėtų būti mutatis mutandis taikytinos įmonės pirkimo–pardavimo (CK 6.402-6.410 straipsniai) nuostatos.

Reziumuojant viso ketvirtojo šio tyrimo skyriaus „kito turto kaip lizingo sutarties dalyko problematika“ išdėstytus teiginius, darytina išvada, kad įstatymų leidėjas CK 6.568 straipsnio 1 dalies nuostata, jog lizingo sutarties dalykas gali „bet kokie nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai“ įtvirtino siaurąją arba „sudaiktintą“ turto sampratą. Tačiau akcentuotina, jog konkretus turto sąvokos turinys bei santykio su materialiais daiktais nustatymas yra ne įstatymų leidėjo, o teisės doktrinos prerogatyva. Šiuolaikinė civilistika, pasiremdama nūdienos laikmečio realijas atitinkančia teisės doktrina, išplečia termino „daiktas“ sampratą (terminas „daiktas“ ilgą

laiką buvo laikytinas termino „turtas“ sinonimu („daiktas“ = „turtui“ ir vice versa)) nesutapatindama „daikto“ ir „turto“ terminų, t. y. turtą rekomenduoja suvokti plačiąja prasme, o daiktą traktuoti tik kaip vieną iš daugelio turto rūšių. Taigi turtu laikytina visa, kas turi ekonominę vertę ir gali būti neribotu civilinių (nuosavybės) teisės objektu. Doktrina taip pat siūlo įtvirtinti materialių ir nematerialių vertybių sąvokas, kurios iš principo atskiriamos ne pagal fizinio apčiuopiamumo kriterijų, o pagal konkretaus turto ekonominės vertės bei civilinio apyvartumo savybes. Tai reiškia, kad sutarčių teisei iš esmės negali būti taikytina daiktinės teisės koncepcija, kuri nuosavybės teisės objektus sutapatina tik su materialiais daiktais („daiktas“ = „turtui“), nes daiktų kaip turto sinonimo samprata yra per siaura šiuolaikinei lizingo sutarčiai. Išplėtus turto sąvoką ir atsiskyrus nuo „daikto“ kaip turto sinonimo monopolinės padėties kinta ir valdymo (angl. possession) samprata. Laikmečio realijas atitinkantis teisinis reguliavimas pateikia platesnį požiūrį ir į valdymo sampratą, kuomet atsisakoma valdymo susiejimo tik su fiziniu daikto valdymu, būdingu klasikinei daiktinei teisei, t. y. įtvirtinamas ir intelektualus (protu suvokiamas) arba fikcinis daikto valdymas. Ir būtent dėl šios priežasties pavyzdinis lizingo įstatymas bei tam tikrų valstybių teisinis reguliavimas numato ir kito, fizinio apčiuopiamumo kriterijumi nepasižyminčio, turto lizingavimą, pavyzdžiui, intelektinės nuosavybės lizingą. Nors Lietuvos lizingo teisinis reguliavimas kito turto, nepasižyminčio fizinio apčiuopiamumo kriterijumi, nėra visiškai aiškus, tačiau šio tyrimo autoriaus nuomone, prievolių teisėje galioja būtent moderni turto (materialių vertybių) samprata ir todėl, pavyzdžiui, intelektinės nuosavybės lizingavimui iš esmės nėra jokių teisinių kliūčių būti lizingo sutarties dalyku. Pažymėtina, jog veiksmai, kurie yra prievolės dalykas, pavyzdžiui, atlygintinų paslaugų teikimas, negali būti savarankišku lizingo sutarties dalyku. Bet lizingo sutarties dalyku gali būti tos atlygintinos paslaugos, kurios yra konkrečiai susijusios su lizinguojamu dalyku. Tokia lizingo sutartis paprastai įvardijama kaip lizingo su papildomomis paslaugomis sutartis. Akcentuotina, jog tais atvejais, kai lizingo davėjas turi pareigą atlikti tam tikrus veiksmus, susijusius su konkrečiu lizingo sutarties dalyku, tai tokie veiksmai (paslaugos) apskritai netraktuotini kaip savarankiškas sutarties dalykas. Tačiau lizingo sutarčiai su papildomomis paslaugomis, kurios nėra lizingo davėjo pareiga, yra taikomas ekonominio sutarties tikslo kriterijus, pagal kurį taikytinos dominuojančios (angl. predominant, decesive) sutarties taisyklės. Tai reiškia, jog lizingo sutartį kvalifikavus kaip pagrindinę sutartį teikiamų paslaugų atžvilgiu, atlygintinoms paslaugoms turėtų būti taikytinos lizingo sutarties nuostatos, o ne savarankiškas atlygintinų paslaugų sutarties rūšies teisinis reguliavimas. Be abejo, išimtinais atvejais, kai suteikiamų papildomų paslaugų konkrečiam lizingo dalykui vertė yra santykinai didesnė už patį lizinguojamą dalyką, protinga būtų lizingo

sutarčiai taikyti ir mišrių sutarčių reguliavimą. Paradoksalu, tačiau aukščiau itin kritikuotas turto „sudaiktinimas“ tam tikrais atvejais gali būti sveikintinas teisinis reiškinys norint lizingo sutarties dalyku pripažinti itin specifines turto rūšis. Pavyzdžiui, „sudaiktinus“ įmonę kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksą, t. y. suteikiant šiam specifiniam turtui nekilnojamojo daikto teisinį režimą, CK 6.568 straipsnio 1 dalies formuluotė nesudaro jokių teisinių kliūčių įmonei kaip turtinių ir neturtinių teisių visumai būti savarankišku lizingo sutarties dalyku.

5. IŠVADOS

1. Lietuvos Respublikos lizingo teisinis reguliavimas yra recepuotas ne iš Otavos konvencijos nuostatų, o iš Rusijos Federacijos Respublikos civilinio kodekso 665-670 straipsnių. Be kita ko, Lietuvoje, kaip ir Rusijos Federacinėje Respublikoje, lizingo kaip privatinės teisės reiškinio samprata yra kompleksiška, t. y. lizingas gali būti suvokiamas per ekonominių santykių teisinės formos (lizingo sutartis) arba per ekonominės veiklos rūšies (lizingo veikla) prizmę.

2. Analizuotas lizingo *sutarties* teisinis reguliavimas nevisiškai atitinka nūdienos civilistikos postulatus. CK 6.568 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta siauroji turto samprata arba kitaip – lizingo sutarties dalyko apimtis yra „sudaiktinta“. Dar daugiau, žemės bei gamtos ištekliai taip pat yra eliminuoti iš lizingo sutarties dalyko apimties. Draudimas lizingo sutartyje kaip dalyką numatyti žemę (žemės sklypus) bei gamtos išteklius įstatymų leidėjo bei teismų praktikos yra paaiškinamas per amortizacijos kriterijų – teigiama, jog žemė ir gamtos ištekliai teisine prasmė nėra nusidėvintis dalykas. Lizingo sutarties dalyko apimties „sudaiktinimas“ (tik fizinio apčiuopiamumo kriterijumi pasižymintys daiktai) iš esmės paaiškintinas stipria daiktinės teisės įtaka nuosavybės teisės objektams, kai „*daiktas*“ = „*turtui*“.

3. Teisiniu požiūriu lizingo sutarties dalyko „sudaiktinimas“ bei susiaurinimas šiuolaikinėje civilistikoje nėra objektyviai pateisinamas. Nūdienos civilistika ir ypač prievolių teisė įtvirtina plačiąją turto sampratą, kuomet nuosavybės teisės objektais laikoma visa tai, kas turi ekonominę vertę ir civilinio apyvartumo savybę („daiktas“ tėra viena iš „turto“ rūšių). Be to, teisinis reguliavimas *per se* numato draudimus visoms be išimties sandorių rūšims, kurių dalykas yra iš civilinės apyvartos išimtas arba ribotai joje cirkuliuojantis turtas. Dar daugiau, turto (ne)amortizacijos kriterijus, plačiai taikomas lizingo sutarties dalykui pateisina lizingo sutarties įmokų išdėstymą ar papildomus formalius reikalavimus lizingo sutarčiai, tačiau ne draudimus ir ribojimus lizingo sutarties dalyko sąrašui. Egzistuojantys lizingo sutarties dalyko ribojimai grindžiami politinio pobūdžio argumentais, o ne objektyvia teisine būtinybe.

4. Tarptautiniu lygmeniu lizingas reguliuojamas Otavos konvencija, Keiptauno konvencija bei jį lydinčiais trimis protokolais ir vienu *soft law* instrumentu – pavyzdiniu lizingo įstatymu (angl. *UNIDROIT model law on leasing*). Reikšmingiausias yra pavyzdinio lizingo įstatymas, kuriame atsispindi 34 metų (nuo 1974 m. iki 2008 m., kai buvo priimta galutinė pavyzdinio įstatymo redakcija) UNIDROIT darbo grupės įdirbis lizingo teisinio reguliavimo srityje. Pavyzdinio lizingo įstatymo nuostatos apibendrina iki tol buvusią lizingo teisinio reguliavimo praktiką, spragas bei netobulumus ir pateikia universalų pavyzdinį teisinį instrumentą, skirtą vieningam lizingo sutarties

teisniam reguliavimui, atitinkanti modernios privatinės teisės dogmas. Reikšmingiausia tai, jog pavyzdinis lizingo įstatymas pateikia šiandienos civilinės apyvartos poreikius patenkinantį lizingo dalyko teisinį reguliavimą, t. y. lizingo dalykui nenumato jokių formalių ir objektyviai nepateisinamų draudimų ar ribojimų.

5. Lyginamosios užsienio valstybių lizingo teisinio reguliavimo analizės rezultatai iš tiesų yra sunkiai apibendrinami dėl labai įvairios skirtingos jurisdikcijų praktikos. Užsienyje, kaip ir Lietuvoje, įprasta lizingo teisinį reguliavimą suvokti arba per vienos iš privatinės teisės sutarčių rūšies, arba per ūkinės–komercinės veiklos aspektą. Lizingo sutarties dalyko standartas – kilnojamieji individualiais požymiais apibrėžti daiktai, įskaitant žemės sklypo priklausinius bei nekilnojamieji daiktai pagal įstatymą (laivai, lėktuvai ir kt.). Žemės ir gamtos išteklių teisinis reguliavimas užsienio jurisdikcijose paprastai patenka ne į civilinės, o į nekilnojamojo turto teisės (angl. *real estate law*) reguliavimo apimtį, tačiau išskyrus Rusiją, žemė ir gamtos ištekliai yra įprastas lizingo sutarties dalykas. Valstybės, kurios neseniai atnaujino privatinės teisės reguliavimą iš esmės atnaujino ir lizingo teisinį reguliavimą, pastarąjį derinant su moderniu lizingo teisiniu reguliavimu. Tokios valstybės lizingo sutarties dalykui jau nebetaiko jokių objektyviai nepateisinamų ribojimų.

6. Lizingo teisinis reguliavimas Lietuvoje nevisiškai patenkina šiuolaikinės privatinės teisės poreikius. Taigi dėl šios priežasties iškyla poreikis Lietuvos įstatymuose įtvirtintas lizingo sutarties nuostatas aiškinti ne tik pagal Otavos konvenciją, bet ir pagal modernaus privatinės teisės (*soft law*) instrumento – pavyzdinio lizingo įstatymo (angl. *UNIDROIT model law on leasing*) pateikiamą reguliavimą. Aktuali turėtų būti ir jurisdikcijų, kurios pastaruoju metu atnaujino privatinės teisės reguliavimą, pastarąjį suderindamos su moderniais *soft law* instrumentais, patirtis.

7. Moderni privatinės teisės doktrina reikalauja be objektyvių teisinių pateisinimų neriboti (nesusiaurinti) nei lizingo sutarties, nei lizingo sutarties dalyko nuostatų apimties.

6. PASIŪLYMAI

Šio tyrimo autorius, atsižvelgęs į tyrimo metu gautus rezultatus bei išvadas, ***Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjui siūlo***:

1. CK 1.97 straipsnio 1 dalies redakciją „*civilinių teisių objektai yra daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės*“ ***pakeisti*** ir išdėstyti nuostatą nauja redakcija taip:

– „**1.97 straipsnis. Civilinių teisių objektas.**

1. Civilinių teisių objektais yra materialios ir nematerialios vertybės“.

2. Likusias CK nuostatas teisinės technikos prasme ***suderinti*** su naująja CK 1.97 straipsnio 1 dalies redakcija.

3. CK 4.38 straipsnio redakciją „*nuosavybės teisės objektu gali būti daiktai ir kitas turtas*“ ***pakeisti*** ir išdėstyti šią nuostatą nauja redakcija taip:

– „**4.38 straipsnis. Nuosavybės teisės objektas.**

Nuosavybės teisės objektu gali būti vertybės, kurios pasižymi ekonominės vertės ir civilinio apyvartumo kriterijais“.

4. Likusias CK nuostatas teisinės technikos prasme ***suderinti*** su naująja CK 4.38 straipsnio redakcija.

5. CK 6.568 straipsnio 1 dalies redakciją „*lizingo sutarties dalyku gali būti bet kokie kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai, išskyrus žemę ir gamtos išteklius*“ ***pakeisti*** ir išdėstyti nuostatą nauja redakcija taip:

– „**6.568 straipsnio 1 dalis. Lizingo sutarties dalykas**.

1. Lizingo sutarties dalyku gali būti bet koks objektas, galintis būti nuosavybės teisės objektu“.

6. Likusias CK XXX skyriaus „Lizingas (finansinė nuoma)“ nuostatas (CK 6.567, 6.569–6.574 straipsniai) teisinės technikos prasme ***suderinti*** su naująja CK 6.568 straipsnio 1 dalies redakcija.

Šio tyrimo autorius atsižvelgęs į tyrimo metu gautus rezultatus bei išvadas, ***Lietuvos Respublikos teismams siūlo***:

– CK XXX skyriaus „Lizingas (finansinė nuoma)“ nuostatas (CK 6.567-6.574 straipsniai) ***sistemiškai analizuoti*** *mutatis mutandis* atsižvelgiant į modernaus pavyzdinio lizingo įstatymo (angl. *UNDROIT model law on leasing*) pateikiamą lizingo sutarties teisinį reguliavimą.

7. LITERATŪROS SĄRAŠAS

7.1. Norminė literatūra:

1. 13-asis verslo apskaitos standartas „Nematerialusis turtas“, patvirtintas VĮ Lietuvos Respublikos apskaitos instituto standartų tarybos 2003 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 20-616.
2. 2003 m. gruodžio 18 d. Lietuvos Respublikos apskaitos instituto standartų tarybos nutarimas Nr. 1 20–as verslo apsakitos standartas „Nuoma, lizingas (finansinė nuoma), ir panauda”. *Valstybės žinios.* 2013. Nr. 137-6959.
3. Bendrosios pagrindų sistemos projektas. *Draft Common Frame of Reference (DCFR). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law*. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-02 17:56]. < http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf>.
4. Convention on International Interests in Mobile Equipment (Cape Town Convention) (Entry Into Force 2004-04-01). 2307 U.N.T.S. 285; UN Doc. No. A/AC.105/C.2/2002/CRP.3 (2001).
5. Europos sutarčių teisės principai. *Commision on European Contract Law. The principles of European Contract Law 1999 (PECL).* [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-02 17:49]. <http://www.fd.unl.pt/docentes_docs/ma/mhb_MA_4741.htm>.
6. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1992. Nr. 5-75.
7. Lietuvos Respublikos autorių ir gretutinių teisių įstatymas. *Valstybės žinios.* 1999. Nr. 50-1598.
8. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004. Nr. 54-1832.
9. Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas. *Valstybės žinios*. Nr. 99-3515.
10. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. *Valstybės žinios.* 2000. Nr. 74-2262.
11. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000. Nr. 74-2262.
12. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002. Nr. 91-3891.
13. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002. Nr. 73-3085.
14. Lietuvos Respublikos laukinės augalijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999. Nr. 60-1944.

15. Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997. Nr. 108-2726.
16. Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymas. *Valstybės žinios*. 1991. Nr. I-1163.
17. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios.* 2001. Nr. 110-3992.
18. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. *Valstybės žinios.* 2007, Nr. 55-2123.
19. Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas. *Valstybės žinios.* 2000. Nr. 92-2844.
20. Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002. Nr. 35-1271.
21. Lietuvos Respublikos sutarčių registro įstatymas. *Valstybės žinios.* 2010. Nr. 139-7115.
22. Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios.* 1999, Nr. 52-1672.
23. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 54-1492.
24. Lietuvos Respublikos vandens įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997. Nr. 104-2615.
25. Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymas. *Valstybės žinios*. 2011. Nr. 1.
26. Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001. Nr. 35-1164.
27. Lietuvos Respublikos žemės įstatymas. *Valstybės žinios.* 2004. Nr. 28-868.
28. Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Aircraft Equipment (Entry Into Force 2006-03-01). Originalus tekstas čia: < http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/aircraftprotocol.pdf>.
29. The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Railway Rolling Stock. Originalus tekstas čia: <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/railprotocol.pdf>.
30. The Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Space assets. Originalus tekstas čia: <http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/spaceassets-protocol-e.pdf>.
31. UNIDROIT Convention on International Financial Leasing (Ottawa Convention). 2321 UNTS 195; 27 ILM 931 (1988).

32. UNIDROIT Model Law on Leasing (*as adopted on 13 November 2008 by the Joint Session of the UNIDROIT General Assembly and the UNIDROIT Committee of governmental experts for the finalisation and adoption of a draft model law on leasing, held in Rome from 10 to 13 November 2008*). Originalus tekstas čia: <http://www.unidroit.org/english/documents/2008/study59a/s-59a-17-e.pdf>.
33. UNIDROIT tarptautinių komercinių sutarčių principai. International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT). *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*. Rome, 2010. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-02 17:51]. <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>.

7.2. Teismų praktika

7.2.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys bei nutarimai

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. lapkričio 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-1134/2003.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. lapkričio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-1134/2003.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. kovo 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-223/2004.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. vasario 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-123/2004.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-422/2005.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-471/2006.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-578/2006.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-207/2009.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-125/2009.

10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-265/2011.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-527/2011.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-397/2011.
13. 2012 m. balandžio 12 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 12 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-165/2012.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 12 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis byloje Nr. 3K-7-165/2012.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-206/2012.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2012.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2012.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2012.
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 7 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-462/2012.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-413-2012.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-1/2012.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2012.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-237/2013.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-181/2013.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-277/2013.

26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 2 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-623/2013.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-61/2013.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-66/2013.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-184/2013.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 29 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2013.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-628/2013.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-136/2013.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-154/2013.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-154/2013.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 7 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-464/2013.
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-238/2014.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje 3K-3-238/2014.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-191/2014.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 3K-3-332/2014 2014 m. birželio 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-332/2014.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-81/2014.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2014.

42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-40/2014.

7.2.2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimai ir nutartys

1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 4 d. nutartis, priimta administracinėje byloje Nr. A^{525}-3023/2012.

7.2.3. Lietuvos apeliacinio teismo sprendimai ir nutartys

1. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. vasario 29 d. nutartis civilinėje byloje 2A-301/2012.
2. 2014 m. birželio 19 d. Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų kolegijos nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-800/2014.

7.2.4. Apygardų teismų sprendimai ir nutartys

1. Kauno apygardos teismo 2014 m. rugsėjo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1327-230/2014.

7.3. Doktrina

7.3.1. Nacionalinė Doktrina

1. Aleksandravičius, A. *Žemės teisė*. Kaunas: Akademija, 2007. – 383.
2. Ambrasienė, D.; Cirtautienė, S.; Dambrauskaitė, A., *et al*. *Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013. – 390.
3. Baranauskas, E.; Laurinavičius, K.; Pakalniškis, V., *et al. Daiktinė teisė*. Vilnius: MRU, 2010. – 308.
4. Birmontienė. T., *et al. Lietuvos konstitucinė teisė.* Vilnius: MRU, 2012. – 946.
5. Birštonas, R.; Klimkevičiūtė, D.; Matulevičienė, N., J., *et al. Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ „Registrų centras“, 2010. – 815.
6. Danys A.; Milašauskas T. *Lizingas*. Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas, 2000. – 164.
7. Davulis, G. *Ekonomikos teorija.* Vilnius: MRU, 2009. – 432.
8. Dužinskas, A.; Jurgelevičius, A. Nematerialaus turto samprata: ištakos, apibrėžimai, savybės ir elementai. *Verslo sistemos ir ekonomika*. Vol. 4 (2), 2014: 204–216.

9. Jakutytė–Sungailienė, A. Įmonė – *sui generis* civilinių teisių objektas. *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: Pirmieji dešimt galiojimo metų*. Mokslo studija. Mokslinis redaktorius Sagatys, G. Vilnius: MRU, 2013. – 129–159.
10. Jakutytė–Sungailienė, A. Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, 3(3): 213–227.
11. Juodka, R. Lizingo teisinių santykių reguliavimas naujajame Civiliniame kodekse. Problemos ir praktiniai klausimai. *Justitia*. 2000. Nr. 4-5: 31–34.
12. Lisauskas G. Finansinės nuomos sąvoka pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 34 (26): 15–21.
13. Lisauskas, G. Finansinės nuomos ir tiesioginio lizingo santykis pagal Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą. *Jurisprudencija*. 2003, Nr. 47 (39): 110–118.
14. Mackuvienė, E. Teisės mokslo ir jurisprudencijos moksliškumo problema. *Jurisprudencija*. 2010, 1 (5): 291–304.
15. Mikelėnas, V., (red.). *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga: bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2001. – 349.
16. Mikelėnienė, D.; Mikelėnas, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999. – 279.
17. Mizaras, V. Lizingo sutarties sampratos aiškinimas pagal Civilinį kodeksą. *Justitia*. 2003, Nr. 1-2 (43-44): 3–15.
18. Mizaras, V., (red.). *Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis.* Vilnius: Justitia, 2009. – 568.
19. Monkevičius, E. *Žemės teisė ir administravimas*. Vilnius: VĮ „Registrų centras“, 2014. – 352.
20. Pakalniškis, V. Daiktai civilinių teisių objektų sistemoje. *Jurisprudencija*. 2005, Nr. 71 (63): 76–85.
21. Pakalniškis, V. Pirmasis Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas – modernios valstybės kūrimo priemonė. *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: Pirmieji dešimt galiojimo metų*. Mokslo studija. Vilnius: MRU, 2013, p. 13–32.
22. Pečkaitis, S. J.; Mačerisnkienė, I. *Magistro baigiamojo darbo rengimo tvarka*. Vilnius, 2008. – 80.

23. Ruchovienė, D. Alternatyvios įmonės veiklos finansavimo rūšys – lizingas ir faktoringas. *Ekonomika ir vadyba' 97: tarpautinės konferencijos pranešimų medžiaga*. Kaunas: Technologija, 1997, p. 231–232.
24. Sakavičius, J. Kai kurie daiktinės ir prievolinės teisės santykio probleminiai aspektai. *Jurisprudencija*. 2008, Nr. 5 (107): 42–49.
25. Stripeikienė, J.; Didžiulis, L. Aktualūs finansinės nuomos (lizingo) instituto taikymo klausimai. *Privatinės teisės doktrina ir praktika*. Mokslinių straipsnių rinkinys. Atsakingasis redaktorius Birštonas, R. Vilnius: MRU, 2014. – 319–335.
26. Stripeikienė, J.; Nekrošius, V.; Baranauskas, E., (rec.). *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. IV knyga, 11-asis skyrius: Hipoteka*. Vilnius: Justitia. – 145.
27. Sūdžius, V. Finansinių priemonių ir paslaugų rinkodara: principai ir praktika. Vilnius: VGTU, 2011. – 512.
28. Tidikis, R. *Socialinių tyrimų metodologija*. Vilnius: MRU, 2003. – 626.
29. Vainienė, R. *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: Tyto Alba, 2008. – 327.
30. Vileita, A. *Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 214(10) straipsnio komentaras. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos. Tarptautinė Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2000. – 255.

7.3.2. Užsienio doktrina

1. Advisory board for the preparation of a Model Law on leasing. *Comments Regarding The Key Issues To Be Dealt With In A Model Law On Leasing*. Comments by Castillo–Triana, R. Rome, 2005. – 15.
2. Atiyah, P. S.; Adams, J. N.; Macqueen, H. *The Sale of Goods.11th edition.* Harlow: Longman, 2005. – 574.
3. Backovic, N. Adopting and adapting the UNIDROIT model law on leasing. *Uniform law review*. 15, 2010: 861–867.
4. Bilder, G.; Bizai, G. A. Leasing and trusts in Argentina. *Journal of International Banking Law*.
5. Bradgate, R. *Commercial law. Third edition*. London: Butterworths (Lexis Nexis), 2000. – 937.

6. Castillo-Trianai, R. *The UNIDROIT Model Law on leasing: Background, foundation and application*. 2006. 1–50. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-09-29 13:29]. <http://www.docstoc.com/docs/50319409/Comments-to-Unidroit-Model-Law-on-Leasing>.
7. Curzon. L. B. *Dictionary of law*. *Sixth edition*. Edinburgh: Pearsons Education Limited. 2002.
8. Dekoven, R. The Conceptual Approach followed by the UNIDROIT Model Law on Leasing. *Uniform Law Review*, 14, 2009: 625–629.
9. Dobson, P. *Charleswoth's business law. Sixteen edition*. London: Thomson Sweet & Maxwell, 2008. – 838.
10. *Draft Convention on International Financial Leasing with Explanatory Report*, UNIDROIT Study LIX, at 20-22, Doc. 48 (1987): 1-79. (Originali šaltinio medžiaga yra prieinama čia: <http://www.unidroit.org/english/documents/1987/study59/s-59-48-e.pdf>.
11. Ferrari, F. General Principles and International Uniform Commercial Law Conventions: A Study of the 1980 Vienna Sales Conventions and the 1988 UNIDROIT Conventions on International Factoring and Leasing. *Pace International Law Review*. Vol. 10 (I), 1998: 157–185.
12. Goode, R.; Kronke, H.; McKendric, E. *Transnational commercial law: text, cases, and materials*. Oxford: Oxford university press, 2007. – 770.
13. Hartkamp, A.; Hesselink, M.; Hondius, E., (*ed*.), *et al. Towards a European civil code*. Nijmegen: Kluwer Law International, 2011. – 1125.
14. Hauck B. The Scope of the UNIDROIT Model Law on Leasing. Uniform Law Review. 2009: 631–635.
15. Keenan, D., Riches, S. *Bussiness law. 7th edition*. Harlow: Longman, 2005. – 604.
16. Kronke, H. Financial Leasing and its Unification by UNIDROIT – General Report. *Uniform Law Review*, 23, 2011: 23–44.
17. Levy, D. A. Financial Leasing Under the UNIDROIT Convention and the Uniform Commercial Code: A Comparative Analysis. *Indiana International & Comparative Law Review*, Vol. 5, Issue 2 (1995): 267–302.
18. Lilleholt, K.; Victorin, A.; Fotshl, A., *et al. Principles of European Law. Lease of goods*. München: European Law Publishers, 2008. – 364.

19. Messman, S.; Tajiti, T., (*eds*.). *The case law of central & Eastern Europe: Leasing, piercing the corporate veil, and the liability of the managers & controlling shareholders, privatization, takeovers and the problems of collateral law*. Berlin: European University Press, 2007. – 529.
20. Stanford, M. J. Explanatory report on the draft convention on interantional financial leasing. *Uniform Law Review*. 168 (I), 1987: 168–365.
21. Stanford, M. J. UNIDROIT's Preparation of a Model Law on Leasing: the Crossing of New Frontiers in the Making of Uniform Law. *Uniform Law Review*, 14, 2009: 578–599.
22. Sultanov, M. The UNIDROIT Model Law on Leasing: an Effective New Legal Framework to Support Leasing Markets in the Developing Countries. *Uniform Law Review*, 14, 2009: 637–647.
23. UNIDROIT Model Law on Leasing: Official commentary (as prepared by the UNIDROIT Secretariat and authorised for publicationby UNIDROIT Governing Council as its 89th session, held in Rome from 10 to 12, 2010. UNIDROIT 2010 – Study LIX A – Doc. 24. [Interaktyvus].
24. Von Bar, CH.; Clive, E., (Eds.). *Principles, definitions and model rules of European private law: draft common frame of reference (DCFR)*. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group). Vol 2. München: Sellier European Law Publishers, 2009. – 1025–3081 (– 1950).
25. White, J. J.; Summers, R. S. *Uniform commercial code*. St. Paul (Minn.): West Publishing. 1988. – 1386.
26. Безбах, В. В.; Пучинский, В. К., (ред.). *Гражданское и трудовое право зарубежных стран: учебное пособие* [Civil and labor rights of foreign countries: Textbook]. Москва: МЦФЭР, 2004. – 893.
27. Белов,В. А. *Имущественные комплексы: очерк теории и опыт догматической конструкции по российскому гражданскому праву* [Property complexes: sketch of the theory and experience dogmatic structure on the Russian civil law]. Москва: Центр ЮрИнфоР, 2004. – 238.
28. Беспалов, Ю. Ф.; Егорова, О. А.; Якушев, П. А. *Договорное право* [Contract Law]. Москва: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2009. – 551.

29. Борисов, А. Б. *Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации части первой, части второй, части третей (постатейный) с постатейными материалами* [Commentary to the Civil Code of the Russian Federation, of the first, second and third part]. Москва: Книжный мир, 2-е изд. перераб. и доп., 2003. – 1159.
30. Брагинский, И. М.; Витрянский, В. В. *Договорное право. Договоры о передаче имущества* [Contract law; Agreements on the transfer of property]. Москва: Статут, Кн. II, 2-ое изд., испр, 2000. – 796.
31. Крашенинникова, П. В. (ред.). *Объекты гражданских прав: постатейный комментарий к главам 6, 7 и 8 Гражданского кодекса Российской Федерации* [Objects of civil rights: Commentaries to Chapter 6, 7 and 8 of the Civil Code of the Russian Federation]. Москва: Статус, 2009. – 224.
32. Лещенко, М. И. *Основы лизинга: учебное пособие* [Fundamentals of Leasing]. Москва: Финансы и статистика, 2002. – 336.
33. Сапожникова, Ю.В. *Комментарий к Федеральному закону от 29 октября 1998 г. n 164-ФЗ „О финансовой аренде (лизинге)“ (постатейный)* [Commentary to the Federal Law of 29 October 1998 n 164-FZ „On financial lease (leasing)“]. Москва: Юстицинформ, 2010. – 194.
34. Суханов, Е. А., (ред.). *Гражданское право: Обязательное право: Общие положения об обязательствах и договорах, обязательства по передаче имущества в собственность, обязательства по передаче имущества в пользование, обязательства по производству работ* [Civil law: Mandatory Law: General Provisions on Obligations and Contracts Obligation on property transfer, Obligation to transfer property for use, for the production of works]. Москва: Волтерс Клувер, 3-е изд., перераб. и доп., том III, 2007. – 766.

7.4. Magistro baigiamieji darbai

1. Leškys, V. *Lizingo gavėjo teisių gynimas esant lizingo objekto trūkumams ir nuosavybės teisės garantijos pažeidimui*. Vilnius: VU, 2014. – 66.
2. Malickaitė, J. *Ar lizingo sutarties teisinis reglamentavoimas užtikrina lizingo gavėjo interesus?* Kaunas: VDU, 2013. – 31.
3. Šarkaitė, S. *Finansinis lizingas: samprata, ypatumai, vieta sutarčių teisės sistemoje*. Vilnius: MRU, 2013. – 68.

4. Urbonavičius, S. *Lizingo (finansinės nuomos) teisinis reglamentavimas Lietuvoje ir tarptautinėjė teisėje*. Vilnius: MRU, 2007. – 57.

7.5. Elektroniniai šaltiniai

1. <https://www.seb.lt/verslo-klientams/lizingas/automobiliu lizingas>.
2. <https://www.dnb.lt/lt/verslo-klientams/lizingas>.
3. <http://www.nordea.lt/lt/verslo>.
4. <http://www.lloydsbank.com/business/retail-business/loans-and-financing/financing/asset-finance.asp>.
5. http://www.deutsche-leasing.com/leasing_law.html.
6. Vassilev, M, V. The leasing agreement under the Bulgarian law. European Newsletter. 2005. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-28 12:58]. <http://www.alb-leasing.ro/en/legislatie.php>.
7. Paliashvili, I. Presentation for the Country Focus Workshop on Ukraine at the 1998 International Conference on Contractual Law and Agreements in Russia and the CIS. 1998. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-28 17:40].
8. Legal issues with regard to business operationic and investment in Ukraine. OECD. – 64. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-10-28 17:40].
9. Bloom, D, A. The Legal Framework For Leasing In Russia. Business Report. Vol. 10, No. 4:10-11. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 14-11-02 16:44] <http://www.arcci.org/spotlight/spotlight%20files/interviews/10-leasing.pdf>
10. Draft Model on Leasing Commentary (prepared by the UNIDROIT Secretariat), 2008. – 15. Originalus tekstas: <http://www.unidroit.org/english/modellaws/2008leasing/jointsessiondocuments/2008js-wp4-e.pdf >.
11. Bloom, D, A. The Legal Framework For Leasing In Russia. Business Report. Vol. 10, No. 4:10-11.[Interaktyvus]. [Žiūrėta 14-11-02 16:44]. <http://www.arcci.org/spotlight/spotlight%20files/interviews/10-leasing.pdf>.
12. [Žiūrėta 2014-09-27]. <http://www.swedbank.lt/lt/pages/verslo/lizingas>;
13. [Žiūrėta 2014-10-02]. <http://lba.lt/index.php?3516285634>.
14. [Žiūrėta 2014-10-02 16:47]. <http://lba.lt/index.php?3516285634>.

15. [Žiūrėta 2014-10-02 17:36]. <http://lba.lt/index.php?2186219142>.
16. [Žiūrėta 2014-10-28 14:12]. <http://www.alb-leasing.ro/en/documents/legislation/Ordonanta%20no.28.pdf>.
17. Real Estate Law. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-12-13 22:08]. < http://wiki.lexisnexis.com/academic/index.php?title=Real_Estate_Law>.

8. ANOTACIJA

Šiuolaikinei privatinei teisei įtvirtinus plačiąją turto sampratą, teisiniu požiūriu neįprastai atrodo atskirų sutarčių rūšių, pavyzdžiui, lizingo sutarties, dalykui taikytina siauroji turto, kai turtas sutapatinamas su fizinio apčiuopiamumo kriterijumi pasižyminčiais daiktais, samprata. Dar daugiau, miglotas ir ypatingoms turto rūšims (žemei, gamtos ištekliams, intelektinei nuosavybei) taikytino draudimo būti atskirų sutarčių rūšių dalyku *ratio legis*. Būtent tokia teisinė situacija egzistuoja ir Lietuvos lizingo sutarties teisiniame reguliavime. Taigi šiame tyrime ir yra analizuojamos tokios situacijos Lietuvoje, t. y. kai lizingo sutarties dalykas yra itin siauros apimties, priežastys, tokio reiškinio pagrįstumas bei teisinės pasekmės. Tyrimo išvados patvirtina, jog lizingo sutarties dalyko susiaurinimas (ribojimas) iš esmės nėra pagrįstas jokiais objektyviai pateisinamais teisiniais ar ekonominiais argumentais. Dėl šios priežasties šiame tyrime siūloma keisti Lietuvoje egzistuojantį lizingo sutarties teisinį reguliavimą, atsižvelgiant į pavyzdinio lizingo įstatymo (angl. *UNIDROIT model law on leasing*) nuostatų bei tam tikrų jurisdikcijų praktikoje pateikiamą patobulintą lizingo sutarties (ir lizingo dalyko) koncepciją.

Reikšminiai žodžiai: *lizingas, lizingo sutarties dalykas, žemė ir gamtos ištekliai kaip lizingo sutarties dalykas, kito turto lizingas*.

9. ANOTATION

Today‘s modern private law has recognised the broad concept of the term “asset” although in legal aspect separate types of contracts seem to be slightly unusual, for example the narrow concept of „asset“ for a subject-matter of the leasing agreement is applied in cases where the asset is identified with objects containing / (noted in) physical tangibility. Moreover, the *ratio legis* is also obscure in applying prohibition to be a subject-matter of separate types of contracts for extraordinary types of assets (land, natural resources, intellectual property). The designated legal situation exists in the legal regulation of leasing contract in the Republic of Lithuania. Consequently, in this master thesis such situation, as when the subject-matter of the leasing agreement is of especially narrow concept, reasons, validity and legal consequences are analysed in Lithuanian law context. The conclusions of the thesis prove that the narrowing (restriction) of the subject-matter of leasing agreement essentially is not impartially justified on any legal or economic grounds. Due to this reason, the author suggests to replace the existing legal regulation of leasing agreement in Lithuania in view of provisions of model law on leasing (*UNIDROIT*) and in view of improved concept of leasing agreement (and subject-matter of leasing agreement) given in practice of particular jurisdictions.

Keywords**:** *leasing (financial lease), subject-matter of the leasing agreement, land and natural resources as a subject-matter of the leasing agreement, leasing of other property*.

10. SANTRAUKA

LIZINGO SUTARTIES DALYKO PROBLEMATIKA

Baigiamasis magistro darbas

Šiame magistro baigiamajame darbe analizuojamas lizingo sutarties dalyko susiaurinimo teisinis pagrįstumas. Vadovaujantis teisiniais tyrimo metodais, pavyzdžiui, dokumentų analizės, lyginamuoju, gramatiniu visų pirma sistemiškai tiriamas teisinis lizingo sutarties dalyko reguliavimas Lietuvoje. Apžvelgiama nacionalinė bei užsieno teisės doktrina, įstatymo leidėjo *travaux preparatoires*, studijuojama teismų praktika, taip pat apžvelgiamas *soft law* bei užsienio teisinis lizingo sutarties dalyko reguliavimas. Darbe itin akcentuojami lyginamosios teisėtyros bei teleologinis metodai.

Pagrindinės analitinės tyrimo įžvalgos pateikiamos trijuose magistro baigiamojo darbo skyriuose. Visų pirma šio tyrimo autorius aprašomuoju metodu apžvelgia esamą lizingo sutarties dalyko teisinį reguliavimą. Po to apžvelgiamas lizingo sutarties teisinis reguliavimas užsieno valstybėse, tarptautiniuose dokumentuose (Otavos bei Keiptauno konvencijos) ir *soft law* (UNIDROIT pavyzdinis lizingo įstatymas) teisiniuose instrumentuose. Plati teisinio reguliavimo apžvalga padeda iškristalizuoti lizingo sutarties dalyko problemas kylančias ne tik Lietuvoje, bet kur kas globalesniame kontekste.

Antrajame šio darbo skyriuje gilinamasi į specialųjį lizingo sutarties dalyko ribojimą – draudimą lizinguoti žemę bei gamtos išteklius. Darbe tiriama tokio draudimo kilmė, įstatymų leidėjo siekiami tokio draudimo tikslai, analizuojama teisminė jurisprudencija ir ieškoma objektyvių teisinių argumentų pateisintį esamą draudimą. Trečiajame tyrimo skyriuje analizuojami dar specifiškesni lizingo sutarties dalyko klausimai, o tiksliau – ar lizingo sutarties dalyku gali būti intelektinė nuosavybė, atlygintinės paslaugos ar net įmonė kaip turtinių ir neturtinių teisių kompleksas (visuma). Šios darbo dalies tyrimas išimtinai paremtas užsienio teisės doktrinos, *soft law* bei lyginamosios teisėtyros analize. Tyrimas užbaigiamas išvadomis bei pasiūlymais.

Pagrindinė šio tyrimo išvada, visapusiškai ir išsamiai įsigilinus į lizingo sutarties dalyko praobleminius klausimus, yra ta, kad draudimas tam tikroms turto formoms būti lizingo sutarties dalyku iš esmės yra teisiškai objektyviai nepagrįstas ir įtvirtintas tik dėl politinių niuansų ar netobulos lizingo sutarties teisinio reguliavimo recepcijos. Tyrimo autorius pateikia net šešis pasiūlymus Lietuvos įstatymų leidėjui bei vieną bendresnio pobūdžio rekomendacija kasaciniam teismui.

11. SUMMARY

A LEGAL CONTROVERSY OF THE SUBJECT-MATTER OF A LEASING AGREEMENT

Master thesis

In this master thesis the legal reasoning for narrowing the subject-matter of the leasing agreement is analysed. According to the legal methods of the research (for example, the document analysis, comparative, grammatical) the regulation of the subject-matter of the leasing agreement is systematically analysed in the context of the Republic of Lithuania. In this research it is analysed: the national and foreign legal doctrine, the *travaux preparatoires* of the legislator, case law, *soft law* and even the foreign legal regulation of the subject-matter of the leasing agreement. The most significant methods of this thesis are comparative jurisprudence and teleological method.

The main insights of this analytical research is given in three chapters of the master thesis. Firs of all, the author uses descriptive method to review the legal regulation of the current subject-matter of the leasing agreement. Furthermore, the legal regulation of the subject-matter of the leasing aggreement is reviewed in foreign countries, international documents (1988 *UNIDROIT* convention on international financial leasing, 2001 Cape Town Convention on International Interests in Mobile Equipment) and *sof law* in legal instruments. A wide review of the legal regulation helps to crystallize the problems of the subject-matter of the leasing agreement arising not only in the Republic of Lithuania but also in a way more global context.

Second chapter studies special restriction of the subject-matter of the leasing agreement – prohibition to lease the land and natural resources. In the thesis it is analysed: the origin of the above mentioned prohibition, the legislator‘s purposes of such prohibition, judicial jurisprudence by all of which the author seeks to find impartial legal grounds justifying the current prohibition. In the third chapter the author discusses even more pecular questions of the subject-matter of the leasing agreement, specifically, whether an intellectual property, services or even an enterprise as a property or non-property complex may be the subject-matter of the leasing agreement. This part of the researh is essentially based on foreign legal doctrine, *soft law* and comparative jurisprudence analysis. At the end of the study conclusions and suggestions are given.

The main conclusion is that the prohibition for the certain types of property to be the subject-matter of the leasing agreement is not legally justified and is entrenched only for the political reasons or for adoption of imperfect legal regulation of leasing contract. The author gives six suggestions for the legislator of the Republic of Lithuania and one of a common format recommendation for the courts.

12. PRIEDAI

Priedas Nr. 1.

Užsienio valstybių teisės aktų originalios ir / arba vertimo į anglų kalbą redakcijos

Teksto redakcija originalia kalba	Teksto redakcija anglų kalba
Rusijos Federacijos Civilinio kodeksas, II knyga	
Статья 665. Договор финансовой аренды По договору финансовой аренды (договору лизинга) арендодатель обязуется приобрести в собственность указанное арендатором имущество у определенного им продавца и предоставить арендатору это имущество за плату во временное владение и пользование. Арендодатель в этом случае не несет ответственности за выбор предмета аренды и продавца. Договором финансовой аренды может быть предусмотрено, что выбор продавца и приобретаемого имущества осуществляется арендодателем. Договором финансовой аренды (договором лизинга), арендатором по которому является бюджетное учреждение, должно быть установлено, что выбор продавца имущества по договору финансовой аренды (договору лизинга) осуществляется арендодателем.	**Article 665. The Contract of Financial Lease** Under the contract of financial lease (leasing contract) the lessor shall undertake to acquire the property indicated by the leaseholder from the seller specified by him and to grant to the leaseholder this contract for charge in temporary possession and use for business purposes. In this case the lessor shall bear no responsibility for the choice of a subject of the lease and of a seller. The contract of financial lease may provide for making the choice of a seller and acquired property by the lessor.
Статья 666. Предмет договора финансовой аренды Предметом договора финансовой аренды могут быть любые непотребляемые вещи, кроме земельных участков и других природных объектов.	**Article 666. The Subject of the Contract of Financial Lease** Any non-consumed things used in business, except for land plots and other natural objects may be the subject of the contract of financial lease.
Šaltinis: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_160127/?frame=23#	Šaltinis: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=247777
Kvebeko provincijos civilinis kodeksas	
CHAPTER III **LEASING** 1842. Leasing is a contract by which a person, the lessor, puts movable property at the disposal of	

another person, the lessee, for a fixed term and in return for payment.
The lessor acquires the property that is the subject of the leasing from a third person, at the demand and in accordance with the instructions of the lessee. Leasing may be entered into for business purposes only. 1991, c. 64, a. 1842.

1843. Property that is the subject of a leasing, even if attached or joined to an immovable, retains its movable nature for as long as the contract lasts, provided it does not lose its individuality. 1991, c. 64, a. 1843.

1844. The lessor shall disclose the contract of leasing in the deed of purchase. 1991, c. 64, a. 1844.

1845. The seller of the property is directly bound towards the lessee by the legal and conventional warranties inherent in the contract of sale. 1991, c. 64, a. 1845.

1846. The lessee assumes all risks of loss of the property, even by superior force, from the time he takes possession of it. He likewise assumes all maintenance and repair expenses. 1991, c. 64, a. 1846.

1847. The rights of ownership of the lessor have effect against third persons only if they have been published; effect against third persons operates from the date of the leasing contract provided the rights are published within 15 days. As well, the transfer of the lessor's rights of ownership has effect against third persons only if it has been published. 1991, c. 64, a. 1847; 1998, c. 5, s. 7.

1848. If the property is not delivered to the lessee within a reasonable time after the formation of the contract or within the time fixed in the demand for delivery, the lessee may, once the lessor is in default, consider the contract of leasing resolved. 1991, c. 64, a. 1848.

1849. Where the contract of leasing is resolved and the lessee has derived a benefit from the contract, the lessor, when returning the prestations he has received from the lessee, may deduct a reasonable sum to take account of such benefit. 1991, c. 64, a. 1849.

1850. Upon termination of the contract of leasing, the lessee is bound to return the property to the lessor unless, where applicable, he has availed himself of the option to acquire it given to him by the contract. 1991, c. 64, a. 1850.

Jungtinių Amerikos Valstijų pavyzdinis komercinis kodeksas (Uniform commercial code (UCC))

§ 2A-103. DEFINITIONS AND INDEX OF DEFINITIONS.
(1) In this Article unless the context otherwise requires:
(g) "Finance lease" means a leasewith respect to which:
(i) the lessor does not select, manufacture, or supply the goods;
(ii) the lessor acquires the goods or the right to possession and use of the goods in connection with the lease; and
(iii) one of the following occurs: (A) the lessee receives a copy of the contract by which the lessor acquired the goods or the right to possession and use of the goods before signing the lease contract;
(B) the lessee's approval of the contract by which the lessor acquired the goods or the right to

possession and use of the goods is a condition to effectiveness of the lease contract;
(C) the lessee, before signing the lease contract, receives an accurate and complete statement designating the promises and warranties, and any disclaimers of warranties, limitations or modifications of remedies, or liquidated damages, including those of a third party, such as the manufacturer of the goods, provided to the lessorby the person supplying the goods in connection with or as part of the contract by which the lessor acquired the goods or the right to possession and use of the goods; or
(D) if the lease is not a consumer lease, the lessor, before the lessee signs the lease contract, informs the lessee in writing (a) of the identity of the person supplying the goods to the lessor, unless the lessee has selected that person and directed the lessor to acquire the goods or the right to possession and use of the goods from that person, (b) that the lessee is entitled under this Article to the promises and warranties, including those of any third party, provided to the lessor by the person supplying the goods in connection with or as part of the contract by which the lessor acquired the goods or the right to possession and use of the goods, and (c) that the lessee may communicate with the person supplying the goods to the lessor and receive an accurate and complete statement of those promises and warranties, including any disclaimers and limitations of them or of remedies.
(h) "Goods" means all things that are movable at the time of identification to the lease contract, or are fixtures (Section 2A-309), but the term does not include money, documents, instruments, accounts, chattel paper, general intangibles, or minerals or the like, including oil and gas, before extraction. The term also includes the unborn young of animals.
(i) "Installment lease contract" means a lease contract that authorizes or requires the delivery of goods in separate lots to be separately accepted, even though the lease contract contains a clause "each delivery is a separate lease" or its equivalent.
(j) "Lease" means a transfer of the right to possession and use of goods for a term in return for consideration, but a sale, including a sale on approval or a sale or return, or retention or creation of a security interest is not a lease. Unless the context clearly indicates otherwise, the term includes a sublease.
(k) "Lease agreement" means the bargain, with respect to the lease, of the lessor and the lessee in fact as found in their language or by implication from other circumstances including course of dealing or usage of trade or course of performance as provided in this Article. Unless the context clearly indicates otherwise, the term includes a sublease agreement.
(l) "Lease contract" means the total legal obligation that results from the lease agreement as affected by this Article and any other applicable rules of law. Unless the context clearly indicates otherwise, the term includes a sublease contract.

§ 2A-104. LEASES SUBJECT TO OTHER LAW.
(1) A lease, although subject to this Article, is also subject to any applicable:
(a) certificate of title statute of this State: (list any certificate of title statutes covering automobiles, trailers, mobile homes, boats, farm tractors, and the like);
(b) certificate of title statute of another jurisdiction (Section 2A-105); or
(c) consumer protection statute of this State, or final consumer protection decision of a court of this State existing on the effective date of this Article.

(2) In case of conflict between this Article, other than Sections 2A-105, 2A-304(3), and 2A-305(3), and a statute or decision referred to in subsection (1), the statute or decision controls.
(3) Failure to comply with an applicable law has only the effect specified therein.

§ 2A-309. LESSOR's AND LESSEE's RIGHTS WHEN GOODS BECOME FIXTURES.
(1) In this section:
(a) goods are "fixtures" when they become so related to particular real estate that an interest in them arises under real estate law;
(b) a "fixture filing" is the filing, in the office where a mortgage on the real estate would be filed or recorded , of a financing statement covering goods that are or are to become fixtures and conforming to the requirements of Section 9-402(5);
(c) a lease is a "purchase money lease" unless the lessee has possession or use of the goods or the right to possession or use of the goods before the lease agreementis enforceable;
(d) a mortgage is a "construction mortgage" to the extent it secures an obligation incurred for the construction of an improvement on land including the acquisition cost of the land, if the recorded writing so indicates; and
(e) "encumbrance" includes real estate mortgages and other liens on real estate and all other rights in real estate that are not ownership interests.
(2) Under this Article a lease may be of goodsthat are fixtures or may continue in goods that become fixtures, but no lease exists under this Article of ordinary building materials incorporated into an improvement on land.
(3) This Article does not prevent creation of a leaseof fixtures pursuant to real estate law.
(4) The perfected interest of a lessorof fixtures has priority over a conflicting interest of an encumbrancer or owner of the real estate if:
(a) the lease is a purchase money lease, the conflicting interest of the encumbrancer or owner arises before the goods become fixtures, the interest of the lessor is perfected by a fixture filing before the goods become fixtures or within ten days thereafter, and the lesseehas an interest of record in the real estate or is in possession of the real estate; or
(b) the interest of the lessor is perfected by a fixture filing before the interest of the encumbrancer or owner is of record, the lessor's interest has priority over any conflicting interest of a predecessor in title of the encumbrancer or owner, and the lessee has an interest of record in the real estate or is in possession of the real estate.
(5) The interest of a lessorof fixtures, whether or not perfected, has priority over the conflicting interest of an encumbrancer or owner of the real estate if:
(a) the fixtures are readily removable factory or office machines, readily removable equipment that is not primarily used or leased for use in the operation of the real estate, or readily removable replacements of domestic appliances that are goods subject to a consumer lease, and before the goods become fixtures the lease contractis enforceable; or
(b) the conflicting interest is a lien on the real estate obtained by legal or equitable proceedings after the lease contractis enforceable; or
(c) the encumbrancer or owner has consented in writing to the lease or has disclaimed an interest in the goodsas fixtures; or
(d) the lessee has a right to remove the goods as against the encumbrancer or owner. If the lessee's right to remove terminates, the priority of the interest of the lessor continues for a reasonable time.
(6) Notwithstanding subsection (4)(a) but otherwise subject to subsections (4) and (5), the interest of a lessor of fixtures, including the lessor's residual interest, is subordinate to the conflicting interest of an encumbrancer of the real estate under a construction mortgage recorded before the goodsbecome fixtures if the goods become fixtures before the completion of the construction. To the extent given

to refinance a construction mortgage, the conflicting interest of an encumbrancer of the real estate under a mortgage has this priority to the same extent as the encumbrancer of the real estate under the construction mortgage.
(7) In cases not within the preceding subsections, priority between the interest of a lessor of fixtures, including the lessor's residual interest, and the conflicting interest of an encumbrancer or owner of the real estate who is not the lesseeis determined by the priority rules governing conflicting interests in real estate.
(8) If the interest of a lessor of fixtures, including the lessor's residual interest, has priority over all conflicting interests of all owners and encumbrancers of the real estate, the lessor or the lessee may (i) on default, expiration, termination, or cancellation of the lease agreement but subject to the lease agreement and this Article, or (ii) if necessary to enforce other rights and remedies of the lessor or lessee under this Article, remove the goodsfrom the real estate, free and clear of all conflicting interests of all owners and encumbrancers of the real estate, but the lessor or lessee must reimburse any encumbrancer or owner of the real estate who is not the lessee and who has not otherwise agreed for the cost of repair of any physical injury, but not for any diminution in value of the real estate caused by the absence of the goods removed or by any necessity of replacing them. A person entitled to reimbursement may refuse permission to remove until the party seeking removal gives adequate security for the performance of this obligation.
(9) Even though the lease agreement does not create a security interest, the interest of a lessor of fixtures, including the lessor's residual interest, is perfected by filing a financing statement as a fixture filing for leased goods that are or are to become fixtures in accordance with the relevant provisions of the Article on Secured Transactions (Article 9).

Šaltinis:
http://www.law.cornell.edu/ucc/2A/2A-103
Spausdinta visa originalaus pirminio teisės akto redakcija:
White, J. J.; Summers, R. S. *Uniform commercial code*. St. Paul (Minn.): West Publishing. 1988. – 1386.

Jungtinės Karalystės lizingo teisinis reguliavimas

Sale and Supply of Goods act (1994) (Preambulės tekstas – autoriaus pastaba):

An Act to amend the law relating to the sale of goods; to make provision as to the terms to be implied in certain agreements **for the transfer of property in or the hire of goods, in hire-purchase agreements and on the exchange of goods for trading stamps** and as to the remedies for breach of the terms of such agreements; and for connected purposes.

8.— Short title, commencement and extent.
(1) This Act may be cited as the Sale and Supply of Goods Act 1994.
<…>
(3) This Act has effect in relation to contracts of sale of goods, hire purchase agreements, contracts for the transfer of goods, contracts for the hire of goods and redemptions of trading stamps for goods (as the case may be) made after this Act comes into force.

Hire-Purchase Act 1964 c. 53

An Act to amend the law relating to hire-purchase and credit-sale, and, in relation thereto, to amend the enactments relating to the sale of goods; to make provision **with respect to dispositions of**

motor vehicles which have been let or agreed to be sold by way of hire-purchase or conditional sale; to amend the Advertisements (Hire-Purchase) Act 1957; and for purposes connected with the matters aforesaid.

Bulgarijos Respublikos lizingo teisinis reguliavimas

Bulgarijos komercinis kodeksas (*Commercial Code of Republic of Bulgaria*)

CHAPTER TWENTY-THREE
LEASING CONTRACT

Article 342 Definition
(1) Under a leasing contract the lessor undertakes to provide an item for use against payment.
(2) Under a financial leasing contract the lessor undertakes to obtain an item from a third party under terms specified by the lessee, and to provide that item to the lessee for use against payment.
(3) The lessee may acquire the item during the term of the contract or after the expiration thereof.
Article 343 Risk
In the case of a financial lease the risk of accidental destruction or damages to the article shall be on the account of the lessee.

Article 344 Obligations of lessor
(1) The lessor shall undertake the obligations of lessor pursuant to Article 230 of the Obligations and Contracts Act.
(2) The lessor under a financial lease shall be bound to transfer its rights in respect of the third party concurrently with the transfer of title of the item.

Article 345 Obligations of the lessee
(1) The lessee shall undertake the obligations of lessee pursuant to Articles 232 and 233, para 2, of the Obligations and Contracts Act , as well as the obligation to return the item upon expiration of the term of the contract.
(2) The costs pertaining to maintenance of the item shall be on the account of the lessee.

Article 346 Sub-leasing
The lessee may give the item to be used by another party with the consent of the lessor.

Article 347 Reference
(1) The rules of this Chapter shall also apply mutatis mutandis to leasing ***of an enterprise***.
(2) (Amended, SG No. 92/2007) The rules relevant to lease contracts shall apply mutatis mutandis to leasing contracts with the exception of Article 229, Paragraph 3, Article 231 , paras 1 and 2, Article 233, para 1, Article 235, Article 236, para 1, Articles 237, 238 and 239 of the Obligations and Contracts Act.

CHAPTER FOUR
ENTERPRISES AND TRANSACTIONS WITH THEM

Article 15 Transactions With an Enterprise
(1) An enterprise as a set of rights, obligations and factual relations shall be transferable by a transaction in writing with the signatures attested by a notary public. The transferor shall advise all

creditors and debtors of the effected transfer.
(2) (New, SG No. 58/2003) Where the entire enterprise of a company is transferred, such transfer shall require a decision taken in accordance with Article 262p.
(3) (Renumbered from Paragraph 2, supplemented, SG No 58/2003) Absent another agreement with the creditors, upon the transfer of an enterprise the transferor shall be liable jointly and severally with the transferee. Creditors of recoverable liabilities shall first address the transferor up to the amount of rights obtained.

Informacijos šaltinis:
http://www.vks.bg/english/vksen_p04_05.htm#CHAPTER_TWENTY-THREE__

Vengrijos Respublikos lizingo teisinis reguliavimas

Act CXII of 1996 on Credit Institutions and Financial Enterprises

Financial Services and Activities Auxiliary to Financial Services
Section 3.
(1) Financial services shall be construed the for-profit performance of the following activities in Hungarian Forints
or in foreign currencies:
a) collection of deposits and acceptance of other repayable monetary instruments from the general public in excess of the equity capital;
b) credit and loan operations;
c) financial leasing;
<…>.

Schedule No. 2 to Act CXII of 1996
Interpretative Provisions

I. Financial Services
<…>
11) **'Financial leasing' means an activity where the lessor acquires title of ownership of a movable or immovable or an intangible property selected by lessee for the purpose of assigning use of such to lessee for a specified period of time in a manner that it is shown in the lessee's books. The assignment of use constitutes for the lessee**
a) to assume all incidental risks of damages,
b) to be entitled to collect proceeds,
c) to bear direct costs (including maintenance and depreciation costs),
d) to gain entitlement for acquiring title of ownership, or to assign such entitlement to another party, of the leased property following expiration of the lease period as stipulated in the contract and upon payment of principal and interests in full and payment of the residual value described in the contract. If the lessee decides not to exercise this right, ownership of the leased property shall revert to the lessor and shall be entered in his books as such. Parties shall stipulate the principal - which equals the contract price of the leased tangible or intangible property - and the interest amount of lease payments and the due dates of such payments. Leasing conducted between a parent company and its subsidiary shall not be considered financial leasing, excluding such transactions concluded by financial institutions.

Šaltinis:
https://www.imolin.org/doc/amlid/Hungary/Hungary_Act_CXII_on_Credit_Institutions_and_Finan

cial_Enterprises_1996.pdf

Ordonansas Nr. 287/2006

LAW No. 287
To amend and complement Government Decision No. 51/1997 on leasing operations and leasing companies

The **Parliament of Romania** hereby passes the following law.

Article I – Government Ordinance No. 51/1997 on leasing operations and leasing companies, as republished in Part I of the Official Gazette No. 9 of 12 January 2000, as amended and complemented, is hereby amended as follows:

1. **Under Article 1, paragraph (1) shall have the following content:**

Article 1. — (1) This Ordinance applies to leasing operations whereby one party, hereinafter referred to as *lender/lessor,* transmits for a definite amount of time the right to use an asset which such *lender/lessor* owns, to the other party, referred to as *tenant/lessee*, further to the request of such *tenant/lessee*, in exchange of a regular payment, which is referred to as a *leasing instalment*, and whereby the lender/lessor undertakes to respect the option right that the user/lessee has at the end of such leasing time to buy the asset or extend the leasing contract without changing the type of leasing transaction or to terminate the contractual relationship of the parties. The lessee/user may opt to buy the asset before the leasing time expires, but not earlier than 12 months, if the parties so agree and if all obligations that are undertaken under the contract have been duly settled.”

2. **Paragraph 1 of Article 1 shall be followed by a new paragraph numbered (1^1) that shall have the following context:**

(1^1) Provisions under this Ordinance shall also apply whenever the lessee/user of the asset which is covered by a leasing contract enters into another leasing contract with another lessee/user, who will be referred to as final lessee/user and who will be using the same asset. The leasing contract that is to be signed with the final lessee/user shall only be concluded after the original lessor/lender has given a written approval for that matter and whether the lessee/user complies with requirements specific to leasing companies.

In such cases, terminating the entitlement of the original lessee/user for any reason will lead to the leasing contract of such lessee/user and the end lessee/user being terminated as of right."

3. **Under Article 1, paragraph 2 shall have the following content:**

(2) Leasing operations involve an immovable asset which is deemed immovable by nature or which becomes immovable by virtue of their intended use; as well as marketable movable assets, except for audiotape and videotape records, theatre plays, manuscripts, patents and copyrights and intangible assets.”

4. **Under Article 2, content of letters c) and d) shall have the following content:**

“c) the *residual value* is the value based on which the ownership title that covers the leased asset is transferred to the lessee/user once the user has settled all of the leasing instalments as agreed under the contract, and which is established by the parties to the leasing contract;

d) the *leasing instalment* refers to the following:

— In the case of the financial leasing, this is a p art of the input value of the asset plus the leasing interest, which parties establish based on a mutual consent;

— In the case of the operational leasing, parties e stablish the rent based on mutual consent.

5. **Article 3 shall have the following content:**

“Article 3. — (1) Romanian or foreign leasing compa nies can act as lessors/lenders in a leasing operation.

(2) Any Romanian or foreign individual or legal person may be a lessee/user according to the Romanian law.

6. **Article 4 is hereby amended and shall have the following content:**

“Article 4. — Individuals or legal persons that wan t to use a certain asset under a leasing contract shall have to file a firm request that should describe the asset which the leasing contract will cover. That request shall be sent over to the leasing company together with papers that should substantiate the financial status of the applicant.”

7. **Article 5 shall have the following content:**

“Article 5. – According to the financial or operational leasing contract, the obligation to have the asset insured devolves on the lessor/lender, who is free to select the insurer, unless the parties have otherwise agreed. Insurance costs shall fall to the lessee/tenant, unless the parties agree differently under the contract."

8. **Under Article 6, content of paragraphs (1) and (2) shall have the following content:**

“Article 6. – (1) Besides the names of the parties, the leasing contract should contain at least the following elements too:

a) A clause whereby the leasing contract is defined to covenant for a financial or operational leasing transaction;

b) Name of the asset to which the leasing contract refers and the identification features of that particular asset;

c) the value of the instalments and the payment deadlines;

d) the amount of time for which that particular asset is to be used under the leasing contract;

e) a clause regarding the obligation to have the property covered by proper insurance;

f) the total value of the leasing contract.

(2) Besides the elements that are mentioned under paragraph (1), the financial leasing contract should contain the following details too:

a) the input value of the asset.

b) the residual value agreed by the parties, when applicable;

c) the value of the advance payment;

d) the value of the leasing instalment."

9. **Article 7 shall have the following content:**

"Article 7. – The leasing contract shall be concluded in writing. Should the leasing contract be terminated due to the user's fault or because the asset is totally lost because it has been stolen, totally damaged or irrecoverably damaged, as defined under the relevant law, within less than one year since the contract becomes effective, then the nature of the contract shall not change and the asset that the leasing contract refers to shall be treated in tax and accounting terms as property which makes the object of a leasing contract."

10. **Article 8 shall have the following content:**

"Article 8. – The leasing contracts, as well as the corporeal security and the personal guarantee that parties create to vouch for compliance with the obligations that the undertake under the leasing contract shall be enforceable instruments."

11. **Article 9 shall have the following content:**

"Article 9. – The lessor/lender hereby undertakes to proceed as follows:

a) to comply with the right of the lessee/user to chose the supplier of the asset according to the interests of such lessee/user;

b) to have the asset covered by a contract with the supplier that the lessee/lender appoints based on express conditions or, as applicable, to obtain the final right to use the computer software;

c) to enter into a leasing contract with the lessee/user and to transfer to such lessee/user – as per the leasing contract – all of the rights that derive from that contract, except for the right to sell and – in the case of software – to transfer the right to use such software to the lessee/user, without a possibility to exercise this right in the course of the leasing contract;

d) to observe the right of option of the lessee/user to buy the asset or extend the leasing contract without changing the nature of the leasing or to terminate the leasing contract;

e) to guarantee to the lessee/user their undisturbed enjoyment of the asset, provided that such lessee/user should comply with all contract provisions;

f) to have the leased asset insured by an insurance company, unless the parties have not otherwise agreed in the leasing contract."

12. **Letters a), c), d), e), g), h) and i) of Article 10 are hereby amended and shall be rephrased as follows:**

"Article 10. – The lessor/lender hereby undertakes to proceed as follows: a) To accept the asset and receive it on the delivery deadline and conditions that were agreed with the supplier;

c) To only encumber the asset which is covered by the leasing contract subject to the consent of the lender;

d) To pay all of the amounts that the lessor/tenant owes according to the leasing contract – leasing instalments, insurance payments, taxes, levies – in the amounts and on the deadlines that are mentioned in the contract;

e) To sustain all of the maintenance expenses, as well as any other expenses related to the asset or deriving from the leasing contract;

g) To enable the lessor/lender to regularly check the status of the asset that the leasing contract refers to and the way in which it operated;

h) To timely notify the lessor/lender of any disturbance of the title to property that any third party may cause;

i) To refrain from modifying the asset and from changing the location which is stated in the contract unless the lessor/lender so agrees;"

13. **Under Article 12, the introduction part and letter a) shall have the following content:**

"Article 12. – The lessee/user shall have the following rights, according to the leasing contract:"

a) to take direct action against the supplier, in the case of complaints about the delivery, quality, technical assistance and service needed during the warranty and post-warranty period, while the lessor/lender is exonerated from liability;".

14. **Article 13 shall have the following content:**

"Article 13. – (1) the rights of the lessor/lender upon the asset which is being used under a leasing contract are enforceable upon the syndic judge, in circumstances where the lessee/user is subject to corporate restructuring procedures under court supervision and/or bankruptcy procedures, as per the relevant legislation in force;

(2) If the lessee/user is being dissolved and/or liquidated, the provisions of paragraph (1) shall also be applicable to the receiver which is appointed according to Company Law No. 31/1990, as republished and amended.

(3) The rights of the lessee/user upon the asset which is being used under a leasing contract are enforceable upon the syndic judge and creditors in circumstances where the lessor/lender is subject

to corporate restructuring procedures under court supervision and/or bankruptcy procedures, as per the relevant legislation in force.

(4) If the lessee/user is being dissolved and/or liquidated, the provisions of paragraph (3) shall also be applicable to the receiver which is appointed according to Company Law No. 31/1990 as republished and amended.

(5) In all circumstances that are described under paragraphs (3) and (4) of this Article, the rights of the lessee/user that are governed by this Ordinance and those described under the leasing contract shall remain attached to the asset which is owned by any holder thereof, in circumstances where the rights of the lessor/lender have been respected properly."

15. **Article 14 shall have the following content:**

"Article 14. – (1) In the event that the lessee/user refuses to receive the asset on the date which is agreed with the supplier and/or in the leasing contract or if it is being subject to corporate reorganisation under court supervision and/or bankruptcy procedures, then the lessor/lender shall have the right to terminate the leasing contract and claim damages therefor.

(2) The lessor/lender shall not be liable whether the supplier fails to deliver or fails to deliver properly to the lessee/user the asset that the leasing contract covers."

16. **Article 15 shall have the following content:**

"Article 15. – If it is not otherwise covenanted for under the leasing contract, in the case where the lessee/user fails to settle the entire leasing instalment for two months running as calculated from the due date which is mentioned in the leasing contract, then the lessor/lender shall have the right to terminate the leasing contract, whereas the lessee/asset shall have to return the asset and pay all of the due amounts, up to the date when the asset should be returned according to the leasing contract."

17. **Article 16 shall have the following content:**

"Article 16. – Should the lessor/lender fail to comply with the right of option of the lessee/user as instructed hereunder, then the lessor/lender shall owe damages to the lessee/user that are equal to the overall loss which is caused by breaking this obligation, whereas the court which is supposed to establish the damages may issue a decision that shall be used as a purchase contract."

18. **Article 17 shall have the following content:**

"Article 17. – If it should happen that – in the course of the leasing contract – the lessor/lender disposes of the asset, or assigns the right to use the computer software to another leasing company, respectively, on a final basis, then the new holder shall be bound by the same contractual obligations as the lessor/lender who disposed of that property or the transferor who assigned the definitive right to use that software programme."

19. **Article 18 shall have the following content:**

"Article 18. – From the time when the parties sign the leasing contract and up to the time when the contract expires and the lessor/lender recovers the asset, such lessor/lender shall be exempted from any liability to third parties for the damage caused by using that particular asset or by the deed or

omission of the lessee/user or the asset itself."

20. **Under Article 19, paragraph (2) shall have the following content:**

(2) Leasing companies are companies whose main business is to perform leasing operations and whose share capital should amount to at least the RON equivalent of EUR 200,000, which should be subscribed and paid fully when the business is incorporated.

21. **Under Article 19, par. (2) shall be followed by a new paragraph numbered (3) that shall have the following content:**

(3) Businesses may only act as concurrent suppliers and lenders if compliant with the provisions of this Ordinance."

22. **Article 19 shall be followed by a new chapter that shall be numbered V[1] and that shall include Article 19[1] that shall have the following content:**

"CHAPTER V [1] - Audit of the annual financial statements"

Article 19[1]. **–** The annual financial statements of leasing companies shall be prepared in accordance with the enforceable accounting regulations and shall be audited by individual or

legal persons, which are professionally active persons and are members of the Romanian Chamber of Financial Auditors, according to the regulations in force."

23. **Article 20 shall have the following content:**

"Article 20. – (1) The depreciation of the asset which is covered by financial leasing contracts shall be posted by the lessee/user, while the depreciation of the asset which is covered by operational leasing contracts shall be posted as calculated by the lessor/lender;

(2) Immovable and movable assets which are purchased under financial leasing contracts shall be treated as investment and shall be subject to depreciation as regulated under the enforceable legislation;

(3) Leasing companies and companies that use assets under leasing agreements shall post leasing operations in their accounting books according to the laws in force."

24. **Article 21 shall have the following content:**

"Article 21. – (1) Leasing contracts that cover real estate shall have to be recorded in the Real Estate Registration Book.

(2) If there are any changes associated to the head-office of the lessee/user or that of the lessor/lender or to the legal status of the asset, then the person in question must notify the other party and must update the records of the Real Estate Registration Books to reflect the new status.

(3) Stamps duties and the judicial stamp charges that are payable when a purchase contract is signed at the end of the leasing contract after the lessee/user has expressed an intention to do so shall be computed depending on the residual value of that particular asset, as defined under Article 2, letter c) hereunder."

25. **Article 22 shall have the following content:**

"Article 22. – (1) Provisions hereunder also apply in circumstances where an individual or a legal person sells an asset to a leasing company that shall use it in a leasing system and that shall have the right or obligation to redeem it at the end of the leasing contract.

(2) The supplier is also allowed to redeem from a lessor/lender assets which are placed under a leasing contract."

26. **Article 23 shall have the following content:**

"Article 23. – Assets which are used under a leasing contract may be used as leasing property by several companies if all of them have a contract with the lessor/lender for that purpose. Leasing contracts that two or more leasing companies enter into as lessors/lenders must also comply with provisions hereunder, if those parties have a contract with the lessee/user for that purpose."

27. **Article 24 shall have the following content:**

"Article 24. – (1) Leasing companies may enter into leasing contracts to covenant for the following:

a) build a construction on the land which is owned by the lessee/user, in which circumstance the parties may agree that the reimbursement of leasing instalments may start

from the time when the construction is accepted and the lessor/lender obtains in this way a title to property on that construction and the right to use the land, unless the parties agree otherwise;

b) obtaining the right to build a construction on the land of the lessor/lender, in which case the parties may agree that the reimbursement period of the leasing instalments starts on the date when the construction is accepted and received, thereby the lessee/user having a title to property on that construction and the right to use the land, unless the parties have agreed otherwise;

c) existing buildings, which the lessor/lender owns or which the lessor/lender will purchase and that were built on the land that the lessor/lender owns or that the lessor/lender will buy or on a land perimeter which is covered by a surface right (***Fr.*** *droit de superficie*) of the lessor/lender. Under these circumstances, the lessor/lender shall transfer the constructions under a leasing contract and, if the case, shall also provide the money for the cost of that land perimeter that will be purchased and shall still have a title to property upon the constructions and a title to property upon the land, as applicable, while the lessee/user shall have the right to use the constructions and the land;

d) existing constructions that the lessor/lender owns and that are built on the land that the lessor/lender owns or on a land that a third party owns and which the lessor/lender has the right to use; parties may agree that the leasing instalments start to be paid on the date when the lessee/user accepts and receives the construction.Under these circumstances, the lessor/lender shall have a title to property upon that construction and a title to property or, as the case may be, a right to use the land, unless the parties have agreed otherwise;

(2) Real estate leasing contracts may cover an amount of time that parties may agree in compliance with provisions of Article 7.

(3) Provisions of Article 16 shall also apply to leasing contracts that cover immovable property."

28. **Article 26 shall have the following content:**

"Article 26. – If the leased assets are damaged and if insurance money is collected based on the policy that covers the leased assets, then parties may agree to mutually extinguish the outstanding debts that they have to each other, by means of compensation as per the laws in force."

29. **Article 27 shall have the following content:**

"Article 27. — (1) Movable assets that users (indiv iduals or legal entities) introduce in Romania under leasing contracts that they sign with foreign corporate leasing companies fall under the temporary admission customs legislation and remain so during the entire duration of the leasing contract, while users are totally exonerated from their obligation to pay the charges related to imports, customs security included.

(2) Immovable assets that leasing companies (legal entities) import in Romania fall under the import customs legislation and shall be exempted from all amounts related to import rights.

(3) In the event that the user, by fault of the leasing company or of the supplier, has failed to exercise the option to which the contract refers in terms of extending the leasing duration or of purchasing the asset and if the asset has not be returned, then the user shall have to the pay the customs duties which shall be calculated against the residual value of the asset in question. Customs duties shall be calculated on a basis of not less than 20% of the input value of the asset, regardless of whether parties have agreed or not on a lower residual value.

(4) In the event that the user purchases assets that are imported into Romania as described under paragraphs (1) and (2), then the user has to pay the customs duty which shall be calculated against the residual value of the asset which is valid at the time when the purchase contract is signed. Customs duties shall be calculated on a basis no lower than 20% of the input value of the asset, regardless of whether parties have agreed or not on a lower residual value.

(5) The parties shall have to agree in the leasing contract on the amount of time within which assets are to be returned or another customs destination should be established.

The amount of time that should be used to return the assets or to establish a new customs destination for the assets should not exceed 7 years from the date when that particular property is introduced into Romania, regardless of whether the parties agree on a larger amount of time under the contract, except for the means that are used for airborne transportation, for which the term is 14 years."

(6) Assets which are covered by a leasing contract that Romanian corporate lessors/lenders have signed with foreign individual or corporate lessees/tenants and which are exported from Romania on a the basis of a contract shall fall under the temporary export customs rules, as per the enforceable legal provisions.

(7) The amount of time that should be used to give back the asset which is held under a leasing contract as per paragraph (6) to the lessor/lender or to assign a new customs destination is the one agreed under the leasing contract but should not exceed 7 years from the date when that particular property is exported from Romania.

30. **Article 27 shall be followed by Article 28, which shall have the following content:**

"Article 28. – (1) Leasing companies that work in Romania have an obligation to report to, and the right to access the banking risk information of, the Central Banking Risks Bureau of the National Bank of Romania.

(2) Leasing companies that are mentioned under paragraph (1) have to comply with the reporting obligations within 6 months from the date when the National Bank of Romania has issued the norms that govern the reporting procedure.

Art. II. — The obligation to increase the share capital to t he RON equivalent of EUR 200,000, which is referred to under Article 19, par. (2) of Government Ordinance No. 51/1997 that governs leasing operations and leasing companies, as amended, complemented and republished, including the amendments hereunder, for leasing companies that exist on the date when this law takes effect, shall have to be satisfied by 31 December 2006.

Article III – This Law shall become effective within 30 days from the time when published in Part I of the Official Gazette of Romania.

Article IV – Government Ordinance No. 51/1997 on leasing companies and leasing operations, as republished in Part I of Official Gazette No. 9 of 12 January 2000, as amended and republished, including the amendments hereunder, shall be republished in Part I of the Official Gazette of Romania and the texts shall be renumbered.

The Parliament of Romania has passed this bill in compliance with provisions of Article 75 and Article 76, paragraph (2) of the Constitution of Romania, as republished.
Bucharest, 6 July 2006. No. 287.

Rumunijos fiskalinis kodeksas

FISCAL CODE OF ROMANIA
Law No. 571/2003
as amended and completed by Law no. 494/2004 for the approval of Government Ordinance no. 83/2004 and EO 123/2004

CHAPTER III. Definitions
Art. 7. Definitions of common terms
(1) For purposes of the present code, the terms and expressions below have the following meaning:
<…>
7. **finance leasing contract**—any leasing contract that satisfies at least one of the following conditions:
a) the risks and benefits of the right of ownership over the good that is subject to the lease are transferred to the user at the moment when the leasing contract enters into effect;
b) the leasing contract specifically provides for the transfer of the right of ownership over the good that is subject to the lease to the user at the moment when the contract expires; or
c) the period of the lease exceeds 75 percent of the normal period of use of the good that is subject to the lease; for purposes of this definition, the period of the lease includes any period for which the leasing contract may be extended;

8. **operational leasing contract**—any leasing contract entered into between a lessor and lessee that does not fulfill the conditions of a finance leasing
contract; <…>.

CAP. 5
The organization and working of the leasing companies
ART. 19
(1) The leasing companies, Romanian legal bodies, shall set up and operate according to Law No. 31/1990, republished.
(2) The leasing companies are the companies having in their object of activity leasing operations and a
ROL 500-million minimum share capital subscribed and fully paid up in cash at their setting up

Šaltinis:
http://www.alb-leasing.ro/en/legislatie.php

Ukrainos lizingo teisinis reguliavimas

Ukrainos įmonių pelno mokesčių įstatymas (angl. Law on taxation of enterprise profits)

LAW OF UKRAINE
On Taxation of Company Profit
(The Official Journal of the Verkhovna Rada (OJVR) 1995, No. 4, page 28)

{Enacted pursuant to Resolution of the Verkhovna Rada No. 335/94-BP of 28.12.94, OJVR, 1995, No. 4, page 29}
For the purposes of this Law, the terms mentioned herein shall be used with the following meanings:

8.2.2. Capital assets shall be subdivided into the following groups:

group 1 - buildings, constructions, their structural components and transmission devices, including housing buildings and their components (apartments and premises of general use), the cost of capital land improvement; (Article 8 (2) (2) (2)as amended according to the Law of Ukraine No. 349-IV (349-15) of 24 December 2002)

group 2 - vehicles and components (spare parts) thereof, furniture, household electronic, optical, and electric mechanical appliances and tools, other office equipment and appliances; (Article 8 (2) (2) (3) as amended according to the Law of Ukraine No. 349-IV (349-15) of 24 December 2002)

group 3 - any other capital assets not included in groups 1, 2, and 4; (Article 8 (2) (2) (4) as amended according to the Law of Ukraine No. 349-IV (349-15) of 24 December 2002)

group 4 - computers, other machines for automatic processing of information, their software, information reading or printing devices, other information systems, computer programmes, phones (including cell phones), microphones and portable radio transmitters, the cost of which exceeds the cost of low value goods (items). (Indent of Article 8 (2) (2) added according to the Law of Ukraine No. 349-IV (349-15) of 24 December 2002, in wording of the Law of Ukraine No. 2505-IV (2505-15) of 25 March 2005)

The notion “computer program” should be understood as defined by legislation on protection of copyright and related rights. (Indent of Article 8 (2) (2) added according to the Law of Ukraine No. 2505-IV (2505-15) of 25 March 2005)
02)

http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=187814#LinkTarget_764

Ukrainos finansinių paslaugų bei valstybinės finansinių paslaugų rinkos įstatymas

LAW OF UKRAINE
On Financial Services and State Regulation of Financial Markets
(Official Journal of the Verkhovna Rada (OJVR), 2002, No. 1, page 1)
(As amended pursuant to Laws
No. 485-IV (485-15) of 06.02.2003, OJVR, 2003, No. 14, page 104
No. 3201-IV (3201-15) of 15.12.2005, OJVR, 2006, No. 13, page 110)

This Law shall establish general legal fundamentals in the sphere of provision of financial services, regulation and supervision of activities in providing financial services. The goal of this Law is to establish a legal basis for protecting interests of customers of financial services, legal framework for operation and development of the competitive financial service market in Ukraine, and legal framework for a unified state policy in the Ukrainian financial sector.

SECTION I. GENERAL PROVISIONS
ARTICLE 1. DEFINITION OF TERMS
1. In this Law, terms shall have the following meaning:
1) Financial institution – a legal entity which, according to the legislation, provides one or a number of financial services and which is entered in the appropriate register according to the procedure established by the law. Financial institutions will include banks, credit unions, pawnshops, leasing companies, trust companies, insurance companies, accumulation pension provision institutions, investment funds and companies, and other organizations whose exclusive activity is to render financial services.
2) Credit institution – a financial institution that is, according to the effective legislation, entitled to risk to provide financial credits from the funds it raises;
5) Financial service – an operation with financial assets that is performed in the interest of third parties at own or third parties’ expense and in cases envisaged by the legislation – through external financing – with the purpose to make profit or secure the real value of financial assets.

SECTION II. TERMS OF RENDERING FINANCIAL SERVICES
ARTICLE 4. FINANCIAL SERVICES
1. The following operations are considered to be financial services:
1) Issue of payment documents, payment cards, travel checks, and/or their servicing, clearing, other forms of securing settlements;
2) Trust management of financial assets;
3) Foreign exchange operations;
4) Taking deposits and other financial assets with commitments to their further return;
5) Financial leasing;

6) Lending money, including on the financial credit conditions;
7) Granting guarantees and securities;
8) Money transfer;
9) Services in the sphere of insurance and accumulation pension provision;
10) Trading with securities;
11) Factoring;
12) Other operations meeting criteria specified in Article 1, Part 1, Item 5 of this Law.

ARTICLE 5. ELIGIBILITY FOR RENDERING FINANCIAL SERVICES

1. Financial services shall be rendered by financial institutions and, should it be directly stipulated by specialized laws – by self-employed individuals (hereinafter referred to as "Businesses").
2. The exclusive right or other restriction in respect to rendering particular financial services shall be established by specialized laws on activities of a respective financial institution and by regulations issued by state regulators of financial service markets.
3. Only a credit institution shall be entitled to extend financial credits for the account of raised funds based on an appropriate license.
4. Possibility and procedure of providing individual financial services by legal entities not being financial institutions by their legal status shall be provided for by specialized laws and regulations issued by state regulators in sphere of financial institutions activities within their competence.

Šaltinis: http://www.bu.edu/bucflp/files/2012/01/Law-on-Financial-Services-and-State-Regulation-of-Financial-Services-Markets-Law-No.-2664-III-of-2001.pdf